

SALON HYVINVOINTIKERTOMUS 2017-2020

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN SALON KAUPUNGISSA	4
1.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa	5
1.2 Salon kaupungin strategiset linjaukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta	6
2. SALON VÄESTÖN HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	10
2.1 Väestö- ja perherakenne	11
2.2 Koulutustaso	13
2.3 Työ ja toimeentulo	14
2.4 Elinympäristö	16
2.5 Ekologinen kestävyys hyvinvoinnin perustana	18
2.6 Lähiympäristön tila ja turvallisuus	19
2.7 Vapaa-aika ja hyvinvointi	23
3. SALOLAISTEN HYVINVOINNIN TILA	30
3.1 Kuntalaisten näkemyksiä	31
3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi	33
3.3 Työikäisten hyvinvointi	42
3.4 Ikääntyneiden hyvinvointi	48
3.5 Salolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteet ja vahvuudet.....	51
LIITTEET	52

JOHDANTO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen on osa kunnan kokonaisjohtamista ja myös hallitusohjelmassa yhtenä strategisena tavoitteena. Hyvinvointityö tulee liittää kiinteästi kuntastrategiaan sekä talouden ja toiminnan suunnitteluun. Suunnittelussa on asetettava selkeät paikallisiin tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet hyödyntäen kuntakohtaisia indikaattoreita. Toimialojen on tehtävä poikkihallinnollista yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista kaikkia hallinnonaloja velvoittavaa terveyteen ja hyvinvointiin sekä niiden taustatekijöihin vaikuttamista sekä suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista.

Hyvinvointi on laaja-alainen käsite, jota voidaan määritellä sekä yksilötason että yhteisötason näkökulmasta. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Väestön hyvinvointi on kehittynyt myönteiseen suuntaan mutta siitä huolimatta väestöryhmien väliset terveyserot eivät ole kaventuneet. Koulutustaustalla ja tulotasolla on selkeä yhteys väestön välisiin terveyseroihin.

Kunnan lakisääteisenä tehtävänä on raportoida kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä kunnanvaltuustolle vuosittain. Kunnanvaltuustolle on valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa. Laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ovat kehys, joka linjaa ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Hyvinvointikertomuksen painopisteenä niin strategisella kuin toiminnallisella tasolla on hyvinvointitiedon tuottaminen, analysointi ja kehittäminen. Hyvinvointikertomus on tärkeä osa kunnan normaalia vuosittaista strategia-, ohjelma-, talousarvio-, toiminta- ja käyttösuunnitelmatyötä. Se liittyy myös tilinpäätöksiin ja arviointiin. Vuosittainen hyvinvointiraportti taas antaa kuvan toiminnan suunnasta ja tarkastelupinnan mahdollisiin muutoksiin. Lisäksi päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on tehtävä valmisteltaessa päätöksiä jotka vaikuttavat eri väestöryhmien terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Covid-19 aiheuttama epidemia leimasi vuoden 2020 toimintaa. Kuntalaisille voitiin järjestää koronarajoitusten mukaisesti palveluja. Korona vaati äkillistä reagointia, uusien asioiden toteuttamista, vanhojen suunnitelmien muuttamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa nopealla aikataululla. Yhteistyön, organisoitumisen ja henkilöstön joustavuuden avulla nämä saatiin toteutettua kuntalaisille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta poikkeuksellisessa tilanteessa pystyttiin huomioimaan ja mahdollistamaan mm. kouluruokailu etäopiskelun aikana.

Salon kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2017-2020 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat olleet lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden terveyserojen kaventaminen ja varhainen tukeminen, nuorten syrjäytymisen ehkäisy, työikäisten terveyserojen kaventaminen sekä ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen ja toimintakyvyn ylläpitäminen. Tämä laaja hyvinvointikertomus antaa kuvan väestön hyvinvointitilasta vuosilta 2017-2020. Tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma laaditaan vuoden 2021 aikana. Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa on huomioitava hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen kunnan ja hyvinvointialueiden yhteisenä tehtävänä. Järjestöillä on myös tulevaisuudessa merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä.

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN SALON KAUPUNGISSA

1.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä alueen elinvoimaisuuden kehittämisen rinnalla. Tämä työ tulee tehdä ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti sekä taloudellisesti kestäväällä tavalla. Hyvinvoinnin edistäminen on strategisen päätöksenteon ydintä ja se tulee pitää näkökulmana jokaisessa päätöstilanteessa.

Hyvinvoinnin edistäminen on koko kunnan tehtävä ja sen toteuttamiseksi toimijoiden ja eri toimialojen on yhdessä asetettava yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Se on toimintaa, jolle tulee asettaa yhteiset eri toimijoita koskettavat tavoitteet ja sopia, millä toimenpiteillä näihin tavoitteisiin pyritään. Strategisten tavoitteiden tulee perustua tietoon paikallisista olosuhteista tai tarpeista. Terveystieteiden lain 12§:n mukaan kunnan on raportoitava valtuustolle vuosittain kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä ja valmistettava vähintään kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus.

Hyvän elämän edellytykset eivät noudata organisaatioiden hallinnollisia rajoja, hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta keskeisintä on säilyttää toimivat verkostot ja hyvät toimintatavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaamiseksi. Salon kaupungin johtoryhmä toimii kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön johtoryhmänä ja ohjaavana ryhmänä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä esittää suuntalinjoja, toimii ohjaavana tahona erillisille työryhmille ja hankkeille.

Kunnan oman toiminnan lisäksi hyte-työtä tehdään järjestöissä, yhdistyksissä, urheiluseuroissa, seurakunnissa. Hyte-työtä sekä ehkäisevää työtä tehdään myös seudullisena yhteistyönä, ehkäisevä päihde-, mielenterveys-, ja lähisuhdeväkivaltatyönä.

Maakunnallinen näkökulma ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä

Marinin hallituksen Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa esitetään edelleen kunnalle vastuuta kuntalaistensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Vastaava tehtävä on kirjattu myös hyvinvointialueelle. Kuntien ja hyvinvointialueiden tullee myös tehdä tämän tehtävän toteuttamiseksi yhteistyötä.

Varsinais-Suomessa Sote-uudistuksen yhteydessä on kehitetty myös alueellista yhteistyötä. Maakunnallinen Hyte-yhteistyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja valmistellut hyvinvointialueiden toteutumista. Alueellinen Hyte-työryhmä vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä Varsinais-Suomessa.

1.2 Salon kaupungin strategiset linjaukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta

Salon kaupungin perustehtävä

Perustehtävämme on kehittää alueemme elinvoimaa, edistää asukkaittemme hyvinvointia ja vahvistaa kuntalaistemme osallistumista ja yhteisöllisyyttä.

Salon kaupungin arvot

Asiakslähtöisyys, Rohkeus, Vastuullisuus, Oikeudenmukaisuus

Sujuvat prosessit

- Kaupunki toimii asiakslähtöisesti ja saumattomasti, tarjoten asiakkaille oikea-aikaisia palveluita. Asiakkaalla on ensimmäisellä kontaktilla käytössään laaja osajaverkko, ja ensimmäiseen kontaktiin panostetaan. Kehitetään erityisesti palveluiden rajapintoja, jotta palvelu ei katkeaisi niissä kohdissa. Palvelut suunnitellaan asiakslähtöisesti ja ulkoisia sekä sisäisiä prosesseja kehitetään suunnitelmallisesti, asiakslähtöisesti.

Aktiivinen yrittäjyys

- Kaupungin tavoite on olla Suomen yrittäjäystävällisin kunta. Salo on yli 5000 yrityksellään yksi Suomen yritystiheimmistä kaupungeista ja uusia yrityksiä syntyy jatkuvasti. Olemassa olevien yritysten toimintaedellytykset ja kasvun mahdollisuudet ovat hyvät. Kaupungin elinvoimapalvelut tarjoavat asiakkaille laadukasta ja sujuvaa, yhden luukun periaatteella toimivaa palvelua. Kaupunki toimii kiinnostavana yhteistyö- ja tuotekehityskumppanina yrityksille.

Visio 2026

Salo – joka päivä parempi

Luova edelläkävijä

- Kaikessa toiminnassa kannustetaan luovuuteen ja rohkeuteen; niin kaupungin sisäisissä toiminnoissa kuin yhteistyössä ulkoisten toimijoiden kanssa. Luovuus näkyy muun muassa monipuolisissa tuotekehityskumppanuuksissa, ketterässä lean-toiminnassa, start up -tyyppisessä ajattelutavassa ja henkilöstön ideointikanavien tehokkaassa käytössä.

Osaava henkilöstö

- Osaava henkilöstö on hyvän johtamisen vastinpari. Osaava henkilöstö mahdollistaa hyvän johtajuuden ja hyvä johtajuus mahdollistaa henkilöstön osaamisen. Salolaisella osaamisella tarkoitetaan ammatillisen osaamisen lisäksi sitoutumista työhön ja työnantajaan, halua ja kykyä rakentavaan vuorovaikutukseen sekä aktiivista ja kehitysmyönteistä työtettä.

KAUPUNGINVALTUUSTON TULOSKORTTI: KESTÄVÄ TALOUS 2. Ekologinen kestävyys	2.1. Ekologinen kestävyys on perusta, jolle ihmisten hyvinvointi rakentuu	2.1.1. Kestävän kehityksen perusehto on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestävyyskykyyn.
4. Sosiaalinen kestävyys	4.1. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhteiskunnan jäsenten kesken.	4.1.1. Sosiaalisen kestävyys edellytyksiä ovat mm. riittävä toimeentulo, riittävien hyvinvointipalvelujen ja turvallisuuden takaaminen sekä osallisuus, yhteisöllisyys ja kiintyminen yhteiskuntaan.

KAUPUNGINHALLITUKSEN TULOSKORTTI 1. Uudistaa ennakkoluulottomasti ja rohkeasti palveluja ja toimintatapoja	1.1. Oppimisympäristöjen uudistaminen ja kaupungin kehitystä tukeva palvelurakenne. Reuna-alueiden kuntakeskuksissa säilyy alakoulu, päiväkotit sekä liikunta- ja nuorisotilat sekä kirjastopalvelut. <u>Keinot:</u> Palvelurajat ylittävien monikäyttöisten tilaratkaisujen toteuttaminen.
	1.2. Joka päivä parempi Salo - jatkuvan parantamisen toimintamalli ja strategian onnistunut jalkautus. <u>Keinot:</u> Uuden toimintamallin eteneminen.
	1.3. Palvelujen tuotannossa arvioidaan ennakkoluulottomasti nykyisiä toimintatapoja ja kokeillaan hallitusti uusia toimintatapoja. <u>Keinot:</u> Lean-ajattelun hyödyntäminen, kokeilukulttuurin edistäminen, digitalisaation edistäminen.
2. Hyvinvoiva kuntalainen	2.1. Hyvinvointikertomuksen hyödyntäminen. 2.1.1. Hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen. Suunnitelman painopisteiden kattava toteuttaminen / indikaattorit

Terveyden edistämisen aktiivisuus Salossa

Kunnan tekemää hyte-työtä arvioidaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TEA-viisarin avulla. TEA-viisari osoittaa kunnan terveydenedistämistyön suuntaa kuntajohtoon, perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, liikuntaan, perusterveydenhuoltoon sekä vuonna 2019 ensimmäistä kertaa myös kulttuuriin liittyvien indikaattorien avulla. TEA-viisari -palvelun avulla on tarkoitus tukea kunnan ja alueiden terveyden edistämistyön suunnittelua ja johtamista.

Tiedonkeruun tarkoituksena ei ole seurata kuntia vaan antaa ohjeita kehitettävistä osa-alueista ja asioista, jotta hyvinvoinnin edistäminen kunnassa toteutuisi paremmin. Osa-alueita olisi hyödyllistä tarkastella säännöllisesti osana kaupungin johtamista ja toimialojen hallintoa myös tiedonkeruiden vastaamisen ulkopuolella. Osaa TEA-viisarin indikaattoreista hyödynnetään jo Hyte-kertoimen osana, joka tulee osaksi valtionosuusjärjestelmää.

Kaikki sektorit	Salo	Varsinais-Suomen hyvinvointialue	Koko maa
Kaikki sektorit	71	68	68
Kuntajohto	77	73	78
Perusopetus	66	67	66
Lukiokoulutus	75	70	69
Ammatillinen koulutus	..	69	66
Liikunta	75	72	72
Perusterveydenhuolto	82	65	67
Kulttuuri	47	54	59

Taulukko 1. TEA viisarin alueellinen vertailu (lähde Tea-viisari, THL)

Kaupungin terveyden edistämisasiivisuutta tarkastellaan seitsemästä eri näkökulmasta.

SITOUTUMINEN kuvaa strategiatasolla sitoutumista terveyden edistämiseen ja sen näkymistä mm. strategia-asiakirjoissa sekä toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa.

JOHTAMINEN on ehkäisevän työn ja terveydenedistämistyön organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa.

SEURANTA JA TARVEANALYYSI kuvaa vastuuväestön terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seuranta ja tarveanalyysia väestöryhmittäin.

VOIMAVARAT kuvaavat henkilöstön ja muiden voimavarojen mitoitusta ja osaamista.

YHTEISET KÄYTÄNNÖT kuvaa, missä määrin yhteisistä toimintakäytännöistä on sovittu.

OSALLISUUS kuvaa kuntalaisten mahdollisuutta osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

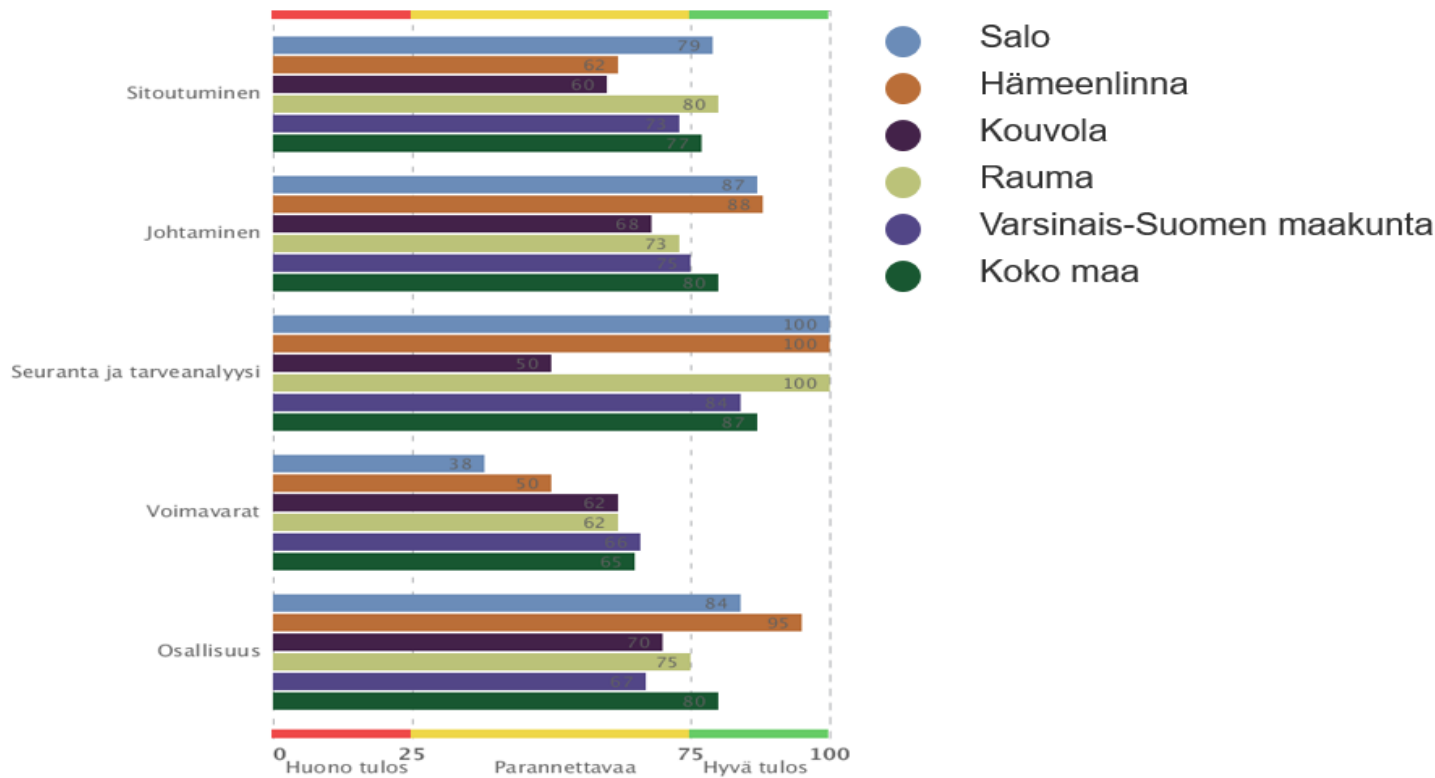
MUUT YDINTOIMINNAT ovat osa-alueittain määritettäviä terveyden edistämisen ydintoimintoja. Terveyden edistämisasiivisuutta on mitattu seitsemällä eri osa-alueella: kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, perusterveydenhuolto, ikääntyneiden palvelut.

TEA-viisarin tuloksissa Salon kaupunki on pääasiassa koko maan tuloksiin verrattuna hieman keskiarvoa ylempänä tai tasapisteissä. Poikkeuksena tähän on kuntajohdon ja kulttuurin osa-alueet. Kokonaispisteiden keskiarvo jää "Parannettavaa" -alueelle. Kehitys kuntajohdon ja liikunnan osa-alueiden osalta on kääntynyt heikompaan suuntaan. Kuntajohdon tuloksen heikkenemistä selittää kyselyyn lisätyt kysymykset avustuksista (€/kuntalainen) ja järjestökoordinaattorista. Näissä tiedonkeruun perusteella on kehitettävää. Kuntajohtamisen tulosta vetää alaspäin myös heikentynyt vaikutusten ennakoarviointi.

TEAviisarin tiedonkeruu lukiokoulutuksen sekä perusterveydenhuollon osalta on toteutettu syksyllä 2020. Kokonaisuudessaan TEAviisarin tulokset löytyvät THL:n sivuilta.

Kuntajohto : 2019

Kuvio 1. Kuntajohto vuonna 2019 suhteessa vertailukaupunkeihin (lähde: Tea-viisari, THL)

Kuntien hyvinvointityön kannustin

Osana Sote-uudistusta kunnille on valmisteltu "HYTE-kerrointa" eli porkkanarahaa hyvinvoinnin edistämiseksi myös jatkossa Sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen. HYTE-kertoimen suunnitellaan pitävän sisällään 14 prosessi-indikaattoria, joista osa on TEA-viisarin indikaattoreita, ja 6 tulos-indikaattoreita. Prosessi-indikaattorit käsittelevät perusopetusta (4 indikaattoria), liikuntaa (5) ja kuntajohtoa (5). Tulos-indikaattorit koskevat puolestaan toimeentulotukea, koettua terveyttä, ylipainoa, työkyvyttömyyseläkettä, kaatumishoitojaksoja sekä koulupudokkuutta.

Nykyisellään laskettuna Salon kaupunki olisi saanut vuonna 2020 Hyte-kertoimen kannustinrahaa 19,1 €/asukas (985 120,70 €). Verrokkikaupungeista vain Hämeenlinna saisi rahaa enemmän (19,6 €/asukas). Vaikka hyte-kerroin on tulossa käyttöön vuonna 2023, sen suuruuteen vaikuttaa jo nyt kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävä työ.

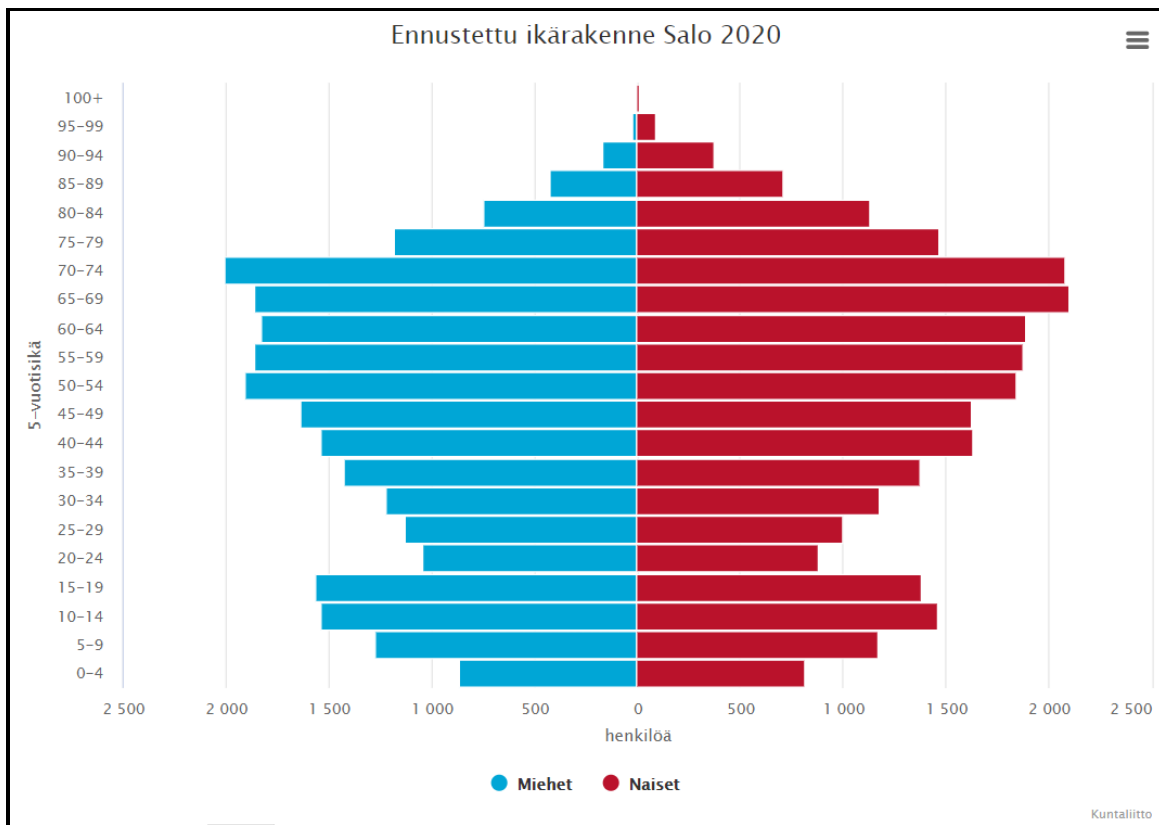

2. SALON VÄESTÖN HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

2.1 Väestö- ja perherakenne

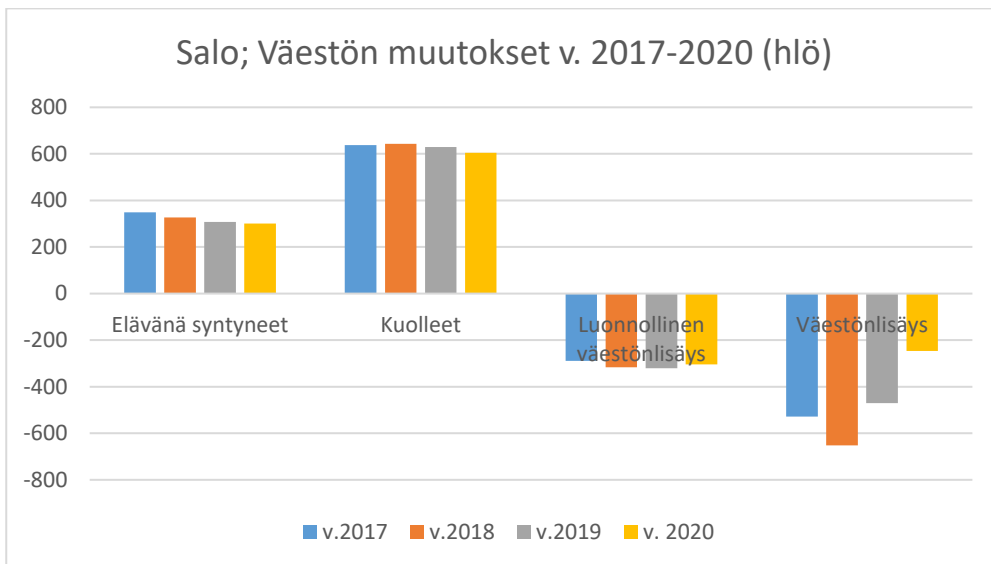
Salo on tällä hetkellä maamme 20. suurin kaupunki. Salossa oli vuoden 2020 lopussa 51557 asukasta. Kaupungin asukasluku on ollut edelleen laskusuunnassa. Salossa nettomuutto oli negatiivinen -129 henkilöä vuonna 2020. Nettomuutto on ollut negatiivinen myös vuosina 2017-2019. Salossa väkiluku on vähentynyt vuodesta 2017 vuoteen 2020 yhteensä 1457 henkilöllä. Vuodesta 2012 lähtien Salon kaupungin väestön kehitys on ollut negatiivinen. Salossa kuolee vuosittain yli 600 ihmistä ja syntyneiden määrä on laskenut vuosittain. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden väheneminen ovat valtakunnallisia trendejä.

Salossa syntyi vuosina 2017-2020 yhteensä 1285 lasta eli keskimäärin 320 lasta vuodessa, vuonna 2020 lapsia syntyi 312. Vastaavana aikana Salossa kuoli yhteensä 2515 eli keskimäärin 629 henkilöä vuodessa, vuonna 2020 kuoli 605 henkilöä. Väkimäärän kehitys ja väestön ikärakenne vaikuttavat palveluiden kysyntään ja järjestämiseen sekä kaupungin talouteen ja elinvoimaisuuteen.

Kuvio2. Salon ikärakenne 2020 (Kuntaliitto viitattu 20.2.2021)

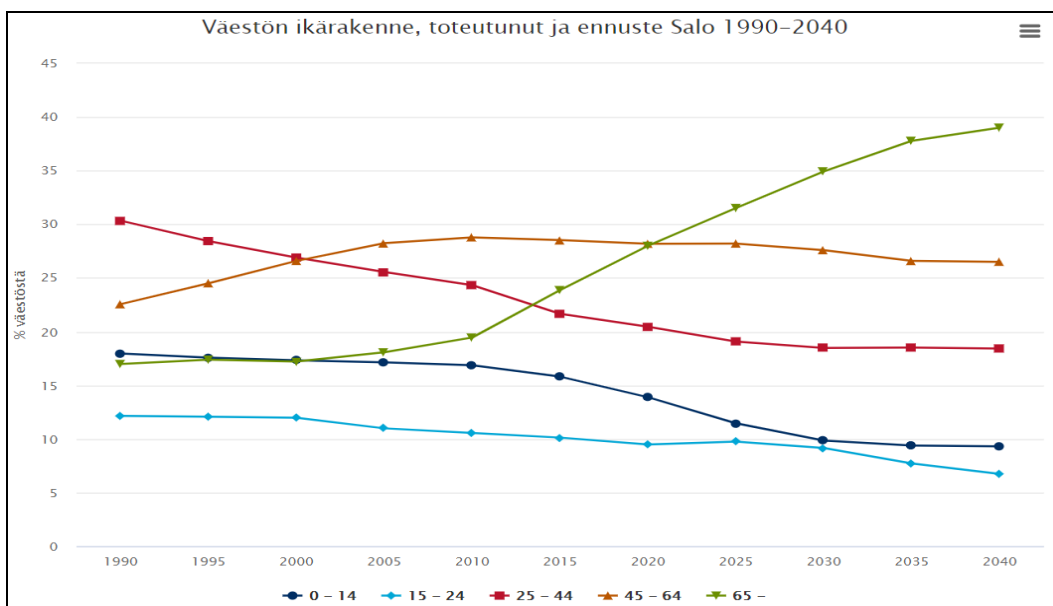
Vuonna 2020 Salossa oli alle 25-vuotiaita 12013 henkilöä (23,3 %), 25–64-vuotiaita 25108 henkilöä (48,7 %) ja yli 64-vuotiaita 14436 henkilöä (28 %). Vanhempien ikäluokkien osuutta kasvattaa ikärakenteen vanheneminen sekä samanaikaisesti eliniän piteneminen. Vuonna 2020 kokonaisväestönkehitys Salossa oli -246 henkilöä.

Kuvio 3. Väestön muutokset Salossa 2017-2020 (lähde Tilastokeskus)

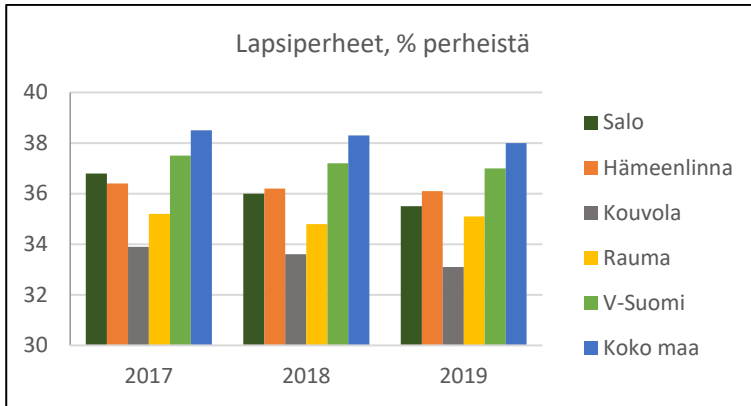
SALO	v. 2017	v. 2018	v. 2019	v. 2020
Elävänä syntyneet	349	327	308	312
Kuolleet	638	643	629	605
Luonnollinen väestönlisäys	-289	-316	-321	-304
Väestönlisäys	-528	-652	-471	-246

Taulukko2. Väestön muutokset Salossa 2017-2020

Kuvio 4. Väestön ikärakenne, toteutunut ja ennuste Salo 1990-2040 (lähde: Kuntaliitto)

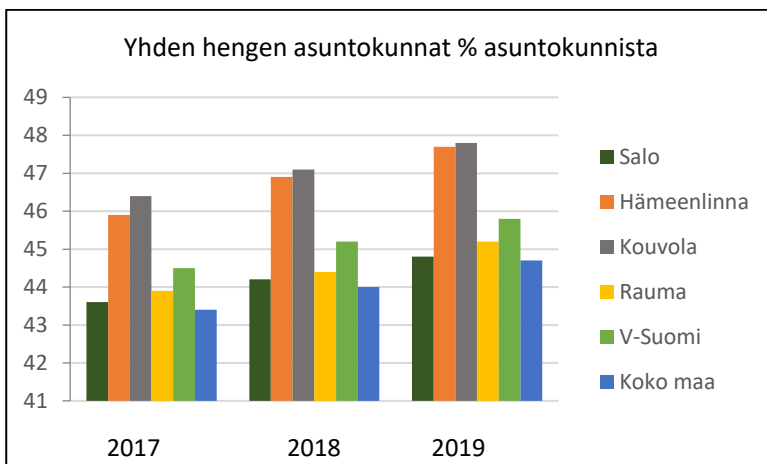
Väestörakenteen muutos vaikuttaa huoltosuhteeseen, joka on kasvanut vuodesta 2016 vuoteen 2019 (67,2 -70,7). Väestöllinen huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15- ja yli 65-vuotta täyttänyttä on sataa työkäistä 15-64-vuotiaista kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/ tai eläkeläisiä sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Merkittävin demografiseen huoltosuhteeseen vaikuttava tekijä Suomessa tulee olemaan väestörakenteen vanheneminen. Varsinais-Suomeen verrattuna Salon kaupungin huoltosuhte on merkittävästi korkeampi. Väestöennusteen mukaan tulevana vuosina eläkeläisten määrä kasvaa voimakkaasti ja vastaavasti työkäisten sekä lasten ja nuorten määrä vähenee.

	2017	2018	2019
Salo	5339	5164	5026
Hämeenlinna	6671	6542	6495
Kouvola	7745	7567	7346
Rauma	3849	3770	3767
V-Suomi	48123	47683	47339
Koko maa	566242	561965	558302

Kuvio 5. Lapsiperheet, % perheistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Lapsiperheiden määrä on edelleen vähentynyt. Salossa perheistä lapsiperheitä oli vuonna 2018 36% ja vuonna 2019 lapsiperheitä oli 35,5 %. Lapsiperheiden osuus Salossa on laskenut vuosina 2017–2019 1,3 %. Sama trendi on havaittavissa myös vertailukunnissa, mutta lapsiperheiden määrän lasku on kuitenkin ollut maltillisempaa. Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä Salossa oli 22,3 % (vuonna 2018 21,8 %). Vuonna 2020 avioliittoja solmittiin 180 ja vastaavasti avioeroja otettiin 112. Muuta kuin suomea, ruotsia, saamea äidinkielenä puhuvien määrä oli Salossa 61,7 /1000 asukasta. Vastaava luku oli Varsinais-Suomessa 74,7 ja koko maassa 74,7.

	2017	2018	2019
Salo	11390	11524	11653
Hämeenlinna	15730	16219	16691
Kouvola	20189	20443	20635
Rauma	8714	8836	9036
V-Suomi	105484	108400	111094
Koko maa	1162308	1191297	1221456

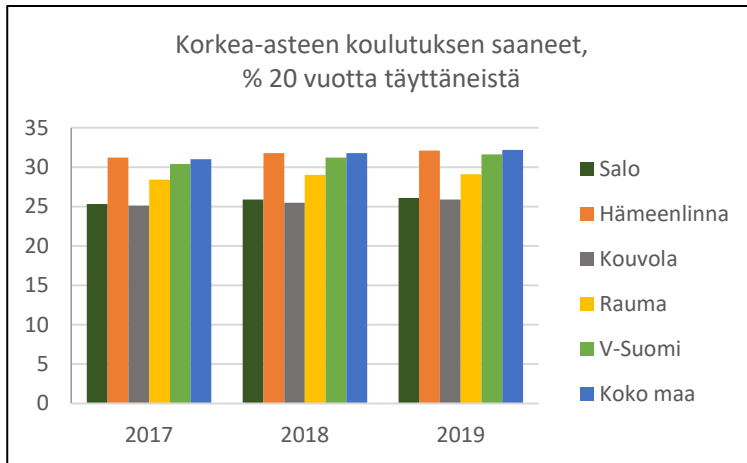
Kuvio 6. Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista (lähde: Sotkanet)

Yhden hengen asuntokuntien osuus asuntokunnista oli 44,8 % vuonna 2019. Valtakunnallisesti tarkasteltuna yhden hengen asuntokuntien määrä on noussut tasaisesti. Vastaavasti yli 75-vuotiaista yksinasuvia oli 47,0 % (vuonna 2018, 47,3 %) asuntokunnista. Vuonna 2019 Salossa oli 2590 yli 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokuntaa. Indikaattori ilmaisee yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä. Yhden hengen asuntokunnan muodostaa asuinhuoneistossa yksin vakinaisesti asuva henkilö.

2.2 Koulutustaso

Koulutustasolla on todettu olevan merkitystä elintapoihin, sairastavuuteen ja yleiseen tyytyväisyyteen. Ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa sekä niiden määrittäjissä ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Terveyserojen syyt kytkeytyvät yhteiskunnallisiin rakenteisiin, kuten tulojen ja varallisuuden jakautumiseen, koulutusjärjestelmään, työelämän rakenteisiin, terveydenhuoltojärjestelmään ja asumisoloihin. Yksi terveyserojen kaventamisen keskeinen tavoite on, ettei matala koulutustaso olisi yhteydessä pahoinvointiin ja heikompaan terveyteen.

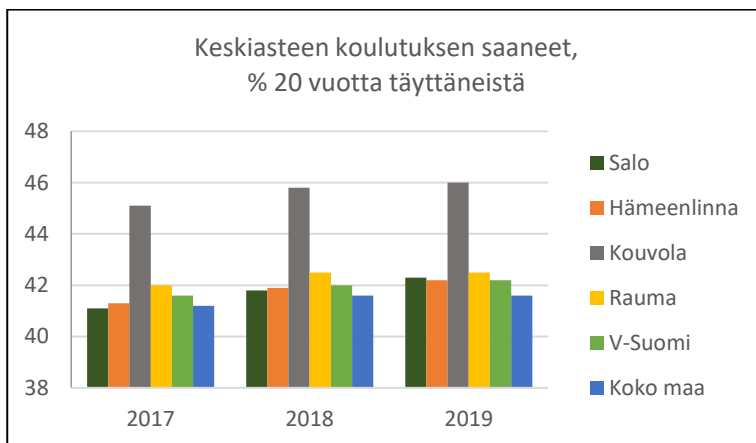
Salossa koulutusaste on viime vuosina noussut tasaisesti suhteessa koko maahan ja Varsinais-Suomeen. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus 20 vuotta täyttäneistä on kasvanut tasaisesti ja vuonna 2019 korkeakoulutettujen osuus oli 26,1 %. Vuonna 2019 oli korkeakoulutuksen saaneita yhteensä 11 597, joista miehiä oli 4720 (21,8 %) ja naisia 6877 (30,3 %). Vastaavasti Varsinais-Suomessa korkea-asteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä oli 31,6 % (2019).

	2017	2018	2019
Salo	11390	11548	11597
Hämeenlinna	17922	18239	18512
Kouvola	18181	18329	18431
Rauma	9571	9741	9759
V-Suomi	123130	126760	129093
Koko maa	1432276	1473008	1498734

Kuvio 7. Korkea-asteen koulutus, % 20 vuotta täyttäneistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Salossa oli vuonna 2019 keskiasteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä (42,3 %), 18 761 henkilöä, joista miehiä oli 9839 (45,3 %) ja naisia 8922 (39,3 %). Vastaavasti Varsinais-Suomessa keskiasteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä oli 42,2 % (2019).

	2017	2018	2019
Salo	18493	18641	18761
Hämeenlinna	23731	24064	24344
Kouvola	32734	32917	32746
Rauma	14162	14292	14246
V-Suomi	168684	170992	172260
Koko maa	1902372	1926524	1936651

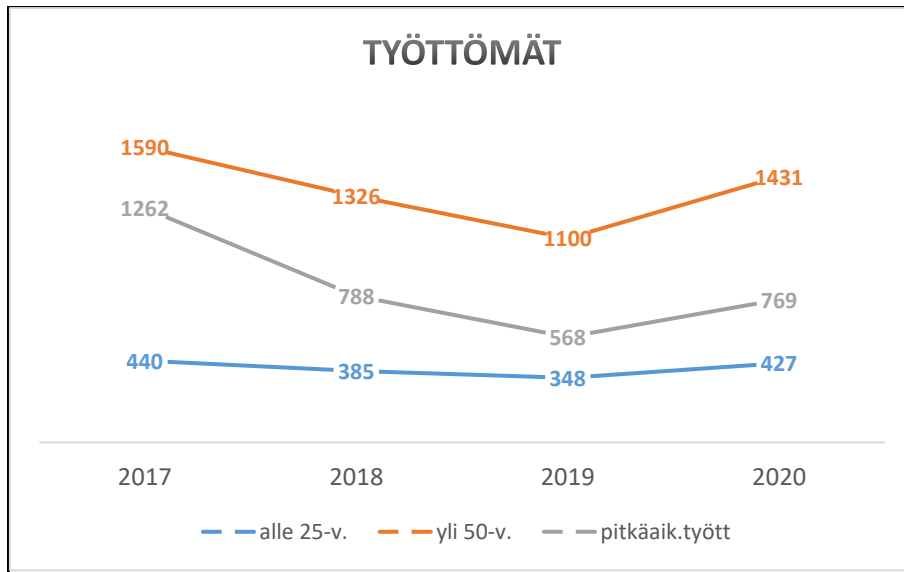
Kuvio 8. Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

2.3 Työ ja toimeentulo

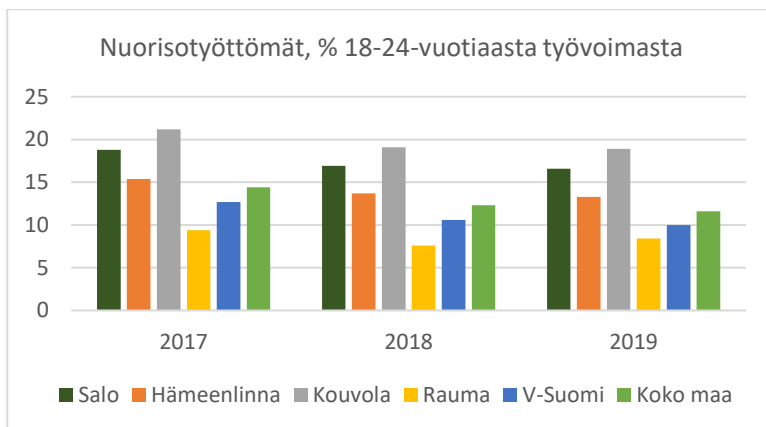
Salon elinkeinoelämän toimintaympäristössä on vuonna 2020 näkynyt korona-epidemian vaikutus. Tilastokeskuksen tuoreimmat tiedot ovat vuoden 2020 kolmannelta vuosineljännekseltä (Q3/2020). Silloin salolaisten yritysten liikevaihto laski kaikilla toimialoilla vuotta aikaisemmasta. Myös henkilöstön määrä oli laskussa merkittävästi.

Vuonna 2020 työvoiman määrä väestöstä oli 23 498 (-267, v. 2019 verrattuna) ja vastaavasti avoimia työpaikkoja oli vuoden 2020 lopussa 218, eli vuotta 2019 vähemmän (-95). Työttömiä työnhakijoita (mukaan lukien lomautetut) oli vuoden 2020 lopussa 3460, joista miehiä oli 1414 ja naisia 1446. Työttömiä työnhakijoita oli 790 enemmän kuin vuonna 2019, mikä merkitsee 14,7 %:n työttömyysastetta.

Työttömyyden kasvu johtuu Salossa lomautettujen määrän kasvusta. Vuoden lopussa lomautettuna oli 764 henkilöä. Lomautettujen määrä oli suurimmillaan huhtikuussa, jolloin lomautettuna oli yli 1500 henkilöä. Vuoden takaiseen työttömyystilanteeseen kasvua oli +3,5 %.

Kuvio 9. Työttömien määrät 2016–2019, Salon seutu (lähde: Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus)

	2017	2018	2019
Salo	386	333	319
Hämeenlinna	487	432	410
Kouvola	750	647	613
Rauma	171	141	153
V-Suomi	3111	2622	2443
Koko maa	38237	32454	30386

Kuvio 10. Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Työttömyyspalveluissa korostuu jatkossa työllisyyden kuntakokeilu-hanke, joka alkaa 1.3.2021. Mukana hankkeessa on Salon lisäksi Marttila, Koski tl ja Te-palvelut. Kuntakokeilu uudistaa työttömän henkilön palveluita Salon alueella. Työllisyyden hoidon ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen päävastuu on työllisyyspalveluilla. Aikuissosiaalityö on vastannut omalta osaltaan pitkäaikaistyöttömien aktivoinnista ja aktivointisuunnitelmien laatimisesta. Tavoitteena on ollut asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn sekä aktiivisen elämän ja osallisuuden lisääntyminen.

Uusien avoimien työpaikkojen määrä laski vuonna 2020 kuusi prosenttia vuodesta 2019. Vaikeasta työllisyystilanteesta huolimatta Salossa avautui vuoden 2020 aikana paljon uusia avoimia työpaikkoja Valmet Automotive Oy:n akkutehtaan johdolla. Valmet Automotiven akkutehdas aloitti toimintansa Salo IoT Campuksella Nokian entisessä matkapuhelintehtaassa syksyllä 2019. Tehtaan laajennustyö käynnistyi syksyllä. Myös muita positiivisia uutisia uusista työpaikoista saatiin vuoden aikana eri yrityksistä. Salon alueella on 5 000 pientä ja keskisuurta yritystä sekä muutamia suuryrityksiä. Vuonna 2020 Salossa perustettiin yrityksiä 309, mikä on 33 kappaletta enemmän kuin vuotta aiemmin.

Toimeentulo

Kela on myöntänyt perustoimeentulotuen vuodesta 2017 alkaen. Kunnat myöntävät edelleen täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Kelan perustoimeentulotuen saajatalouksien määrä on kasvanut Salossa edellisestä vuodesta 97 kotitaloudella (3,9 %), ja perustoimeentulotuen menot ovat kasvaneet 305 518 eurolla (6,1 %). Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen saajatalouksien määrä on vähentynyt 88 kotitaloudella (10,5 %). Samalla kaupungin maksamien tukien määrä on laskenut vain hieman. Tähän on syynä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien asiakkaiden määrän lisääntyminen.

Vuonna 2020 toimeentulotukea on myönnetty seuraavasti: taulukossa 3 on kerrottu kotitalouksien määrät: sekä Kelan että kunnan maksamat toimeentulotuet. Vastaavasti taulukossa 4 ovat toimeentulotukien euromäärät.

	2018	2019	2020
Kelan maksamaa perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet	2310	2257	2354
Kunnan maksamaa täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet (mukana kuntouttava työtoiminta)	827	838	750

Taulukko 3. Toimeentulotuen saajataloudet Salossa (lähde Salon kaupunki)

	2018	2019	2020
Kelan maksama perustoimeentulotuki	4 664 535 €	4 988 904 €	5 294 422 €
Kunnan maksama täydentävä toimeentulotuki	233 682 €	208 935 €	215 451 €
Kunnan maksama ehkäisevä toimeentulotuki	101 202 €	102 789 €	94 756 €
Kuntouttavan työtoiminnan matkakorvaukset	64 740 €	43 285 €	19 451 €

Taulukko 4. Toimeentulotuen menot Salossa

Sosiaalista luottoa myönnettiin toimintakauden 2020 aikana 39 henkilölle. Myönnetty lainamäärä oli 77 178,00 euroa. Keskimääräinen lainamäärä oli 1978 euroa ja maksuaikaa lainoille myönnettiin keskimäärin 26 kuukautta. Vuoden lopulla sosiaalista luottoa on myönnetty vuodesta 2012 lukien kaikkiaan 803 151,30 euroa, josta lainaa on maksettu takaisin 576 762,21 euroa. Edelleen sosiaalisen luoton lyhennyksistä noin 20% jää eräpäivänä maksamatta ja suuren osan rästiin jääneistä kaupunki joutuu siirtämään perintään.

2.4 Elinympäristö

Viihtyisällä ja toimivalla elinympäristöllä on suuri merkitys asukkaiden hyvinvointiin. Yksi Salon vahvuuksista on asumisen luonnonläheisyys. Kaavoituksella luodaan edellytyksiä tällaisen ympäristön syntymiselle. Lopputulokseen vaikuttavat oleellisesti myös kaavan toteutusvaiheessa tehdyt ratkaisut ja rakentamisen laatu. Sellainen asuin- ja toimintaympäristö, joka houkuttelee arki- ja hyötyliikuntaan, edistää myös asukkaiden terveyttä. Arkiliikunnan kannalta päivittäin käytettävien palveluiden ja asuinalueiden välisissä yhteyksissä on ratkaisevaa sekä ajallinen kesto että etäisyys. Peruspalveluiden saavutettavuus kävelyetäisyydellä on Salossa keskusta-alueella hyvä ja muualla kohtalainen tai välttävä. Riittävän suuri väestöpohja ja tiivis yhdyskuntarakenne turvaavat parhaiten sen, että palvelutarjonta on runsasta ja helposti saavutettavaa.

Elinympäristöön vaikutetaan kaavoituksen lisäksi myös muiden maankäyttöisten suunnitelmien ja erilaisten toimenpideohjelmien avulla. Vuonna 2020 maankäyttöpalveluissa aloitettiin Salonjoen ranta-alueiden yleissuunnitelman laatiminen. Suunnitelman tavoitteena on tutkia rantaympäristön kehittämismahdollisuuksia rautatiesillan ja Vuohensaaren välillä. Keskeistä on joen ja ranta-alueiden virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen sekä viheryhteyden luominen keskusta-alueen ja Halikon lahden välille.

Vuonna 2020 käynnistyi myös Turun yliopiston ja Salon kaupungin yhteinen kehittämishanke Salon kaupunkikeskusta 2030. Hankkeen avulla halutaan lisätä ymmärrystä keskikokoisen kaupungin tulevaisuuden keskusta-asumisesta sekä asukkaiden viihtyvyyteen ja kaupungin elinvoimaan vaikuttavista tekijöistä. Hankkeessa hyödynnetään yliopiston kaupunkitutkimuksen tietoa ja osallistavan kehittämisen menetelmiä.

Luonto ja hyvinvointi

Luonnossa sekä lähimetsissä liikkumisen ja oleskelun on todettu useissa tutkimuksissa vahvistavan ihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Laajojen yhtenäisten metsäalueiden lisäksi tärkeitä ovat myös asutuksen lähellä sijaitsevat puistot ja viheralueet, jotka ovat helposti saavutettavissa. Kaupungin alueella on viheraluetiimin hoitamia puisto- ja virkistysalueita noin 800 hehtaaria. Puistometsät muodostavat tästä suurimman osan, n. 650 ha. Muu osa koostuu erilaisista rakennetuista viheralueista, puistoista ja leikkipaikoista.

Salossa sijaitsee useita valtakunnallisesti merkittäviä luontokohteita. Useisiin kohteisiin kytkeytyy myös retkeily- tai virkistysarvoja. Eri aluetyyppien pinta-aloja tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että useat alueet ovat päällekkäisiä. Osa alueista sijoittuu Salon rajalle ja ne jatkuvat naapurikunnan puolella. Luonnonsuojelu- ja Natura2000 alueita koskevat tiedot on tuottanut SYKE.

Valtion mailla sijaitsevia luonnonsuojelualueita Salossa sijaitsee 17 kappaletta, joiden pinta-ala on yhteensä 47,3 km². Lisäksi yksityismailla sijaitsevia luonnonsuojelualueita on yhteensä 289 kappaletta, joiden pinta-ala on yhteensä 24,3 km². Yksityismailla sijaitsevat alueet muodostavat yhdessä suurempia suojelualuekokonaisuuksia, sijaitsevat valtionmailla olevan suojelualan yhteydessä tai sitten kokonaan itsenäisenä yksittäisenä suojelukohteena.

Vuonna 2020 ulkona ja luonnossa liikkuminen lisääntyi selvästi koronan vuoksi keväällä ja jatkui edelleen syksyllä. Kuntalaisten mielenkiinto erilaisia opastettuja luontokohteita kohtaan kasvoi. Liikuntatoimintaa järjestettiin myös totuttua enemmän ulkona, esim. Urheilupuiston katsomossa kesällä järjestetyt katsomotuolijumppat saivat hyvän vastaanoton. Salo.fi/retkeilykohteet sivustolla ylläpidetään liikuntapalvelujen toimesta tietoja eri kohteista ympäri Saloa. Uutena kohteena saatiin käyttöön mm. Metsähallituksen alueella sijaitseva Hyyppärän luontopolku Kiikalassa.

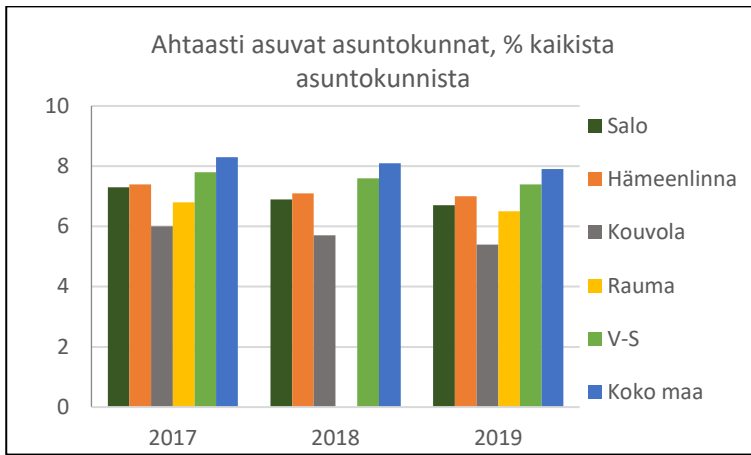
Suosituiksi nousivat myös museopalveluiden toteuttamat verkko-opasteiset kävelykierrokset Kultturelli kävelykierros ja Arkkitehtuurikävely, jotka johdattavat mm. kaupungin julkisten taideteosten äärelle.

Asuminen

Salon kaupunginvaltuusto hyväksyi lokakuussa 2019 asuntopoliittisen ohjelman, joka on laadittu kaupunkikehityspalvelujen palvelualueella yhteistyössä monialaisen ohjelmatyöryhmän kanssa. Asuntopoliittisessa ohjelmassa on tarkasteltu asuntoasioiden nykytilaa, kaupungin edellytyksiä asuntopoliittikan toteuttamiselle tulevaisuudessa sekä laadittu asuntopoliittiset tavoitteet ja toimenpideehdotukset vuoteen 2030 asti. Kaupungin asuntopoliittisena visiona on, että kaupungin kaikille asukkaille olisi tarjolla heidän elämäntilanteeseensa sopiva asunto sekä viihtyisä ja toimiva asuinympäristö.

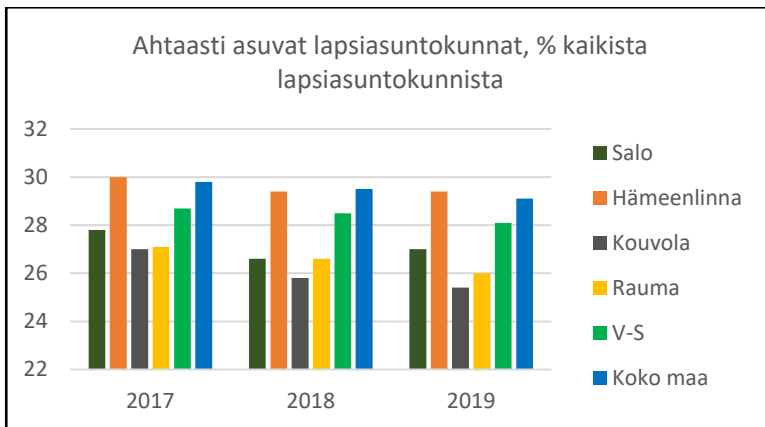
Aikuissosiaalityö on ollut mukana laatimassa Salon kaupungin asuntopoliittista ohjelmaa, jossa aikuissosiaalityön osuus suunnitelmassa kohdistui erityisryhmiin. Yhtenä ehdotuksena esitettiin päihdeongelmaisten asunnottomuuden vähentämiseksi haittoja vähentävän asumispalveluyksikön perustamista Saloon, jossa päihteiden käyttö olisi sallittua. Haittoja vähentävän palvelun hyötyjä ovat kunnan muiden palveluiden kuormittavuuden vähentyminen, asumisesta ympäristölle aiheutuvien haittojen parempi hallittavuus sekä inhimillisen kärsimyksen väheneminen.

Asunnottomuus ja ns. vaikeasti asutettavien asiakkaiden määrä sosiaalityön palveluissa on lisääntynyt toimintavuonna merkittävästi. Yhteistyötä ja vuoropuhelua Salon Vuokratalojen ja evankelisluterilaisen seurakunnan kanssa on lisätty, mutta muitakin toimia tarvitaan jatkossa, jotta tilanne ei kärjisty.

	2017	2018	2019
Salo	1914	1808	1744
Hämeenlinna	2545	2471	2446
Kouvola	2627	2488	2335
Rauma	1344	1298	1259
V-Suomi	18590	18268	17830
Koko maa	223500	219508	215142

Kuvio 11. Ahtaasti asuvat asuntokunnat, % asuntokunnista, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

	2017	2018	2019
Salo	1477	1370	1352
Hämeenlinna	1978	1915	1902
Kouvola	2088	1949	1864
Rauma	1041	1002	978
V-Suomi	13774	13548	13285
Koko maa	167966	165316	162088

Kuvio 12. Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Yksi asumisen viihtyisyyteen vaikuttava tekijä on asunnon koko suhteessa asukkaiden määrään. Asumisväljyyttä voidaan kuvata eri tunnusluvuilla. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2019 lopussa asunnon keskimääräinen pinta-ala oli Salossa 89,5 m²/asuntokunta ja 46 m²/henkilö. Koko Varsinais-Suomessa vastaavat luvut olivat 82,7 m²/asuntokunta ja 42,9 m²/henkilö. Vuonna 2019 Salossa oli ahtaasti asuvia asuntokuntia 1 744. Yhteensä 6,7 % kaikista asuntokunnista asui ahtaasti. Ahtaasti asuvien lapsiperheiden määrä oli Salossa 27% valtakunnalliseen tasoon (29,1 %) verrattuna pienempi ja suunta on ollut kasvava. Noin neljäsosa salolaisista lapsiperheistä asuu ahtaasti. Ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä on pysynyt Salossa lähes ennallaan viime vuosien aikana.

2.5 Ekologinen kestävyys hyvinvoinnin perustana

Pintavesien tila

Suomessa pintavedet luokitellaan ekologisen ja kemiallisen tilan mukaan. Luokittelu on viimeksi päivitetty vuonna 2019 ja sitä tullaan käyttämään tulevan vesienhoitokauden 2022–2027 suunnittelun perusteena. Salosta luokittelu on saatavilla 32 järvestä, 18 joesta ja kuudesta rannikkoalueesta. Erinomaisen ekologisen tilan saavuttavat viisi ja hyvän 13 vesimuodostumaa. Muodostumista 27 on tyydyttävässä, 10 välttävissä ja yksi huonossa ekologisessa tilassa. Järvien tila on taas Salossa tyypillisesti parempi kuin jokien. Tila on kuitenkin heikentynyt muutamissa järvissä rehevöitymisen seurauksena. Näitä ovat esim. Kiskonjoen vesistössä Kurkelanjärvi ja Varesjärvi, joiden tila on heikentynyt hyvästä

tydyttävään. Rehevyytason nousun myötä Naarjärven tila on heikentynyt erinomaisesta hyvään. Saarenjärven (Kiskonjoen vesistöalue) tila on parantunut välttävistä tyydyttävään.

Pohjavedet

Pohjavedet ovat Salon kaupungille ensisijainen veden lähde ja niiden tila on yleisesti hyvä. Pohjavesialueita on 68 kappaletta. Salon alueella muodostuu arviolta 57730 kuutiometriä pohjavettä päivässä (SYKEN Pohjavesitietojärjestelmä POVET). Pohjavesialueiden kokonaispinta-ala on 149,6 km² ja muodostumisalueen pinta-ala 90,05 km². Alueet kattavat noin 7% kaupungin pinta-alasta. Kaikissa 65 alueessa määrällinen tila on määritelty hyväksi. Kemiallinen tila on hyvä 61 kohteessa ja ainoastaan Kitulan pohjavesialueen tila saa luokituksen huono.

Ilmanlaatu

Ilmanlaadun mittauksia on Salossa suoritettu viimeksi ennen kuntaliitosta, vuonna 2006 (pienhiukkasmittaus, Ilmatieteenlaitos). Tuolloin mittauspisteiden suurimmat hiukkaspitoisuudet löytyivät Salon keskustasta. Nykyään tiedetään, että asuinalueilla asuinrakennusten puunpoltolla voi olla paikallisesti liikennepäästöjäkin merkittävämpi vaikutus pienhiukkas- ja hengitettäviin hiukkaspitoisuuksiin. Huomattavin vaikutus hengitettävien hiukkasten pitoisuuksiin on liikenteen nostattamalla katupölyllä. Katupölypitoisuuksiin voidaan merkittävästi vaikuttaa paikallisella katujen kunnossapidolla sekä oikea-aikaisella hiekoitushiekan poistolla ja pölynsidonnalla.

Energiantuotantolaitosten ja teollisuuden päästöjen vaikutus ilmanlaatuun on yleensä pieni. Laitosten päästöt vapautuvat pääsääntöisesti korkeista piipuista, jolloin ne leviävät ja laimenevat tehokkaasti eivätkä heikennä ilmanlaatua hengityskorkeudella. Lämmityksessä käytettävien öljyjen rikki- ja hiilipitoisuuksia on laskettu, jolloin rikkidioksidipitoisuudet ilmassa ovat viime vuosina laskeneet. Myös maatalous aiheuttaa päästöjä ilmaan.

Salon kaupunki harjoittaa ilmastonsuojelua, mikä tarkoittaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä. Salon kasvihuonekaasupäästöt olivat HINKU-laskelman mukaan 8,3 t CO₂ e/as (2018). Lukema ei sisällä läpiajoliikennettä eikä teollisuuden päästöjä, mutta maatalous sisältyy lukemaan. Suurimmat päästölähteet Salossa ovat tieliikenne (27%), maatalous (17%), kaukolämpö (14%), öljylämmitys (9%), työkoneet (8%), kulutussähkö (7%), sähkölämmitys (5%), jätteiden käsittely (4%), F-kaasut (3%), muu lämmitys (3%), teollisuus (2%) ja vesiliikenne (1%). Edellisen neljän vuoden aikana päästöissä ei ole tapahtunut muutoksia. Vuonna 2021 aloittaa toimintansa uusi Ekovoimala, ja tästä aiheutuva päästövähennys tulee näkymään kaukolämmön päästöjen pienenemisenä ja siten asukasta kohden laskettava päästömäärä tulee myös laskemaan.

2.6 Lähiympäristön tila ja turvallisuus

Liikenneturvallisuus

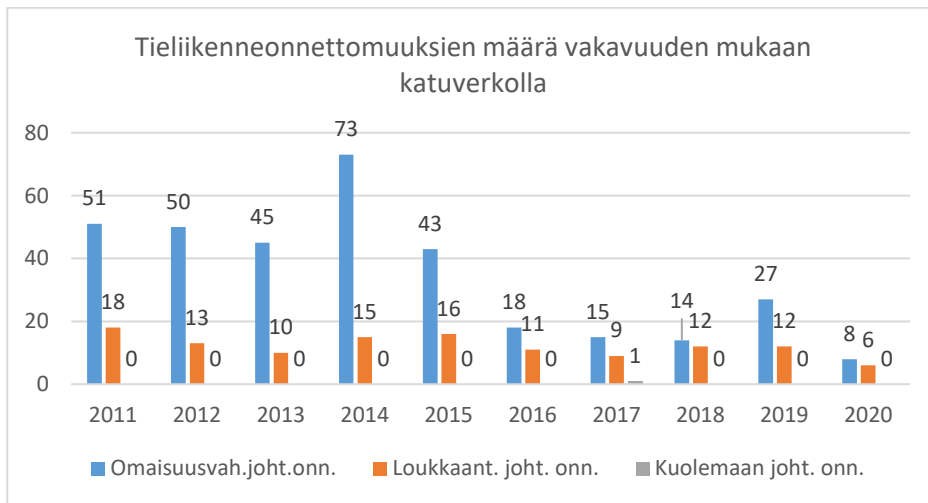
Vuoden 2020 aikana kaupungin katuverkolla tehtiin rakenteellisia ratkaisuja erityisesti turvallisuuden edistämiseksi. Kohteina olivat erityisesti kevyen liikenteen väylien ylityspaikat ajoradoilla, joiden liikenneturvallisuutta parannettiin mm. suojatiesarekoiden rakentamisilla. Parannettavat kohteet koskivat pyöräilyreittejä, koulureittejä sekä vapaa-ajan liikkumista. Lisäksi kartoitettiin erillisiä toimenpidekohteita vaarallisiksi koetuista kohteista katuverkolla, jonka pohjalta tehdään tarvittavat toimenpiteet katuympäristön parantamiseen osoitettujen määrärahojen puitteissa.

Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisen kannalta kevyen liikenteen verkostoa sekä laajennetaan että parannetaan vuosittain rakentamalla uusia väyliä sekä päällystämällä huonokuntoisia väyliä. Myös esteettömyys koetaan tärkeäksi tekijäksi, joka otetaan huomioon niin uusien yhteyksiä rakennettaessa kuin vanhojen alueiden saneerauksissakin. Liikenneturvallisuuden kehittämistä ohjaa Salossa liikenneturvallisuustyöryhmä, joka kokoontuu 2 kertaa vuodessa. Salon kaupunki käynnisti yhdessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa liikenneturvallisuussuunnitelman laadinnan vuonna 2020 ja työn on määrä valmistua vuoden 2021 keväällä. Suunnitelmassa on otettu huomioon Salon alueella tapahtuneet onnettomuudet ja koetut vaaranpaikat liikenneympäristössä. Näiden pohjalta on laadittu erillinen toimenpideselvitys, joka koskee paitsi rakenteellisia ratkaisuja katu- ja tieverkolla, myös

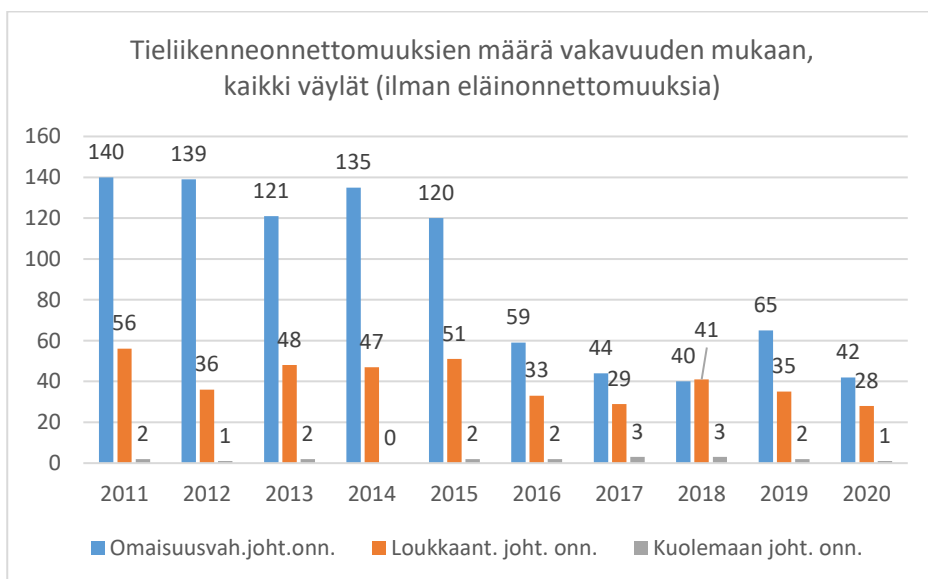
liikenneturvallisuuden kouluttamista, viestintää ja turvallisuuden edistämisen seuranta. Työn laadinnassa on ollut aktiivisesti mukana myös Liikenneturva. Suunnitelman laati Destia Oy konsulttipalveluna.

Onnettomuudet

Vuonna 2020 tapahtui 83 poliisin raportoimaa tieliikenneonnettomuutta (v. 2019 luku oli 119) Salon alueella, joista yksi johti kuolemaan ja 30 loukkaantumiseen. Alkoholin vaikutuksen alaisena tapahtuneita onnettomuuksia oli 0 kpl. Onnettomuuksista tapahtui 17 % (14 kpl) katuverkolla ja 80 % (66 kpl) maanteillä. Yksityisteillä ja muilla liikennealueilla tapahtui 4 % (3 kpl) kaikista onnettomuuksista. Maanteiden onnettomuuksista tapahtui pääväylillä, eli valta- ja kantateillä 42 % (28 kpl) ja alempiluokkaisilla teillä 58 % (38 kpl). Yleisin onnettomuusluokka oli yksittäisonnettomuus, joita oli 39 % (32 kpl) kaikista onnettomuuksista. Seuraavaksi yleisimmät onnettomuusluokat olivat hirvionnettomuus (12 %, 10 kpl) ja peräänajo-onnettomuus (7 %, 6 kpl). Eläinonnettomuuksia oli 14 % (12 kpl) kaikista onnettomuuksista ja niistä 2 kpl johti henkilövahinkoon. Jalankulkijaonnettomuuksia oli kaikista onnettomuuksista 6 % (5kpl), polkupyöräonnettomuuksia 5 % (4 kpl) ja mopo-onnettomuuksia 2 % (2 kpl). Henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista jalankulkijaonnettomuuksia oli 16 % (5 kpl), polkupyöräonnettomuuksia 10 % (3 kpl) sekä mopo- onnettomuuksia 6 % (2kpl).

Kuvio 13. Tieliikenneonnettomuuksien määrä vakavuuden mukaan, katuverkko

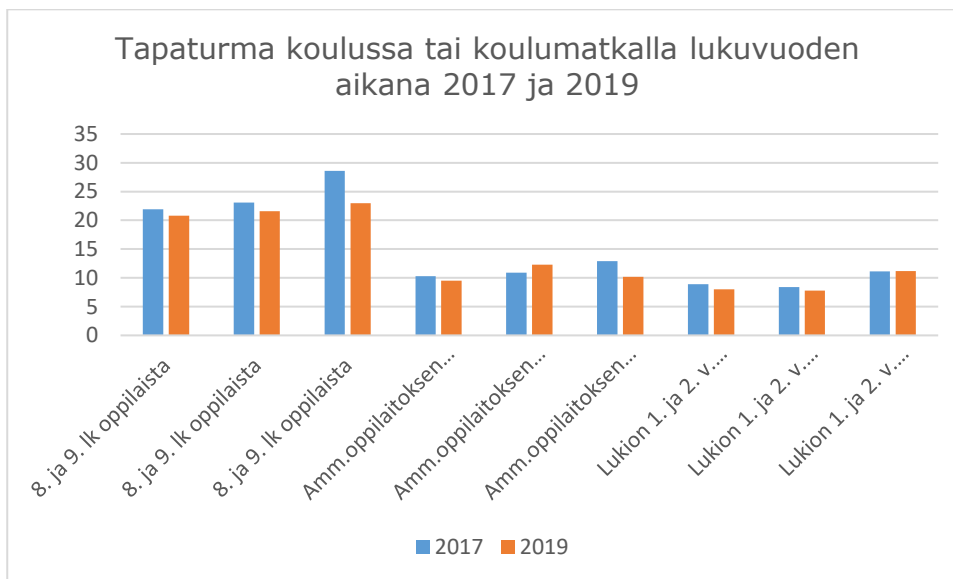

Kuvio 14. Liikenneonnettomuuksien määrä katuverkolla vakavuuden mukaan, kaikki liikennöitävät väylät ilman eläinonnettomuuksia.

Tapaturmien ehkäisytyö jakautuu kunnissa kaikille hallinnon aloille. Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnan tehtävänä on toteuttaa alueellaan kansanterveystyötä. Tapaturmien ehkäisy on osa Terveydenhuoltolaissa (3§) määriteltyä yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä. Tapaturmia ehkäisemällä vähennetään inhimillistä kärsimystä ja panostetaan kuntalaisten hyvinvointiin. Lisäksi tapaturmien ehkäisyllä voidaan saada huomattavia taloudellisia säästöjä.

Tapaturmat ovat merkittävä kansanterveys- ja turvallisuusongelma. Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuolin syy. Yleisin tapaturmatyyppi ovat kaatumiset ja putoamiset, toiseksi yleisimpänä syynä ovat myrkytykset. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma vuosille 2014 - 2020 on asettanut tavoitteeksi vakavien ja kuolemaan johtavien koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrän vähenemisen 25 prosentilla vuoteen 2025 mennessä. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisynohjelma vuosille 2021-2030 on linjannut kattavasti toimintaa sekä myös tuonut esille kustannusvaikuttavuuden. Valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi vuoteen 2030 linjaa päätöksiä myös väestön turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

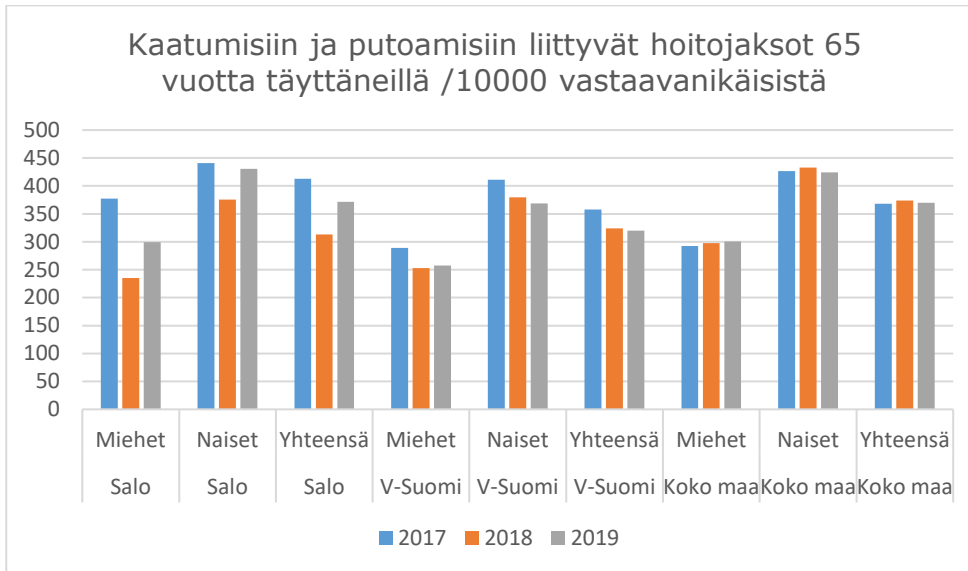
Perusopetuksessa 8. ja 9. luokan oppilaiden tapaturmat koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana ovat laskeneet Salossa 5 % (vuonna 2017 28,6% tapaturmaa koulussa tai koulumatkalla). Salossa lukion 1 ja 2 luokan oppilaista 11,2 % on ilmoittanut vuonna 2019 tapaturmasta koulumatkalla lukuvuoden aikana. Vuonna 2017 Salon luku oli 11,1%. Salossa ammattioppilaitoksen opiskelijoista 10,2 % on ilmoittanut vuonna 2019 tapaturmasta koulumatkalla lukuvuoden aikana. Vuonna 2017 Salon luku oli 12,9%.

Kuvio 15. Tapaturmat koulussa tai koulumatkalla 2019 kaikki oppilaitokset (lähde: Sotkanet/kouluterveyskysely 2019)

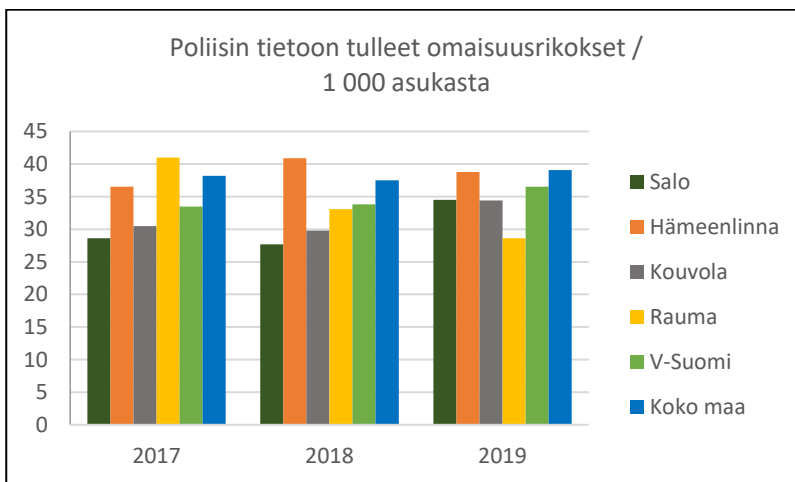
Opiskelijat		2017	2019
8. ja 9. lk oppilaista	Koko maa	21,9	20,8
8. ja 9. lk oppilaista	V-Suomi	23,1	21,6
8. ja 9. lk oppilaista	Salon luku	28,6	23
Amm.oppilaitoksen 1. ja 2. v. opiskelijoista	Koko maa	10,3	9,5
Amm.oppilaitoksen 1. ja 2. v. opiskelijoista	V-Suomi	10,9	12,3
Amm.oppilaitoksen 1. ja 2. v. opiskelijoista	Salon luku	12,9	10,2
Lukion 1. ja 2. v. opiskelijoista	Koko maa	8,9	8
Lukion 1. ja 2. v. opiskelijoista	V-Suomi	8,4	7,8
Lukion 1. ja 2. v. opiskelijoista	Salon luku	11,1	11,2

Taulukko 5. Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana % 8 ja 9lk:n oppilaista, ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja lukioin 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. (lähde Sotkanet)

Kuvio 16. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön 371,8

Tällä hetkellä yli 65-vuotiaita on n. 20 % väestöstä ja heistä 0,7 % saa lonkkamurtuman vuosittain. Esimerkiksi 60 000 asukkaan kunnassa asuu n. 12 000 yli 65-vuotiasta. Se tarkoittaa 84 uutta lonkkamurtumaa vuodessa, joiden hoidon hinta on n. 2,5 miljoonaa euroa.

	2017	2018	2019
Salo	1513	1451	1786
Hämeenlinna	2470	2764	2624
Kouvola	2568	2476	2827
Rauma	1624	1302	1122
V-Suomi	15981	16167	17507
Koko maa	210773	206961	216007

Kuvio 16. Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta taulukossa, % -osuudet (lähde: Sotkanet)

Suomessa kunnat ovat vastuussa ehkäisevän väkivaltatyön suunnittelusta ja tarvittavien palvelujen järjestämisestä kaikille väkivallan uhreille ja tekijöille, sekä väkivallalle altistuneille. Lähisuhde- ja perheväkivalta on kansanterveysongelma, joka koskettaa kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, ikäluokasta ja sukupuolesta riippumatta. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön tulee sisältyä kuntien hyvinvointistrategioihin ja turvallisuusohjelmiin.

Lähisuhdeväkivalta on yksi oleellisesti henkilön turvallisuuteen liittyvä tekijä. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä LUOTSI-toimintaa on myös Salossa. MARAK on moniammatillinen riskinarviointimenetelmä, jolla puututaan parisuhdeväkivaltaan ja väkivallan uusiutumiseen. MARAK on auttamistyötä, jossa moniammatillinen työryhmä auttaa vakavan parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneita arvioimalla väkivallan uhrin turvallisuusriskien vakavuutta sekä antamalla käytännön toimenpidesuosituksia uhrin turvallisuuden lisäämiseksi. Väkivallan tekijätyön vahvistaminen hyvän uhriavun rinnalla on kuitenkin noussut esiin monissa yhteyksissä. Salon kaupunki on mukana oikeusministeriön rahoittamassa Turvallisilla raiteilla-

hankkeessa liittyen tekijätöihin. Tiimin psykiatrisen sairaanhoitajan työskentely Turvallisille raiteille-hankkeessa on tuonut uudella tavalla näkyväksi väkivaltapalveluiden puutteita Salossa sekä tarpeen kehittää niitä ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Ankkuritoiminta on sisäministeriön ja poliisin keskeinen toimintamalli lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja rikoskierteen katkaisemiseksi varhaisessa vaiheessa, ennen ongelmien kasaantumista ja kärjistymistä. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan sekä tehdä ehkäisevää työtä näillä saroilla. Kolmantena tavoitteena on sisäisen turvallisuuden lisääminen (radikalisoituminen ilmiönä ja huolta aiheuttavat henkilöt). Ankkurimalli perustuu moniviranomaisyhteistyöhön.

Kouluyhteistyötä ennaltaehkäisevästi ei ole ollut mahdollista Ankkurissa juurikaan tehdä vaan yhteistyö on liittynyt jo tapahtuneiden asioiden selvittelyyn. Kenttävalvonnan poliisi työskenteli kevään ajan Ankkurin lisäresurssina ja piti mm. vanhempainiltoja kouluilla. Salon malli on kuitenkin nykyiselläänkin toimiva siltä osin, että nuorten tekemien rikosten ja lähisuhdeväkivallan tutkinta on mahdollista tiiviisti yhdistää sosiaalipalveluihin. Myös väkivaltapalveluiden saatavuus heti tutkintavaiheessa tehostaa perheiden saamaa tukea.

Yhteensä alaikäisten tekemiä rikoksia tutkittu Ankkurissa 156 (2019 129). Perheväkivaltatyössä Ankkurin työskentelyssä on ollut 23 perhettä, joissa yhteensä 45 lasta. Palvelutarpeen arviointeja Ankkuri-tiimissä toteutettiin 68 kpl. Väkivaltatyötä Ankkurin osalta on tehty 26 asiakaan kanssa. Väkivaltatyön asiakkuudet ovat yleensä pitempiäaikaisia, lyhimmillään muutamista tapaamisista yli vuoden kestävään työskentelyyn.

2.7 Vapaa-aika ja hyvinvointi

Liikunta

Liikuntapalvelujen toimintaa ohjaa liikuntalaki, jonka tavoitteena on mm. edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia harrastaa ja liikkua ja edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää eriarvoisuutta liikunnassa. Koronaviruksesta huolimatta asioita on onnistuttu vuoden aikana edistämään useilla osa-alueilla.

Ennaltaehkäisevän hyvinvointityön osalta uutena toimintamuotona kaupunki haki vuonna 2020 valtion erityisavustusta vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikkumisen tukemiseen, tukea saatiin 13 000 € Yksitoista liikuntaseuraa lähti mukaan edesauttamaan vähävaraisten perheiden liikkumista ja koko tukisumma saatiin käytettyä.

Vuoden 2020 aikana uusia liikuntaneuvottavia oli kaikkiaan 83 henkilöä. Työikäiset (54%) ja naiset (72%) olivat edellisvuoden tapaan suurin asiakasryhmä. Liikuntapalvelut pilotoi kaksi uutta liikuntaneuvontapalvelu kokonaisuuteen liittyvää ryhmää. Työikäisille järjestettiin 12 viikkoa kestänyt ryhmämuotoinen elintapaohjausryhmä ”maltilliset muuttajat”. Ryhmäläiset valikoituivat tietyin kriteerein (ikä, BMI eikä muita samanaikaisia tukitoimia) terveyspalveluiden asiakkaista sekä liikuntaneuvontalähetteen saaneiden joukosta. Toinen syksyn pilotti oli sosiaalipalveluiden kanssa yhteistyössä toteutettu lasten liikuntaryhmä. Osallistujat valikoituivat sosiaalipalveluiden toimesta heidän asiakkaistaan. Kriteereinä tähän ryhmään olivat; lapset, joilla ei ollut harrastusmahdollisuutta, vähän liikkuvat lapset sekä sosiaalisilta taidoiltaan tukea tarvitsevat lapset. Molemmat pilotit olivat onnistuneita ja saavat jatkoa.

Liikuntapalveluiden ohjatuissa liikuntaryhmissä määrät putosivat vuositasolla merkittävästi koronasta johtuvan toiminnan keskeytyksen sekä sitä seuranneesta epävarmuudesta ja rajoituksista johtuen. Lasten ja nuorten ohjatuissa liikuntaryhmissä liikkui 9777 (17237) lasta ja nuorta. Työikäisten ohjatuissa liikuntaryhmissä 8605 (12191) ja ikääntyneissä 17 611 (23038). Kaupungin ikärakenteen mukaisesti ikääntyneet olivat selvästi suurin ohjattuun liikuntatoimintaan osallistuva joukko. Osallistujien määrä jäi kuitenkin huomattavasti edellisvuotta pienemmäksi, mikä antaa aihetta huoleen. Koronan tuomista rajoituksista johtuen säännöllisen ohjatun liikuntatoiminnan puuttuminen arjesta, saattaa pudottaa useita ikääntyneitä lopullisesti pois liikkuvien omatoimisten ikääntyneiden joukosta. Soveltavan ohjatun liikunnan ryhmiin osallistui 833 (3868). Soveltavan liikunnan ryhmät ovat kooltaan pienempiä.

Kulttuuri

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan yksi nykypäivän terveyttä ja hyvinvointia koskeva erityinen haaste on erilaisten mielenterveyden häiriöiden nopea lisääntyminen. Tutkimuksissa on havaittu, että taiteella voi olla positiivinen vaikutus hoitoympäristöihin, hoidon käytänteisiin ja hoidon laatuun. Samoin on todettu, että taide voi tukea myös työhyvinvointia. Kaupungin omistaman taidekokoelman ja talletuksina saatujen taideteoskokoelmien sijoitukset kaupungin Sosiaali- ja terveysalan palvelupisteisiin, kuten esim. terveyskeskuksiin, ja vanhusten ja lasten palvelukohteisiin sekä kaupungin henkilöstön työhuoneisiin ovat merkittävä osa ihmisen toimintaympäristön viihtyvyyden lisäämistä.

Yleisten kulttuuripalveluiden toimintaa ohjaa laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), joka määrittää kunnan yhdeksi tehtäväksi väestön hyvinvoinnin ja terveyden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen taiteen ja kulttuurin keinoin. Palveluita tuotetaan yhteistyössä taide -ja kulttuurialan toimijoiden kanssa, kulttuuritoimintaan myönnettyjen avustusten ja vastikkeellisten ostopalvelusopimusten kautta. Saavutettavuuden ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi palveluita toteutetaan eri puolilla Saloa, sekä ns. laajalle yleisölle että eri kohderyhmille räätälöidysti. Koronarajoitukset haastoivat perinteisiä kulttuuriosallistumisen tapoja, mutta samalla sähköisten kulttuurisisältöjen kehittäminen eteni vauhdilla. Tämä palvelee palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta myös jatkossa, vaikka ei korvaa elävää vuorovaikutusta. Yleisten kulttuuripalveluiden itse tai yhteistyössä tuottamaan toimintaan osallistui noin 13700 henkeä (live), striimien katselukertoja noin 43900. Lasten ja nuorten osuus noin 2300 henkeä (live) ja 19400 (katselukertaa/striimi). Kävijämääriin ei ole laskettu mukaan avustuksin tuettavaa toimintaa eikä sisäisiä yhteistyöprojekteja kirjaston ja liikuntapalveluiden kanssa.

Lasten- ja nuorten kulttuuripalvelujen osalta toiminnassa keskityttiin yhteistyön ja tiedotuksen vahvistamiseen sekä kulttuurikasvatussuunnitelman valmisteluun. Korona näkyi myös lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa vähentämällä suunniteltujen tapahtumien ja toimintojen määrää, mutta se antoi myös sysäyksen etänä ja omatoimisesti toteutettavien palveluiden kehittämiseen. Keväällä pystyttiin pilotoimaan Kansansaduista säveliksi -kiertueen myötä kulttuurikasvatussisältöjä esikouluikäisille. Etä- ja omatoimitoteutuksia kehitettiin mm. aloittamalla KirjastoKanin satutunnit verkossa sekä useita muita kokeiluja verkkototeutuksena.

Työikäisten kulttuuripalvelut kohdistuvat sekä taiteen ammattilaisille, harrastajille että yleisölle. Kulttuuriavustuksia myönnettiin yhteensä 28 taholle, yhteistyösopimuksia tehtiin 14 toimijan kanssa. Rajoituksista huolimatta, paikallistoimijat pystyivät järjestämään muun muassa kylien monitaidetapahtumia Perniössä ja Kuusjoella, kävijäennätykseen yltäneitä näyttelyitä (Wiurilan kesä), taide-elämyksiä julkisessa tilassa, sekä opastettuja retkiä eri puolilla Saloa. Erityisesti konsertteja ja vapaa-ajan taideharrastuksia toteutettiin etäyhteyden kautta. Osallisuutta ja vuorovaikutusta edistettiin myös Kulttuurikumppanit-toimintamallin kautta, joka tähtää kulttuurikaupunki Salon yhteiskehittämiseen kolmannen sektorin kanssa.

Valtaosa kulttuuripalveluiden toiminnasta on suunnattu kaikenikäisille. Erityisesti ikääntyneille suunnattuja kulttuuripalveluita toteutettiin yhteistyössä vanhuspalveluiden kanssa järjestämällä kesätaidekiertue kaikissa ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä. Kulttuurihyvinvoinnin edistämistyötä tehtiin myös Varsinais-Suomen kulttuurihyvinvointiryhmässä ja Varavoimaa-verkostossa sekä yhdessä Salon taiteilijaseuran kanssa järjestetyn Taide tulee luo -yhteisötaidenäyttelyn myötä.

Museo

Museoiden yleisenä toiminta-ajatuksena on kerätä ja vaalia yhteiskunnassa taide- ja kulttuuriperintöä, ja tuoda sitä esille yleisölle omassa toiminnassaan esimerkiksi näyttelyinä, tapahtumina tai julkaisuina. Hyvinvointivaikutukset tulevat näkyviin sekä elämyksen kautta virkistävinä kokemuksina, että oppimisen kautta. Koko yhteisölle annetaan myös mahdollisuus kokea jotain samaa.

Salon historiallisen museon 7 kulttuurihistoriallisessa paikallismuseossa yleisötyötä tehdään saattamalla omat kokoelmat esille kesäisin yleisölle avoimina vierailukohteina ja esittelemällä paikallisten kotiseutuarvoja vaalivien yhdistysten kanssa tuotettuja piennäyttelyjä. Paikallismuseot voitiin pitää avoinna yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhteistyö lisää yhteisöllisyyttä ja toimijoiden osallisuuden ja merkityksellisyyden tunnetta alueen kulttuurin vaalijana.

Paikallismuseot ovat olleet 2019 alkaen maksuttomia ja niihin tutustui kuluneena vuonna 1855 kävijää. Pandemiatilanne vaikutti kävijämääriin merkittävästi, laskua edellisestä vuodesta oli 72%. Museovuosi 2020 oli Veturitalissa näyttelyllisesti lyhyt- Taidemuseon omien tuotantojen kokonaisvuosikävijämäärästä 7274 ilmaiskävijöitä oli 53% (44%/2019). Lapsia ja koululaisia vieraili yli 1154 (3628/2019) ja eläkeläisiä 475 (2013/2019) henkilöä. Museokorttikävijöiden määrä oli 1224. Museoperjantaisin ilmaiskävijöitä oli 983 (2890/2019) henkilöä, konsertteja ja luentoja ei vuoden aikana järjestetty. Luvut pitää suhteuttaa siihen, että taidemuseo oli 9,5 kuukautta kiinni ja *Yhdessä – Together* pop up -näyttely ei ollut museon omaa toimintaa. Kolme viikkoa avoinna olleen pop upin aikana museossa vieraili 1445 kävijää.

Kirjasto

Kirjastopalveluiden tehtävänä on kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen. Tavoitteena on monipuolisen lukemisen edistäminen ja itsensä kehittäminen. Perinteisten aineistojen (painetut kirjat) lisäksi kirjasto tarjoaa asiakkailleen myös elektronisia aineistoja ja palveluja. Näitä ovat e-kirjat ja -lehdet sekä elokuvien ja musiikin suoratoistopalvelut. Verkkokirjastoa käyttämällä asiakkaat uusivat lainojaan ja tekevät varauksia siellä, missä heille itselleen parhaiten sopii. Kirjastopalveluiden kulttuurihistoriallinen merkitys maksuttomana jokamiehenoikeutena ja muistiorganisaationa korostuu siinä, että kokoelmista löytyy aineistoa, jota asiakas ei muualta enää saa.

Kirjastopalvelut tavoittavat asiakkaansa hyvin koko kaupungin alueella Kirjaston palveluverkkoon kuuluu pääkirjasto, yhdeksän lähikirjastoa ja kaksi kirjastoautoa. Palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi kuusi lähikirjastoa on muutettu automatisoiduiksi omatoimikirjastoiksi. Ne palvelevat asiakkaita Kiikalassa, Kiskossa, Kuusjoella, Muurlassa, Suomusjärvellä ja Särkisalossa. Omatoimikirjastot lisäävät asiakkaiden mahdollisuutta asioida kirjastossa haluamanaan ajankohtana. Palvelupisteiden aukioloaikoina niissä on edelleen palvelevaa henkilökuntaa asiakkaita varten.

Korona-pandemian vuoksi vuosi 2020 eroaa aikaisemmista toimintavuosista merkittävästi. Helmikuun jälkeen kirjastoon suunnitellut yleisötapahtumat, kuten kirjailijavierailut peruutettiin. Kirjastolain mukaan kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen kuntalaisille (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016). Tämä ei Salossa toteutunut vuonna 2020. Valtioneuvoston päätöksellä kirjastojen lainaustoiminta lopetettiin 18.3.2020. Toukokuussa palvelut avattiin keskeytyksen jälkeen rajoitetusti. Asiakkailta oli mahdollisuus pikaiseen asioimiseen: varatun aineiston lainaamiseen ja lainojen palauttamiseen. Omatoimikirjastot avattiin asiakkaille kesäkuussa. Loppuvuodesta rajoituksia tiukennettiin uudestaan. Tämä tarkoitti siirtymistä jälleen aikaisempiin rajoituksiin.

Kirjasto tarjoaa Celia-palveluiden kautta muun muassa selkokieliä teoksia ja äänikirjoja asiakkaille, joilla on luki- ja oppimisvaikeuksia. Näkörajoitteisille on saatavana pistekirjoituksella painettuja kirjoja. Celia-palveluiden käyttäjämäärät ovat kasvaneet sitä mukaa, kun palvelut ovat tulleet asiakkaille tutuiksi. Kirjaston kokoelmiin hankitaan jatkuvasti teoksia, jotka tarjoavat näkökulmia terveellisiin elämäntapoihin. Tarjolla on monipuolisia oppaita liikuntaharrastuksiin (laji- ja välineoppaat) sekä ravintoon ja terveydenhoitoon. Kirjaston ja koulujen välisellä pitkäkestoisella työllä on saatu hyviä tuloksia. Lapsille ja nuorille suunnatun kauno- ja tietokirjallisuuden lainaus on lisääntynyt. Kirjaston tavoitteena on opastaa koululaisia ja opiskelijoita informaatio- ja medialukutaidon sekä kirjastonkäytön ja tiedonhaun alueilla. Kirjastoautopalveluilla on koulu yhteistyössä keskeinen rooli. Autot palvelevat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakkaita kattavasti koko kaupungin alueella. Päiväkodeille ja kouluille mahdollisuus asioida autossa on sekä ajankäyttöön etu että turvallisuustekijä. Autojen palveluajat on mitoitettu asiakkaiden päivittäisten aikataulujen mukaan. Samalla tavoin kirjastoautot palvelevat myös palvelutalojen asiakkaita eri puolilla kaupunkia.

Salon kirjastotoiminta	Vuosi 2019	Vuosi 2020
Kokonaislainaus	863588	756677
Pääkirjasto	470678	421675
Lähikirjastot	246199	213132
Kirjastoautot	106498	77764
Elektronisten aineistojen käyttökerrat (lainaus)	40213	44106

Taulukko 6. Salonkirjastojen lainausmäärät 2019 ja 2020

Kansalaisopisto

Kansalaisopisto on osaltaan varmistamassa, että yhdenvertaisuus ja perusoikeudet toteutuvat ja jatkuva oppiminen on mahdollista. Saavutettavuus, johon sisältyy esteettömyys, opetuksen monimuotoinen toteutus ja tuominen lähelle ihmistä on toimintamme peruseriaatteita. Toimimme koko kaupungin alueella, järjestämme kursseja erityisryhmien tarpeet huomioiden ja uudistamme pedagogiikkaamme vastaamaan muuttuviin olosuhteisiin. Vuonna 2020 opistolla oli kurssitarjontaa 60 eri toimipisteessä ja lisäksi järjestettiin etäopetusta sekä verkkokursseja. Kansalaisopisto on eri toimenpitein parantanut tuottamiensa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta:

- monimuoto- ja etäopetus ja verkkokurssit sekä perehdytystä näihin osallistumiseen
- verkkomaksamisen mahdollistaminen
- opintoseveliavustusta kurssimaksuihin 380 osallistujalle.
- kuntouttavan työtoiminnan kursseja
- hanketoimintaa kohdennettuna maahanmuuttajanuorille sekä pitkään työttömänä olleille
- maksuttomia yleisöluentoja hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen liittyen

Vuonna 2020 toteutuneilla 741 kurssilla oli osallistujia kaikkiaan 8908, joista 4666 eri henkilöä ja heistä miehiä 1073. Koronavuosi verotti osallistujia noin 22% verrattuna edelliseen vuoteen. Alla olevissa taulukoissa osallistujat pääasiallisen toiminnan mukaan sekä eri ikäryhmien määrät ja osuus kaikista opiston opiskelijoista.

Osallistujat	Nettomäärä	Osuus kaikista %
Opiskelijat/koululaiset	818	17,5
Työttömät	355	7,6
Eläkeläiset	1432	30,7
Työlliset	1725	37,0
Muut	336	7,2

Taulukko 7. Kansalaisopiston osallistujat vuonna 2020

Osallistujat ikäryhmittäin	Nettomäärä	Miehiä/ poikia	Ikäryhmän osuus kaikista %
alle 14	630	120	13,5
15-19	215	43	4,6
20-29	224	48	4,8
30-49	1076	227	23,1
50-64	1252	306	26,8
65-	1209	327	25,9
ei tiedossa	60	0	1,3

Taulukko 8. Kansalaisopisto osallistujat ikäryhmittäin

2.8 Sosiaalinen hyvinvointi

Väestön hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen edellyttää huomion kiinnittämistä aiempaa enemmän myös sosiaaliseen hyvinvointiin. Sosiaalinen hyvinvointi on ollut heikosti tunnettu voimavara, mutta sen puutteiden kustannuksista on enemmän tietoa. Sosiaalista hyvinvointia voidaan todeta olevan ainakin kahdella tasolla sekä yksilöllisellä että yhteisöllisellä tasolla. Yksilön hyvinvointi koostuu terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista. Yksilöllisen sosiaalisen hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan mm. sosiaaliset suhteet, onnellisuus, sosiaalinen pääoma sekä osallisuus. Yhteisötason sosiaalinen hyvinvointi taas koostuu elinoloista mm. Työllisyys, työolot, toimeentulo, koulutus, asuinolot. Sosiaaliselle hyvinvoinnille ei ole yhteisesti sovittua määritelmää ja sen mittaaminen on siten myös haastavaa. Edellä mainittujen osa-alueiden kautta sitä on kuitenkin mahdollista tarkastella.

Vuonna 2020 kuntien Hyte-koordinaattoreita haastateltiin liittyen sosiaaliseen hyvinvointiin ja sen tiedolla johtamiseen. Kuntalaisten osallisuutta omaan elämään ja kunnan palveluihin sekä yhteisöllisyyttä pyritään

edistämään kunnan käytössä olevin keinoin. Kunnan keinot tuntuvat tosin rajautuvan erityisesti haastaviin kohderyhmiin. (Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen)

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kansalaisten, kuntalaisten ja asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen ovat osa demokratiaa. Osallisuus on vaikuttamista oman elämän laatuun, kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja palveluihin. Osallisuus ilmenee päätösvaltana omassa elämässä, mahdollisuutena säädellä olemisiaan ja tekemisiään. Asukkaiden ja asiakkaiden oikeudesta osallistumiseen on säädetty mm. kuntalaissa ja sosiaalihuoltolaissa. Osallistuminen on kirjattu myös lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä vastaavasti myös laissa potilaan asemasta ja oikeuksista. Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä määrittelevät ja linjaavat osallisuutta ja esteettömyyttä. Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää palveluiden saatavuudella ja saavutettavuudella. Sosiaalista osallisuutta lisäävät myös kansalaisten palveluihin pääsy ja palveluiden matala kynnyks.

Salossa toimivat seuraavat työryhmät ja neuvostot: Maahanmuuttajaneuvosto, nuorisovaltuusto, romanityöryhmä, tasa-arvotomikunta, vammaisjärjestöjen neuvottelukunta, vammaisneuvosto, vanhusneuvosto. Lisäksi kolmannen sektorin kanssa vakiintuneet yhteistyöelimet ovat liikunnan Seuraparlamentti (2016 lähtien) ja kulttuurin Kulttuurikumppanit (2019 lähtien). Vaikuttajaryhmien jäsenet kuulevat paljon asiakastarpeita ja heillä on vastuu viedä ja edistää asioita eteenpäin. Lisäksi Salon kaupungin terveystalveissa on aloittanut toimintansa vuoden 2018 loppupuolella asiakasraati, jonka tehtävänä on mm. palveluiden kehittäminen ja lisätä asiakasnäkökulman näkymistä toiminnan suunnittelussa. Vastaavasti mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseen on myös perustettu oma asiakasraati vuonna 2017. Osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisäävät myös järjestettävät asiakaskyselyt ja erilaiset sähköiset vaikuttamiskanavat kuten otakantaa.fi sekä kansalaisaloitteet.

Yhtenä sosiaalityön tavoitteena on asiakkaiden osallisuuden lisääminen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Yksilökeskeisen työn rinnalle on kehitetty ryhmämuotoista sosiaalista kuntoutusta, jolla edistetään ryhmäläisten hyvinvointia ja osallisuutta. Tavoitteena on asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn lisääminen, arjessa suoriutuminen sekä elämänlaadun parantaminen. Sosiaalisesta kuntoutuksesta on saatu hyviä tuloksia ja toimintaa kehitetään ja laajennetaan edelleen.

Kunnan tehtävänä on tukea myös ikääntyvän ihmisen osallisuutta ja toimintakykyä kaikissa elämän tilanteissa. Sosiaali- ja terveystalvejen ohella muun muassa asuinympäristöjen ratkaisut vaikuttavat iäkkäiden kuntalaisten hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Myös järjestöjen ja vapaaehtoisten toiminnalla on merkittävä rooli iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa.

Järjestöt ja kunnan välinen yhteistyö

Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Järjestöt työskentelevät lähellä kansalaisten arkea. Järjestötoiminnan kautta on mahdollisuus vaikuttaa eri asioihin ja antaa niille mahdollisuuksia joiden ääni tulee heikosti kuulluksi. Salon kaupunki myöntää avustuksia vuosittain seuraaville tahoille kulttuuritoiminnan tukemiseen, liikuntatoimen tukemiseen, nuorisotoiminnan tukemiseen, Sosiaali- ja terveydenhuollon kohdeavustukset sekä työllisyyspalveluiden yleis- ja kohdeavustuksiin.

Monipuolisten kulttuuripalveluiden järjestämisessä nähdään Salossa sektorirajat ylittävä yhteistyö sekä antoisana että välttämättömänä edellytyksenä. Kulttuuripalveluita kuten teatteri- ja musiikkitapahtumia ja -opetusta osa rahoitetaan sekä avustuksin että ostopalvelusopimuksin. Osarahoitus kattaa osan perustoiminnasta mutta pitkäjänteistä työtä kulttuurihyvinvoinnin kehittämiseksi ja toteuttamiseksi rasittaa kuitenkin niukat, TEA-viisarissakin todetut resurssit. Resurssien niukkuudella on suora vaikutus kaupunkilaisille ja eri kohderyhmille kehitettävien ja tarjottavien palveluiden määrään ja laatuun.

Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeä osa Salon museopalveluiden toimintaa ja osallistavat menetelmät myös huomioidaan vahvasti Salon museoita kehitettäessä. Yhdessä tekeminen on voimakkaasti mukana Salon museopalveluiden arjessa. Salon museopalvelut tukee historian tutkimuksen ja museotyön parissa harrastavia yhdistyksiä maksamalla vuokraa yhdistysten hallussa olevista kaupungin kiinteistöistä. Mahdollisuuksien mukaan kuntalaisia myös osallistetaan tiedonkeruuseen tai näyttelytyöhön vuosittain.

Eri-ikäisten liikuntatoiminnan järjestämisessä liikuntaa järjestävillä yhdistyksillä, jotka ovat esim. liikuntaseuroja, MLL-yhdistyksiä, eläkeläisyhdistyksiä ja potilas- ja vammaisjärjestöjä, on erittäin tärkeä rooli kaupungin liikuntatarjonnassa. Yhdistykset liikuttavat ohjatusti selvästi enemmän kaupunkilaisia kuin esim. liikuntapalvelujen ohjattu liikuntatoiminta. Vuonna 2019 liikuntapalvelut avusti lähes 270 000 osallistujan yhdistysten järjestämää ohjattua liikuntaa.

Liikuntapalvelut tuottaa yhdistysten kanssa yhteistyössä nuorille Lataa Liikettä -liikuntaohjelmaa sekä ikääntyneille Pirteyttä Päiviin -liikuntaohjelmaa, joissa on yhteensä noin 40 ohjattua viikoittaista liikuntaryhmää, joista lähes kaikki ovat yhdistysten ohjaajien ohjaamia. Pirteyttä Päiviin -toiminnan osalta liikuntapalvelut kouluttaa vuosittain yhdistysten vertaisohjaajia liikunnan ohjaamisessa, ensiaputaidoissa ym.

Liikuntapalvelujen ja liikuntaseurojen yhteistyöelin on seuraparlamentti, joka on toiminut vuodesta 2016 asti. Seuraparlamentin tavoitteena on lisätä urheiluseurojen keskinäistä sekä urheiluseurojen ja kaupungin välistä yhteistyötä. Näkyvimpänä vuosittaisena yhteisenä tapahtumana on liikunnan superlauantai, jossa sadat lapset ja nuoret perheineen pääsevät tutustumaan Salossa tarjolla oleviin yhdistysten monipuolisiin liikuntaharrastuksiin.

Yhdistyksille maksettavien toiminta-avustusten taso on kuntaliitoksen jälkeen laskenut lähes kolmasosaan siitä, mitä se oli ennen kuntaliitosta. Liikuntapalveluissa avustuksia maksetaan yhdistyksille vuosittain n. 2,2 e/asukas, mikä on merkittävästi alle valtakunnan keskiarvotason, kaupunkimaisten kuntien tason sekä alueellisen (Lounais-Suomi) tason. Kulttuuripalveluissa avustusten taso on n. 2,8 e/asukas / vuosi, vertailua on liikuntaa hankalampi tehdä, koska kuntien itse järjestämät kulttuuripalvelut (esim. kaupunginteatteri ja kaupunginorkesteri) vaihtelevat suuresti ja voivat pienentää yhdistysavustusten määrää.

Samoin nuorisotoiminnan tukemiseen myönnettyjen avustusten taso on laskenut kolmasosaan kymmen vuoden takaiseen tasoon verrattuna. Nuorisotoimintaa toteuttavat yhdistykset toteuttavat harrastustoimintaa eri puolilla Saloa. Yhdistykset täydentävät kaupungin tarjoamia palveluja ja sekä mahdollistavat palveluja, joita kaupungin toimesta ei voida järjestää.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin, Salon MLL:n paikallisyhdistysten ja Salon kaupungin yhteistyö on vakiintunutta. Yhteistyötapaamiset MLL:n ja kaupungin toimijoiden välillä kokoontuvat säännöllisesti. MLL:n paikallisyhdistysten rooli on erityisesti vanhempien vertaistuen antaja ja lasten harrastustoiminnan mahdollistaja. MLL:n V-S piirin rooli on lisätä yhdistysten välistä ja kaupungin kanssa tehtävää yhteistyötä. Kaupunki tulee toimintaa taloudellisesti ja tarjoamalla esim. liikuntatiloja MLL:n toiminnan käyttöön.

Salon SYTY ry on salolaisten potilas-, vammais- ja kansanterveysyhdistysten yhteisyhdistys, joka tukee ja edesauttaa jäsenyhdistystensä aktiivista toimintaa, tukee niissä toimivien vapaaehtoisten jaksamista sekä tekee laaja-alaista edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä. Toiminta-ajatus on, että jäsenyhdistykset ovat elinvoimaisia, yhteistyökykyisiä ja tulevaisuuteen suuntaavia kestävästi hyvinvoinnin edistäjiä, yhteiskunnallisia vaikuttajia. Jäsenyhdistysten ja SYTY ry:n toiminta mahdollistavat ja tukevat ihmisten vertaisuutta, kokemuksellisuuden hyödyntämistä ja osallisuutta sekä mahdollisuutta äänen ja mielipiteen esille tuomiseen. Potilasjärjestöjen edustajien mielipiteitä on kuultu erilaisissa työ- ja kehittämissyryhmissä. Yhdistysten toiminta on vahvasti osallistujiensa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. SYTY ry:n kokonaisjäsenmäärä vuonna 2020 oli 37 jäsenjärjestöä.

Tilastoja vuosilta 2012-2020	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
tilavaraukset	541	780	848	938	925	928	1039	982	528
Vertais- ja toimintaryhmät			48 %	52 %	42 %	49 %	58 %	54 %	64 %
Hallitustoiminta ja toiminnan järjestely			34%	29 %	32 %	36 %	30 %	32 %	26 %
Luento ja koulutus			9 %	11 %	10 %	9 %	9 %	8 %	8 %
kävijämäärä	4767	7554	7988	8537	8898	8666	9305	8943	4722
Vertais- ja toimintaryhmään osallistuvat			62 %	60 %	63 %	59 %	68 %	65 %	71 %
Hallitustoiminta ja toiminnan järjestely			19 %	16 %	15 %	17 %	15 %	16 %	16 %
Luento ja koulutus			12 %	14 %	15 %	15 %	15 %	12 %	10 %

Taulukko 25. Sytyn toimintalukuja

Oheisesta taulukosta näkyy tilojen käytön ja erilaisten ryhmien toimintaan osallistuneiden kävijämäärien muutos.

Salon SYTY ry:n on laatinut suunnitelman vuosille 2020-2023, jonka mukaan sen perustehtävä on olla tulevaisuuden tekijä jäsenyhdistystensä toimintakentällä. Toiminta-ajatuksena on, että SYTYn jäsenyhdistykset ovat elinvoimaisia, yhteistyökykyisiä ja tulevaisuuteen suuntaavia kestävästi hyvinvoinnin edistäjiä. Valmistautuminen sote-uudistuksen tuomiin muutoksiin yhdistystoiminnassa jatkuu. Järjestösote113 -hanketta jatkamaan perustettiin Varsinais-Suomen sotejärjestöjen neuvottelukunta, johon SYTY sai edustajan mukaan.

Pitkään jatkuneissa sote-valmisteluissa ovat edelleen ajankohtaisina asioina mm. muutosten vaikutukset rahoitukseen, missä ovat kumppanit maakunnan laajuisessa toiminnassa, mihin sijoittuu kansalaistoiminta ja kenen kanssa sitä tehdään, minkälainen kumppani kunta on tai mikä on yhdistysten rooli kunnan kumppanina sekä mikä arvo on vertaistoiminnalla ja -tuella. Nämä kysymykset asettavat lähivuosien toiminnalle suuria haasteita ja ne edellyttävät aktiivista osallistumista kaikkeen edellä mainittujen asioiden valmisteluun.

Salon kaupungilla on myös laajoja kumppanussopimuksia eri toimijoiden kanssa kuten mm. A-klinikka OY:n, A-klinikkasäätiön, Mieli Salon Mielenterveysseura ry sekä Salon Klubitalo ry:n kanssa. Lisäksi yhteistyön turvaamiseksi on laadittu useiden järjestöjen kanssa aiesopimuksia., esimerkkinä mainittakoon FinnFami- Salon seudun mielenterveysomaiset ry.

Salon kaupungissa on myös useita eläkeläisjärjestöjä, joissa toimii paljon aktiivisia salolaisia; Salon alueen eläkeliitto ry, Salon alueen eläkeläiset ry, Salon eläkkeensaajat ry, Salon kansalliset seniorit ry ja Salon veteraaniyhdistykset.

Uutena toimintamuotona Salossa kokeillaan osallistuvaa budjetointia vuonna 2021 ensimmäistä kertaa ja talousarvioon on varattu 100 000 euroa tähän tarkoitukseen.

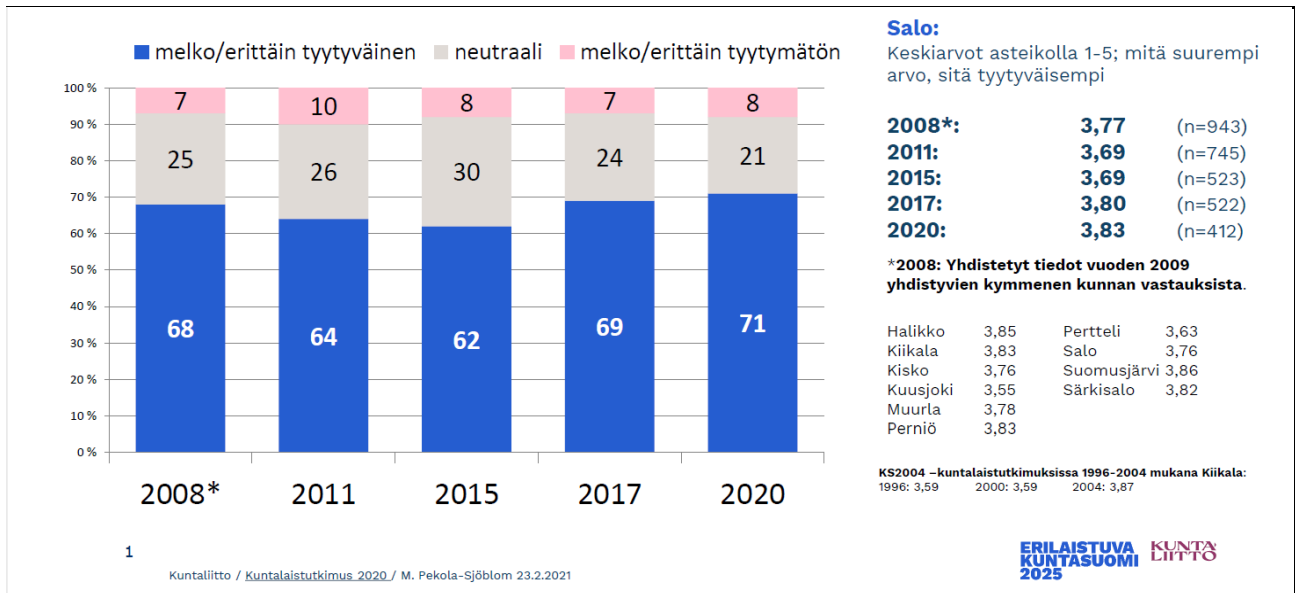
3. SALOLAISTEN HYVINVOINNIN TILA

3.1 Kuntalaisten näkemyksiä

Kuntalaisten näkemyksiä on ollut saatavilla Kuntaliiton kuntalaistutkimuksesta, joka kuuluu Eri-laistuva KuntaSuomi 2025 tutkimusohjelmaan, jossa mukana oli 43 erikokoista kuntaa. Kuntalaistutkimuksen tiedonkeruu tapahtui touko-kesäkuussa 2020 ja vastauksia saatiin koko Suomessa 10 812 vastausprosentin ollessa 35,4. Salossa kysely lähetettiin 1200 ja vastauksia saatiin 414 kpl (34,5 %).

Vastanneista salolaisista 71 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä elämäntilanteeseensa. neutraalisti suhtautuminen oli 21 % vastanneista. Melko tai erittäin tyytymättömiä oli 8 %. Samankokoisissa (50001-100000 as.) kunnissa melko tai erittäin tyytyväisiä oli 74, neutraaleja 20 % ja tyytymättömiä 6 %. Vastaajat listasivat kyselyssä myös tärkeimpiä asioita hyvässä kotikunnassa. Salolaisten, kuten myös samankokoisten kuntien ja koko kyselytutkimuksen kolme tärkeintä asiaa olivat hyvä asuinympäristö, hyvät palvelut ja luonnonläheisyys.

Salolaisten tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen

Kuvio 17. Salolaisten tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen (Lähde Kuntaliitto)

Kyselyyn vastanneista salolaisista suurin osa (60 %) kokivat kykenevänsä melko tai erittäin hyvin hoitamaan asiansa kunnan kanssa. Kotikunnan sijaan salolaiset kokivat yhteenkuuluvuutta tai pystyvänsä samaistumaan eniten Suomeen, pohjoismaihin tai maakuntaan. Kotikunnan kanssa yhtä samaistuttavia olivat naapurusto, ja seutu alueellisina kokonaisuuksina.

Suurin osa vastanneista oli melko tai erittäin tyytyväinen suurimpaan osaan terveystalvasta ja kasvatuspalveluista. Erityisen tyytyväisiä oltiin vapaa-ajanpalveluihin. Pääasiassa salolaiset olivat muihin vastaavan kokosiin kuntiin verrattuna tyytyväisempiä palveluihin. Teknisen toimialan palveluista tyytyväisimpiä oltiin erityisesti jätehuoltoon, kierrätystoimintaan ja kunnallistekniikkaan.

Kolmas osa vastanneista oli kiinnostunut kunnallispolitiikasta ja sitä seurattiin pääasiassa paikallislehdestä, muista kotiin jaettavista tiedotteista tai radiosta sekä TV:stä. 2021 kuntavaaleissa äänestää aikoi 77 % ja 18 % ei vielä osannut sanoa kantaansa. Päätöksentekoon ja päättäjiin liittyen vain osa vastaajista koki voivansa luottaa poliittisiin päättäjiin. 17 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että päätöksenteko on oikeudenmukaista ja kohtelee tasavertaisesti eri väestöryhmiä. Samalla tasolla oli usko luottamushenkilöiden ajavan vilpittömästi kunnan parasta. Molemmissa väittämässä tulokset olivat kokomaan tarkastelua heikommat. Vain 12 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että kunnassa kuunnellaan kuntalaisen ääntä.

Kestävän kehityksen näkökulmasta kolme tärkeimpänä (melko/erittäin tärkeä) asiana pidettyä painotusta olivat Yrittämiseen ja työntekoon panostaminen, eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisy sekä kestävien ja taloudellisten toimintatapojen edistäminen kunnallisissa palveluissa.

Toimintakyky

Sairastavuus ja kansantauti-indeksi toimintakykyyn vaikuttavina tekijöinä

Väestön terveydentilaa voidaan seurata myös erillisten indeksien valossa. Toimintakyvyn vaihtelua voidaan seurata sairastavuusindeksin avulla. Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilasto- ja rekisterimuuttajaan: kuolleiden osuuteen väestöstä, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien 16- 64 -vuotiaiden osuuteen työikäisistä ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä (koko maan vertailuluku on 100).

Vastaavasti kansantautien summaindeksi muodostuu tyypillisistä suomalaisista pitkäaikaissairauksista, jotka ovat diabetes, psykoosit, sydämen vajaatoiminta, nivelreuma, astma, verenpaine- ja sepelvaltimotauti. Salossa kansansairauksien summaindeksi vuonna 2018 oli 88,5. Vuoden 2019 tiedot saadaan vasta myöhemmin. Indeksillä on korkeampi kuin Varsinais-Suomen vertailuluku (84,0). Koko maan indeksi 100 (vakioituluksi kertoo, kuinka paljon sairastavuudesta selittyy muilla syillä kuin ikärakenteella).

Kelan kansantauti-indeksi kääntyi nousuun vuonna 2018. Kansantauti-indeksi muodostuu seitsemästä indeksistä. Näistä laskivat sydämeen vajaatoiminta, astma, verenpainetauti, nivelreuma ja nousivat psykoosit sekä diabetes ja sepelvaltimotauti. Vastaavasti Varsinais-Suomessa tilanne on parempi muiden kansantautien kuin astman suhteen.

Sosiaaliryhmien välisten terveyserojen tärkeimmät syyt ovat elinoloissa ja elintavoissa, kuten alkoholinkäytössä, tupakoinnissa, ravitsemuksessa ja liikunnassa. Salossa työikäisten liiallinen alkoholinkäyttö, tupakointi, epäterveelliset ravitsemustottumukset sekä liikunnan vähäisyys aiheuttavat terveyttä vaarantavia uhkia. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota väestön tietämykseen terveyteen vaikuttavista tekijöistä.

Vuosi	2015	2016	2017	2018	V-Suomi 2018
Vakioitu					
Sairastavuusindeksi	96,8	97,6	99,6	100,6	97,4
Kuolleisuusindeksi	95,0	94,7	96,9	98,2	97,8
Työkyvyttömyysindeksi	99,5	102,3	105,9	107,5	100,2
Lääkekorvausoikeusindeksi	95,8	95,8	96,0	96,2	94,2
Kansantauti-indeksi	89,1	88,4	88,3	88,5	84,0
Diabetes	97,5	96,8	96,9	97,1	95,8
Psykoosit	87,6	88,3	89,3	90,5	89,0
Sydämen vajaatoiminta	76,0	72,7	71,8	71,7	66,6
Nivelreuma	117,1	116,4	117,7	117,3	101,2
Astma	75,0	74,1	72,7	72,5	81,4
Verenpainetauti	95,0	94,1	93,7	93,2	83,8
Sepelvaltimotauti	75,7	76,2	76,2	77,5	70,3

Taulukko 9. Kansantaudit vakioitu Salon väestö (lähde: KELA, terveyspuntari)

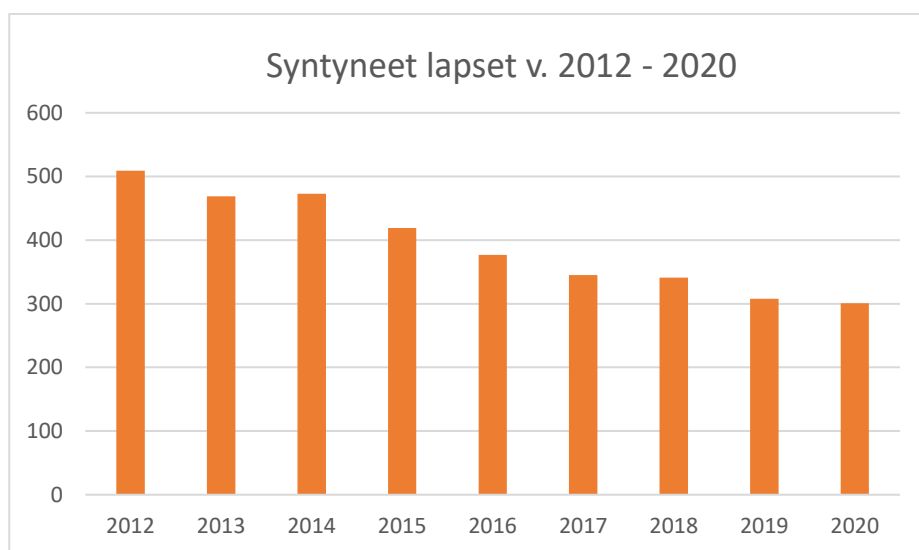

3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Kansallisesti vertaillen valtaosa suomalaisista ja salolaisista lapsista voi hyvin, mutta lasten hyvinvointi eriarvoistuu ja erilaistuu. Pienen vähemmistön kohdalla on havaittavissa hyvinvointia vaarantavien tekijöiden kasaantumista sekä terveyden että hyvinvoinnin osalta. Lapsuusajan pahoinvoinnilla on todettu olevan yhteys palvelutarpeen kasvuun vanhemmalla iällä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden terveyserojen kaventaminen ja varhainen tukeminen, nuorten syrjäytymisen ehkäisy.

Lasten ja nuorten terveys

Lastenneuvolassa pyritään turvaamaan jokaiselle lapselle mahdollisimman hyvä terveys ja edistämään koko perheen hyvinvointia. Tavoitteena on perheen terveiden elintapojen edistäminen, lapsen terveen kehityksen esteiden tunnistaminen ja niiden poistaminen mahdollisuuksien mukaan. Neuvolan työpanosta kohdennettiin riski- ja syrjäytymisvaarassa oleviin perheisiin, joissa vanhemmuuden tuen tarve on lisääntynyt mielenterveys- ja päihdeongelmien, työttömyyden, taloudellisten ongelmien tai muun syyn vuoksi. Syntyvyys on edelleen laskenut vuonna 2020, lapsia syntyi 301.

Vuosi	Lapset
2012	509
2013	469
2014	473
2015	419
2016	377
2017	345
2018	341
2019	308
2020	301

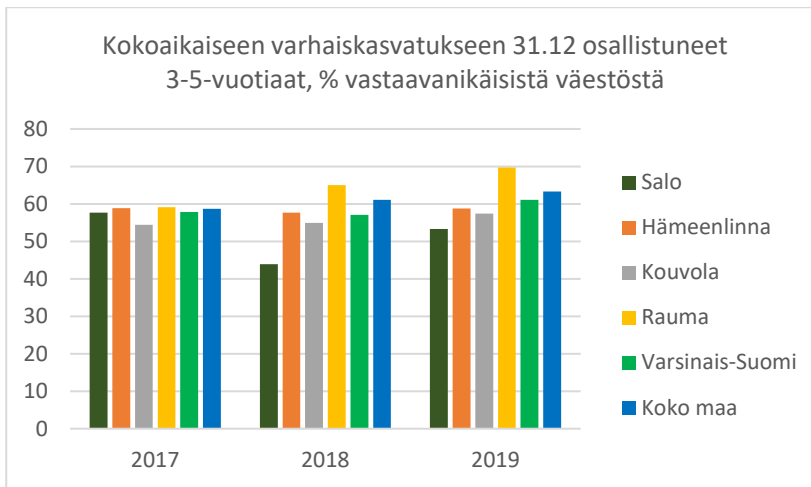
Kuvio 18. Syntyneet lapset 2012-2020.

Ennaltaehkäisevä perhetyö on maksutonta matalankynnyksen palvelua salolaisille lapsiperheille. Varhainen perhetyö auttaa ja tukee perheitä löytämään omia voimavaroja ja ratkaisumalleja arjen haasteisiin. Perheitä varhaisessa perhetyössä oli vuonna 2020 noin 180. Vuoden aikana yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa pidettiin yllä säännöllisillä palavereilla sekä jalkautumalla useampaan yksikköön kertomaan perhetyöstä henkilökunnalle. Lapsiperheiden tilapäisellä kotipalvelulla vahvistetaan perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistään ongelmien syntyä mm. auttamalla lastenhoidossa ja välttämättömissä arjen askareissa. Perheitä lapsiperheiden kotipalvelussa v.2020 oli noin 90 kpl. Asiakkaiden palveluntarve vaihteli yksittäisestä, kertaluontoisesta palvelusta, useamman kuukauden mittaiseen tiiviiseen apuun. Lapsiperheiden kotipalvelun perhetyöntekijät toimivat ihmeelliset vuodet ryhmän lastenhoidossa vastuullisina työntekijöinä.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelma muodostavat eheän jatkumon perusopetukseen lapsen oppimisen polulla. Päiväkodeissa on laadittu lisäksi esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmat, joihin sisältyy Kiusaamiseen puuttumiseen suunnitelma sekä Lapsen kohdistuva uhka- tai vaaratilanteen suunnitelma.

Monialaista yhteistyötä tehdään yhdessä neuvolan, lastensuojelun ja muiden Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen toimijoiden kanssa. Neuvolan neljävuotiaiden laajaan terveystarkastukseen sisältyy varhaiskasvatuksen arvio lapsen kehityksestä. Kotona oleville lapsille on lisäksi tarjolla avoimen varhaiskasvatuksen palveluita (avoin päiväkotitoiminta, kerho- ja leikkipuistotoiminta). Avoin varhaiskasvatus on toimijana myös moniammatillisessa

perhevalmennuksessa. Varhaiskasvatukseen, neuvolan ja perhetyön yhteistyön toimintamalli on laadittu ja työ etenee tavoitteellisesti. Liikkumisen ja ulkotoiminnan lisäämiseksi varhaiskasvatus on mukana myös valtakunnallisessa Ilo kasvaa liikkuen –ohjelmassa ja Ihanasti Pihalla- hankkeessa, joiden päämääränä on liikuntamyönteisen toimintakulttuurin luominen varhaiskasvatukseen toimintaan.

	2017	2018	2019
Salo	845	605	677
Hämeenlinna	1202	1153	1118
Kouvola	1248	1223	1207
Rauma	687	721	748
V-Suomi	8365	8173	8512
Koko maa	105295	107014	107527

Kuvio 18. Kunnan kustantamassa päivähoitossa olevat 3–5-vuotiaat lapset, % vastaavan ikäisistä, taulukossa absoluuttiset lukumäärät (lähde: Sotkanet)

Varhaiskasvatukseen piirissä oli 2020 yhteensä 72 % 0-6-vuotiaista lapsista. Näistä lapsista oli kunnallisessa varhaiskasvatuksessa (päiväkoti ja perhepäivähoito) 82 % lapsista ja yksityisen varhaiskasvatukseen piirissä (palveluseteli ja yksityisen hoidon tuki) 15 % lapsista. Avoimessa varhaiskasvatuksessa (leikkikoulut ja leikkipuistotoiminta) on ollut 9 % lapsista. Täyttöasteen keskiarvo oli vuonna 2020 päiväkodeissa 85 % ja perhepäivähoitossa 75 %. Esiopetus, jota tarjotaan vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua, on osa varhaiskasvatusta ja siten myös suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Esiopetukseen on osallistunut 99 % ikäluokasta. Salo on mukana 5-vuotiaden maksuttoman varhaiskasvatukseen kokeilussa. Kyseisen ikäryhmän osallistumisaste on noussut kokeilun myötä 89 %:sta 95%:iin, joka on OECD:n tavoite osallistumisasteelle.

	Ikäluokka	Varhaiskasvatukseen piirissä	Peittävyys
Eskarit 2014	468	464	99,15 %
Viskarit 2015	423	402	95,04 %
2016	390	363	93,08 %
2017	361	322	89,20 %
2018	355	295	83,10 %
2019	311	154	49,52 %
2020	312	21	6,73 %

Taulukko 10. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten määrät vuonna 2020

Vuonna 2019 perustettiin Move-työryhmä, joka vertaa tuloksia ja tekee pitkän tähtäimen suunnitelmia poikkihallinnollisesti. Kouluissa tehdään terveydenhuollon toimesta LIIKKU- lähetteitä niistä oppilaista, joilla Move-tulokset ovat matalia ja liikkuvuudeltaan kaikilta osa-alueilta heikot tulokset saaneet lapset ohjataan kuntoutukseen. Lataa liikettä ryhmiä tarjotaan yläkoululaisille ja alakoululaisille on kouluissa eri kerhoja esim. Liikkuva koulu-hankkeessa.

5.- ja 8.-luokkalaisten koululaisten fyysistä toimintakykyä mitataan vuosittain koulussa toteutettavilla Move mittauksilla. Vuonna 2020 tehtyjen Move- mittausten mukaan salolaisten oppilaiden 5 luokan 20 m viivajuoksun tulokset olivat pojilla 4;40, valtakunnan tasoa (4;19) parempia, samoin ja tytöillä viivajuoksun tulokset 4;12 valtakunnan tasoa (3;44) parempia. Lihaskunto menee valtakunnan tasolla. Ylävartalon kohotuksen mediaani 32 pojilla valtakunnan tasoa (30) parempi, tytöillä valtakunnan tasolla 30. Motoriset taidot, vauhditon 5- loikka valtakunnan tasolla, samoin heitto kiinni-ottoyhdistelmä hieman valtakunnan tasoa parempia ja liikkuvuudessa jäädään hieman valtakunnantasosta.

8 luokan oppilailla viivajuoksun tulokset pojilla 5;28 valtakunnan tasoa (5;53) alhaisempi, samoin tytöillä viivajuoksun tulokset 4;12 valtakunnan tasoa (4;26) alhaisempia. Ylävartalon kohotuksen mediaani 32 tytöillä jää valtakunnan tasoon (35) verrattuna. Pojilla ylävartalon kohotuksen mediaani 43, valtakunnan tasoa (42) parempi. Vauhditon 5 -loikka pojilla kokomaata parempi, tytöt viime vuoden tasolla, heitto-kiinniotossa tytöt koko maata parempia ja pojat koko maan tasolla. Liikkuvuudessa poikien ja tyttöjen arvot jäävät koko maan keskiarvoista.

MOVE mittaustulokset SALO 5 lk				
2019		2020		
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
20 metrin viivajuoksu	4,05 (3,51)	5,00 (4,26)	4,12 (3,44)	4;40 (4,19)
Ylävartalon kohotukset	30(30)	31(29)	30 (30)	32 (30)
Vauhditon 5-loikka	7,8(7,7)	7,8(7,7)	7,9(7,7)	7,9(7,7)
Etunojapunnerrus	26(25)	19(17)	25(25)	18(17)
Heitto-kiinniottoyhdistelmä	11 (10)	13(12)	12 (10)	13 (12)
2019		2020		
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kyykistys	91,4 (90)%	83,9 (83,7)%	89,6 (89,7) %	81,6 (83,2) %
Alaselän ojennus täysistunnassa	92,3(93,9)%	83,5(80,7)%	92(93,8)%	81,3 (79,9)%
Olkapään liikkuvuus (vasen ylhäällä)	77,7(83,4)%	69,4(69,3)%	81,7 (82,7)%	69,1(68,5)%
Olkapään liikkuvuus (oikea ylhäällä)	90,1(93,6)%	84,5(84,7)%	91,2 (92,9)%	81,6 (83,9) %

Vihreä taustaväri kertoo, että tilanne on parantunut vuoteen 2019 verrattuna, kun taas punainen kertoo tilanteen huonontuneen. Suluissa on koko valtakunnan lukemat.

MOVE mittaustulokset SALO 8lk				
2019		2020		
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
20 metrin viivajuoksu	4,19(4,40)	5,07(6,06)	4,12 (4,26)	5,28 (5,53)
Ylävartalon kohotukset	26(34)	40(41)	32 (35)	43 (42)
Vauhditon 5-loikka	8,5(8,7)	9,2(9,5)	8,5 (8,7)	9,8 (9,5)
Etunojapunnerrus	20(27)	17 (22)	27 (27)	20 (22)
Heitto-kiinniottoyhdistelmä	14(14)	14 (15)	15 (14)	15 (15)
2019		2020		
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kyykistys	94,1 (91,3) %	81,7(85)%	86,7(91,1) %	77,5 (84,1)%
Alaselän ojennus täysistunnassa	91,3(93,99)%	69,7(74,4)%	91,1 (93,6)%	70,2 (73,7)%
Olkapään liikkuvuus (vasen ylhäällä)	90 (88,5)%	84,7(78,2)%	84,3(87,4)%	76,7(77,6)%
Olkapään liikkuvuus (oikea ylhäällä)	95,9(95,9)%	93,5(89,9)%	96,3(95,2)%	91,9(89)%

Taulukot 11 ja 12. Salolaisten 5. luokan sekä 8. luokan MOVE-tulokset (Lähde: Move-tulokset 2020)

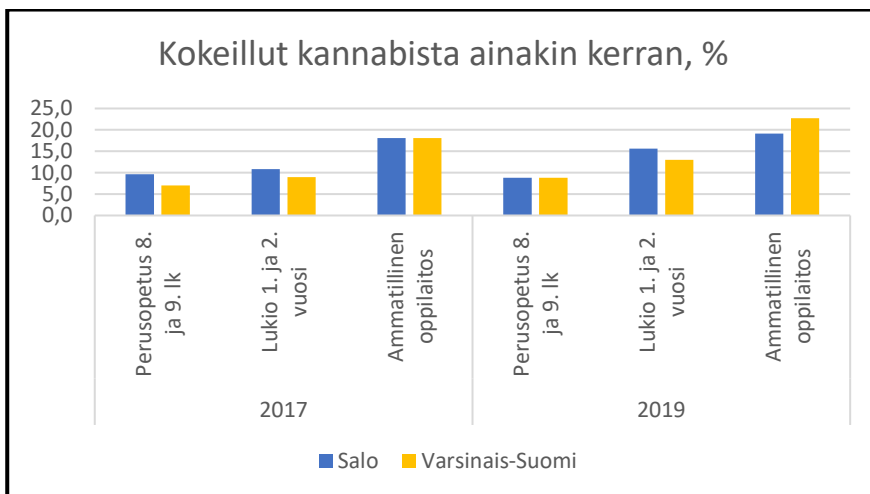
Koulutuksellinen tasa-arvo -hanke on mahdollistanut yhteisöohjaajien työskentelyn yläkouluissa. Yhteisöohjaajat ovat koulunkäyntiohjaajia, jotka antavat ohjauksellista tukea oppilaille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä tai heidän opintonsa on vaarassa keskeytyä. Ohjaajat pyrkivät tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä niin, että oppilas kykenee jatkamaan opintojaan yleisopetuksen ryhmässä.

Oppilashuollon koulukuraattorien ja -psykologien yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on kehitetty niin, että yhteistyö palvelisi paremmin oppilaita. Yhteistyössä kasvatus- ja perheneuvolan kanssa on järjestetty

eroperheiden lapsille vertaisryhmä. Tämän lisäksi on järjestetty muun muassa tunnetaitoryhmiä, nukkumisvaikeuksista kärsivien ryhmä ja rentoutumista harjoittava ryhmä. Oppilashuollon yhteysopettajien toiminnan tavoitteena on edistää kouluilla tapahtuvaa yhteisöllistä ja yksilöllistä oppilashuoltoa. Oppilashuollon yhteysopettajiin kuuluu erityisopettaja jokaisesta perusopetuksen koulusta. Salon perusopetuksen kouluissa on vakiintunut toimintamalliksi yhteisöllinen aamupala, jolle saapuu lähes 100 prosenttia oppilasryhmän huoltajista tai oppilaan muista läheisistä aikuisista. Koronatilanteen vuoksi yhteisöllisiä tilaisuuksia jouduttiin vuonna 2020 vähentämään ja perumaan.

Lasten ja nuorten ravitsemuksen ohjausryhmässä on verrattu Seinäjoen lihavuus laskuun -ohjelmaa Salossa käytössä oleviin menetelmiin. Poikkihallinnollisessa lasten ylipainon ehkäisyn työryhmässä on keskitytty ravitsemukseen sekä liikkumisen mahdollistamiseen erilaisin toimenpitein. Perheiden liikuntaneuvontapalvelua on markkinoitu mm. terveystalveluiden kautta. Varhaiskasvatuksen ruokailuopas valmistui ja otettiin käyttöön kesäkuussa 2020. Ruokailuoppaan suositukset toimivat yhteisenä työkaluna ja linjausten apuvälineenä lasten ruokailun ja ruokakasvatuksen toteuttamisessa, kehittämisessä, seurannassa ja arvioinnissa.

Lasten ja nuorten tilanteesta saadaan tietoa kouluterveyskyselyistä, joissa kartoitetaan lasten ja nuorten elämää laaja-alaisesti. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laajasta kouluterveyskyselystä saadaan runsaasti tuloksia peruskouluun, yläluokkalaisten, lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien nuorten elinoloista, kouluoloista, elintavoista, koetusta terveydestä sekä opiskeluhooltoon liittyvistä kokemuksista. Kouluterveyskysely toteutettiin keuhällä 2019.

Kuvio 19. Kokeillut kannabista ainakin kerran, % 2019 Salo (Kouluterveyskysely, THL 2019)

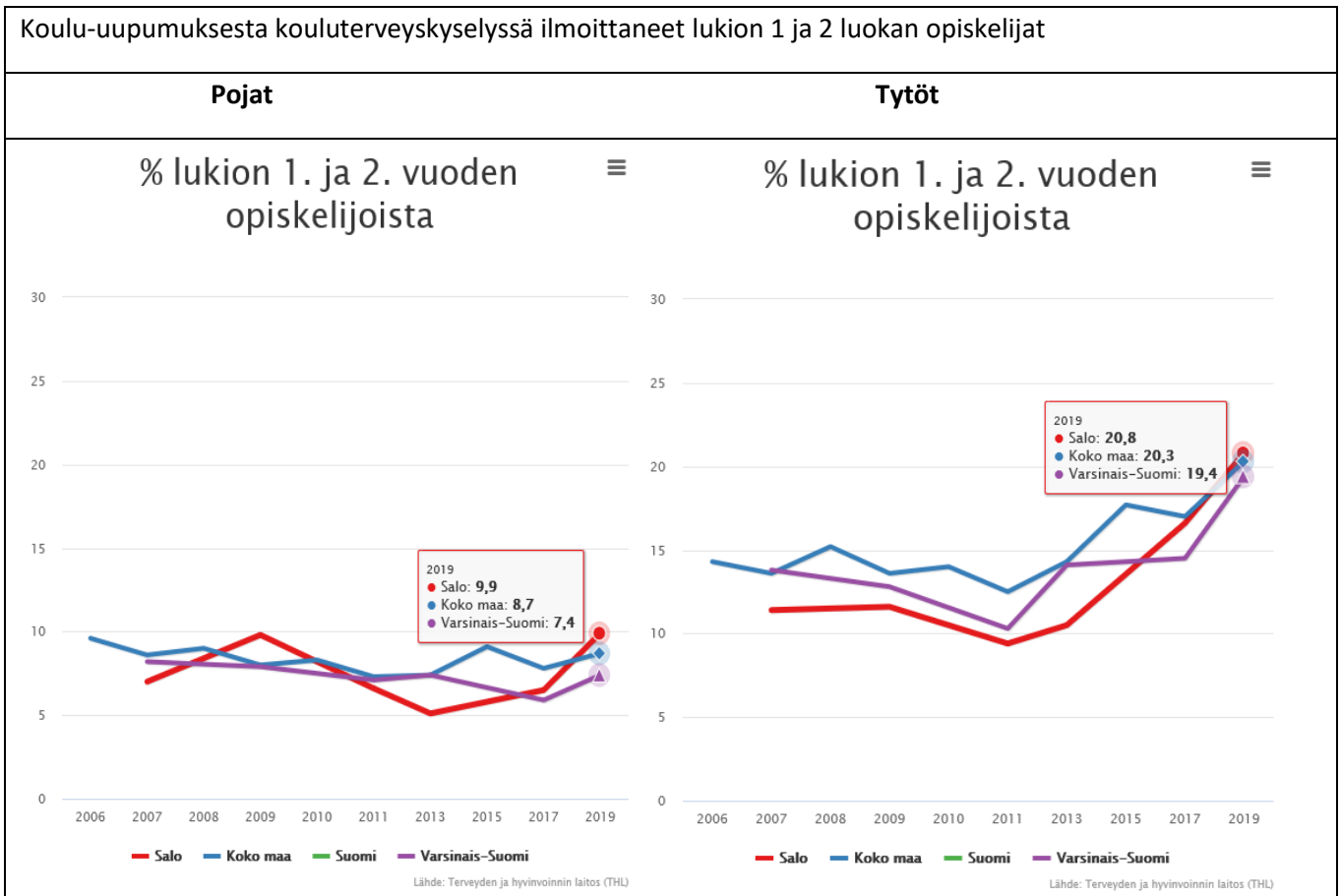
Kokeillut kannabista ainakin kerran, %	2017			2019		
	Perusopetus 8. ja 9. lk.	Lukio 1. ja 2. vuosi	Ammatillinen oppilaitos	Perusopetus 8. ja 9. lk.	Lukio 1. ja 2. vuosi	Ammatillinen oppilaitos
Varsinais-Suomi	7,0	9,0	18,1	8,8	13,0	22,7
Salo	9,6	10,8	18,1	8,8	15,6	19,1

Taulukko 13. Kokeillut kannabista ainakin kerran, % 2019 Salo (Kouluterveyskysely, THL 2019)

Nuorten asenteet päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet selvästi sallivampaan suuntaan 2000-luvun puolivälistä alkaen. Salossa kokeilua on enemmän kuin Varsinais-Suomen alueella lukiolaisten osalta, ammatillisessa oppilaitoksessa tilanne on Varsinais-Suomea hieman parempi. Peruskoulun 8. ja 9. luokilla 8,8 %, lukioissa 15,6 % sekä ammatillisessa oppilaitoksessa 19,1 % on kokeillut kannabista ainakin kerran.

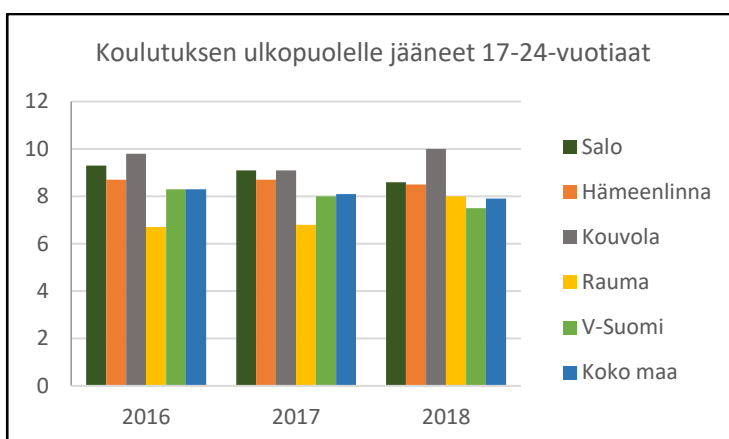
Nuorilla koulu-uupumus on noussut. Salossa lukion 1 ja 2 luokan tytöistä 20,8 % on ilmoittanut vuonna 2019 koulu-uupumuksesta lukuvuoden aikana. Vuonna 2017 Salon luku oli 16,6 %. Lukion 1 ja 2 luokan

pojista 9,9 % ilmoitti koulu-uupumuksesta lukuvuoden aikana, vuonna 2017 luku oli 6,5 %. Koko maan luku oli 15,5% ja Varsinais-Suomen 14,6%.

Kuvio 20. Koulu-uupumus, % Salo (Kouluterveyskysely, THL 2019)

Salossa lukion 1 ja 2 luokan tytöistä 22,2 % on ilmoittanut vuonna 2019 kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta lukuvuoden aikana. Lukion 1 ja 2 luokan pojista 7,2 % ilmoitti kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta lukuvuoden aikana. Salon kokonaisluku oli 16,2% Koko maan luku oli 13,9% ja Varsinais-Suomen 13,6%. Luvut nousseet vuodesta 2017.

	2016	2017	2018
Salo	384	366	334
Hämeenlinna	548	533	499
Kouvola	694	618	646
Rauma	245	240	275
V-Suomi	3832	3701	3412
Koko maa	42853	41407	39671

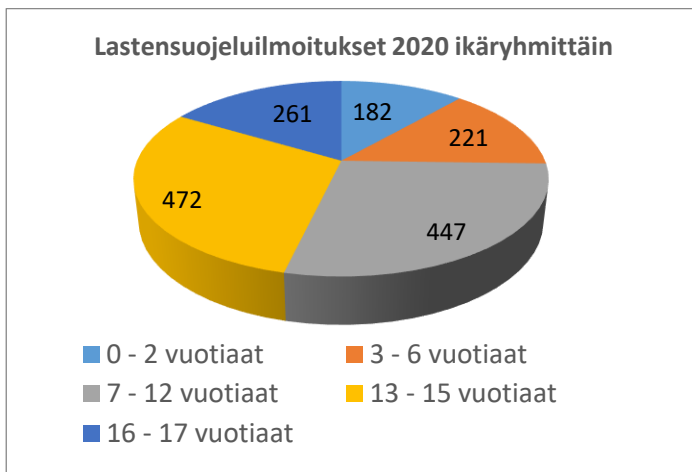
Kuvio 21. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, ei tilastoa vuodelta 2019 (lähde: Sotkanet)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä oli vuonna 2018 8,6% (vuonna 2017/9,1 %). Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on Salossa hieman laskenut vuonna 2018. Koulutuksen ulkopuolelle jääneistä 17-24-vuotiaista oli tyttöjä 133 / 7,4 % (v. 2017 149 / 7,9 %), ja poikia 201/9,7 % ja (v. 2017 217/ 10,2 %).

Perheiden palvelut

Perheiden palvelut sisältävät kasvatus- ja perheneuvolan, Sointu-tiimin (palveluohjaus ja palvelutarpeen arviointi, virka-aikainen sosiaalipäivystys), perhetiimin (lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut), lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon palvelut sekä Paavolan perhekuntoutuskeskuksen. Perheoikeudelliset palvelut siirtyivät Turun hallinnoimaan maakunnalliseen yksikköön 1.4.2020.

Kuntalaisten hyvinvointia on asiakastyön lisäksi pyritty lisäämään vahvistamalla mm. sosiaalisen raportoinnin rakenteita sekä asiakasraatitoimintaa kehittämällä. Lastensuojeluilmoituksia vuonna 2020 perheiden palveluissa vastaanotettiin 1584 kappaletta (2019 1409 kpl), joka on 175 enemmän kuin edellisenä vuonna. Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia vastaanotettiin 45 kappaletta. Sointu-tiimissä ilmoituksista on käsitelty 1001 kappaletta (vuonna 2019 932), loput ovat olleet jo lastensuojelun asiakkuudessa olevia. Sosiaalihuoltolain mukaisia yhteydenottoja ja ilmoituksia lapsista ja aikuisista on perheiden palveluissa vuonna 2020 vastaanotettu yhteensä 770 kpl (vuonna 2019 502 kpl). Vuosien 2019 ja 2020 luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, sillä tilastointi on muuttunut uuden asiakastietojärjestelmän myötä.

0 - 2 vuotiaat	182
3 - 6 vuotiaat	221
7 - 12 vuotiaat	447
13 - 15 vuotiaat	472
16 - 17 vuotiaat	261
Kaikki yhteensä	1584

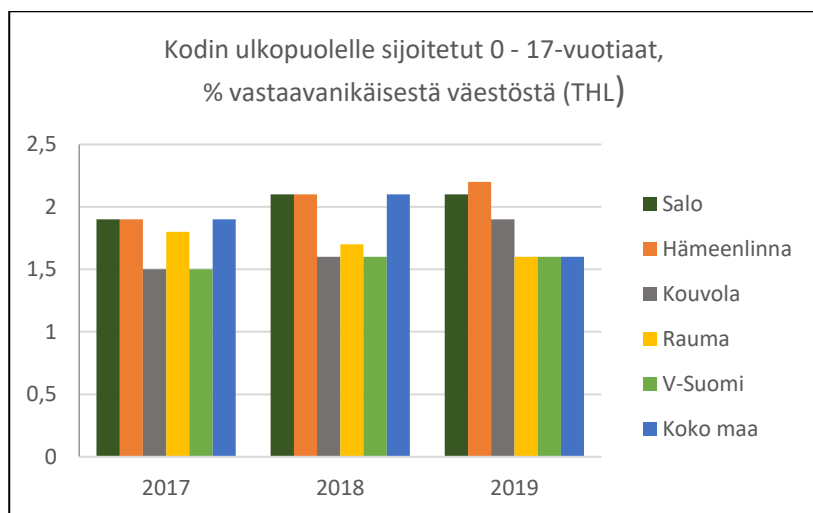
Kuvio 21. Lastensuojeluilmoitukset Salossa vuonna 2020 ikäryhmittäin (lähde Salon kaupunki)

Asiakkuudet sekä sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, että lastensuojelussa ovat jatkaneet kasvuaan samoin kuin lastensuojelun käyttökustannuksetkin. Lisääntyneet asiakasmäärät eivät ole suoraan seurausta korona-epidemiasta, mutta koronan vaikutusten arvioidaan näkyvän lasten, nuorten ja perheiden pahoinvoinnin lisääntymisenä tulevina vuosina.

Lastensuojelun avohuollon kokonaisasiakasmäärä vuoden aikana oli 361 lasta (2019 297 lasta). Avohuollon tukitoimina lapsille, nuorille ja perheille myönnettiin mm. tehostettua perhetyötä ja perheohjausta, arviointia sekä nuoren ohjausta ja laitoshuoltoa perhekuntoutusta. Lisäksi toteutettiin tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa niin lastensuojelun kuin sosiaalihuoltolain mukaisina tukitoimina. Lastensuojelun eri osa alueilla toteutettiin ennen korona-epidemian aiheuttamia rajoitustoimia erilaista ryhmämuotoista toimintaa, mm., perheryhmä. Vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli 127 (2019 133 kpl). Heistä yli 67 % oli sijoitettuna perhehoitoon.

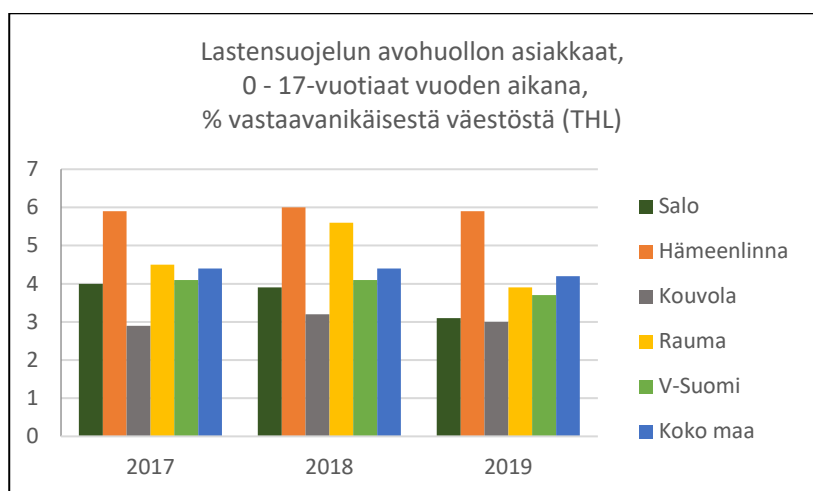
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Päätös avohuollon sijoituksesta	47	64	87	63	98	41
Perhekuntoutus						58*
Päätös kiireell. avoh.sijoituksesta	3	8	17	12	21	5
Päätös kiireellisestä sijoituksesta	49	40	49	58	55	52
Huostaanottopäätös	28	19	19	17	18	15
Avohuollon asiakkuus	413	423	410	406	297	355
LS-ilmoitusten määrä	1258	1315	1171	1387	1409	1584

Taulukko 14. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset, kiireelliset sijoitukset ja huostaanotot vuosina 2015–2020 (* aiemmin tilastoitu avohuollon sijoituksina) (lähde Salon kaupunki)

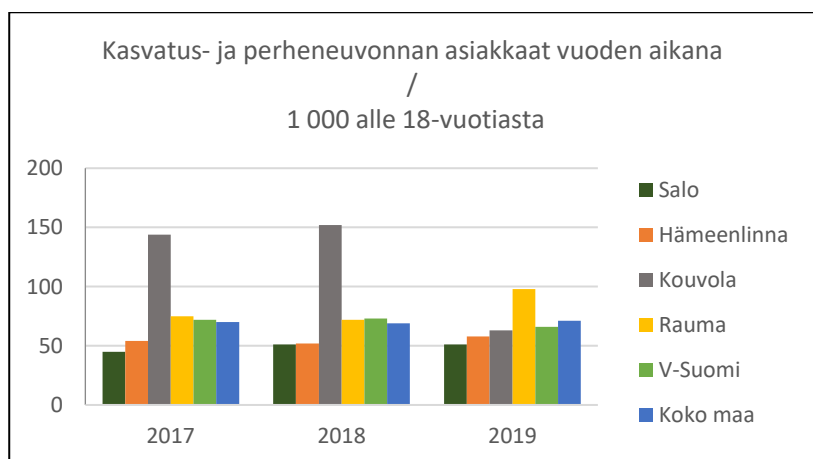
	2017	2018	2019
Salo	192	204	195
Hämeenlinna	235	255	267
Kouvola	217	224	258
Rauma	124	114	107
V-Suomi	1286	1383	1377
Koko maa	15398	15884	16277

Kuvio 21. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % (lähde: Sotkanet)

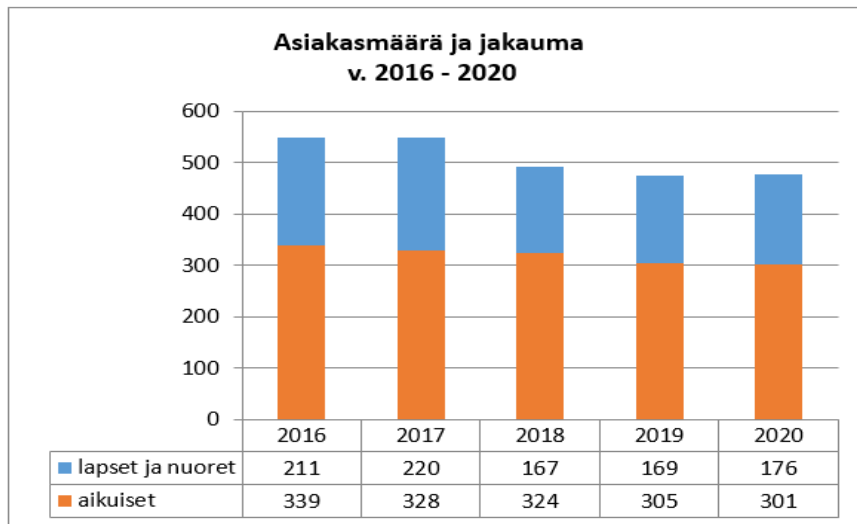
	2017	2018	2019
Salo	398	370	286
Hämeenlinna	728	731	717
Kouvola	419	448	399
Rauma	315	386	270
V-Suomi	3561	3603	3202
Koko maa	46809	46352	44033

Kuvio 22. Lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaiden % -osuudet (lähde: Sotkanet)

	2017	2018	2019
Salo	440	491	474
Hämeenlinna	668	631	700
Kouvola	2056	2108	846
Rauma	527	494	668
V-Suomi	6224	6266	5614
Koko maa	74658	73543	74253

Kuvio 23. Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden osuus, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Kuvio 24. Kasvatus- ja perheneuvolan asiakasmäärien jakauma v. 2016–2020

Vuonna 2020 perheneuvolassa kävi 477 asiakasta, joista lapsia 176 ja 301 aikuista. Asiakasperheitä kävi 172. Perheneuvolassa oli asiakkaana pikkulapsia 64 (0-6v.), kouluikäisiä 106 (7-15v), nuoria 6 (16-21v) Asiakkaiden määrä on hieman noussut edellisestä vuodesta. Ohjaavia tahoja oli useita peruspalveluista erikoissairaanhoidon. Eniten palvelun piiriin ohjattiin perheitä perheiden palvelun Sointu-tiimistä sekä lastenneuvolasta. Vanhempien ilmoittamista tulostyistä keskeisiksi nousivat perhe- ja kasvatusongelmat sekä lapsen tunne-elämään- ja sopeutumiseen liittyvät pulmat. Asiakkaat hakeutuivat palvelun piiriin pääsääntöisesti ajanvarauksen kautta. Sähköisiä yhteydenottoopyyntöjä tuli 45 ja uusia ajanvarauksia tehtiin vuoden aikana 146.

Salon kaupungissa on käytössä yhteisiä työmenetelmiä lasten ja nuorten palveluissa mm. Lapset puheeksi -menetelmä sekä Ihmeelliset vuodet -ryhmätoimintamalli. Lapset puheeksi -koulutusta järjestetään kaupungin omana toimintana. Vuoden 2020 aikana toteutui kaksi Ihmeelliset vuodet- vanhempainryhmä moniammatillisena yhteistyönä. Ryhmäpalautteessa vanhemmat kokivat saaneensa paljon tukea vanhemmuuteensa. Ongelmat, joiden takia he tulivat ryhmään, olivat parantuneet huomattavasti. Ryhmän vaikuttavuus oli merkittävää. Seutukunnallinen (Salo ja Somero), monialainen perhekeskustyöryhmä on jatkanut työskentelyä. Salossa perhekeskuksen muodostavat verkostomainen, joustava ja saumaton palveluohjaus sekä avoimet kohtaamispaikat.

Lastenpsykiatrian osalta 2020 laitoshoidojaksot lyhenivät huomattavasti 11,09 hoitopäivää/hoitajakso ja 2019 17,57 hoito-vuorokautta. Lastenpsykiatrisen ja nuorisopsykiatrilta ohjautuneiden palvelujärjestelmää on kehitetty asiantuntijayhteistyönä, jonka tavoite on lisätä, matalan kynnyksen palveluita kuten perhetyötä sekä kehittää konsultaatiokäytäntöjä. Esimerkkinä tästä ovat lastenlääkärin ("avopediatri") kouluille jalkautunut toiminta. Nuorisopsykiatrian toiminta on jatkunut aiempien toimintalinjojen mukaan, vaikkakin hoitoa tarvinneiden nuorten ongelmat ovat muuttuneet haasteellisemmiksi. Palvelujärjestelmällä on ollut vaikeuksia vastata nuorten muuttuvaan palvelutarpeeseen, johon sisältyy usein psykososiaalisia pulmia ja lastensuojelun tarvetta. Yhteistyön tiivistäminen muiden ammattiryhmien kanssa on tarpeen. Lisäksi tulee kehittää ja ottaa käyttöön toimintamalleja mm. joustava perusopetus, jotta voidaan varmistaa, että kaikki salolaiset nuoret saavat peruskoulun päättötodistuksen ja valmiudet jatko-opintoihin.

	2016	2017	2018	2019
Ehkäisevän päihdetyön asiakkaat yht: valomerkit / muut	21 12/6 (ei toteutuneita valomerkkejä 6 kpl)	31 20/2 (ei toteutuneita valomerkkejä 2 kpl)	40 28/12 (Alle 18-vuotaita asiakkaana kaikkiaan yli 100)	17 (Alle 18-vuotaita asiakkaana kaikkiaan 43)
Verkkovinkkis, kysymykset	51	76	50	71

Taulukko 15. Ehkäiseväpäihdetyö nuorten kohdalla erilaiset toiminnot

Varhaisen puuttumisen malleja ovat Valomerkki- sekä Omin jaloin -toiminta. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä Sosiaali- ja terveystieteiden, erityisnuorisotyön, lastensuojelun sekä poliisin kanssa.

Nuorisopalvelujen toiminnan keskiössä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Nuorisopalvelut luovat edellytyksiä ja mahdollisuuksia, joiden varaan nuoret voivat rakentaa merkityksellistä elämää ja kestävää tulevaisuutta. Työotteen keskiössä on kohtaaminen ja läsnäolo. Nuorisopalvelujen avointen palvelujen tavoitteena on tukea nuoren yhteisöllisyyttä ja yksilöllistä kasvua auttamalla häntä omien voimavarojen tunnistamisessa, oman identiteetin vahvistamisessa sekä elämänhallinnan taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämisessä.

Etsivän nuorisotyön keskeisin tehtävä on tavoittaa nuoria, jotka ovat joko palvelujen ulkopuolella tai tarvitsevat tukipalveluista huolimatta rinnalla kulkemista ja ohjausta. Tavoitteena on lisätä nuorten valmiuksia koulutukseen tai työelämään kiinnittymiseen elämäntaitojen vahvistamisen ja yksilöllisten haasteiden ratkaisemisen kautta. Nuorten työpajatoiminnan ensisijaisena tarkoituksena on parantaa nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai muihin tarvitsemiinsa palveluihin, vahvistaa nuorten elämänhallintaa sekä tukea toisen asteen opintojen suorittamista.

Nuorisotyön avoimet palvelut on suunnattu pääsääntöisesti 9-17-vuotiaille salolaisille nuorille ja työmuotoina on mm. nuorisotilojen avoin toiminta, nuorisotiedotus, leirit, tapahtumat, bänditoiminta, pienryhmätoiminta, yksilökeskustelut ja nuorisotyö kouluissa. Nuorisotyö on myös osallisuuden ja vaikuttamisen edistämistä ja osallisuuskasvatusta. Nuorisotyö tukee ja avustaa nuorten ryhmien omaehtoista toimintaa. Nuorisotyö ohjaa, opastaa, tukee ja neuvoo nuorta. Nuorella on mahdollisuus oppia, vaikuttaa, kokeilla ja tulla kuulluksi. Nuorisopalvelujen henkilöstöstä n. 50% oli keväällä palkanmaksun keskeytyksellä, joka vaikeutti palvelujen toteuttamista ja nuorten tavoittamista

Salon kaupunki on mukana harrastamisen Suomen mallin pilotoinnissa, johon myönnettiin hankerahoitusta joulukuussa 2020. Salon peruskoulujen oppilaat vastasivat loka-marraskuussa valtakunnalliseen harrastamiseen liittyvää oppilaskyselyyn, jossa kartoitettiin lasten ja nuorten harrastustavoitteita. suosituimmiksi harrastuksiksi nousivat parkour, elokuva, valokuvaus, animaatio, ruoan valmistus ja kuvataide. Myönnetty rahoitus mahdollistaa 150 viikoittaista Mun Juttu -harrastuskerhoa kevään 2021 aikana.

Erytisnuorisotyö palvelee Salossa asuvia 12–18-vuotiaita nuoria ja heidän perheitään. Erytisnuorisotyö tarjoaa mahdollisuuden keskusteluun, ohjaukseen ja nuoren yksilökohtaiseen tukemiseen sekä auttaa etsimään ratkaisuja elämäntilanteisiin liittyviin ongelmiin. Erytisnuorisotyö on luonteeltaan ennaltaehkäisevää, jalkautuvaa ja korjaavaa. Erytisnuorisotyötä toteutetaan ryhmämuotoisena alakouluissa, lähinnä 5-6-luokilla. Työssä kiinnitetään erityisesti huomiota niihin asioihin, jotka vaikuttavat nuoren itsetuntoon, motivaatioon, hyvinvointiin sekä mielenterveyden edistämiseen. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien (NEET) nuorten (alle 30-vuotiaiden) määrä Salossa on noin 720.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Salossa etsivää nuorisotyötä toteutetaan yhteistyössä A-klinikkasäätiön kanssa. Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä vuonna 2020 oli 350. N. 25 % nuorista ohjautuu etsivän nuorisotyön asiakkaaksi 2. asteen opintojen keskeyttämisen myötä. Pääasiallisina työmuotoina ovat yksilötyö, jalkautuminen ja Tönö-pienryhmätoiminta. Etsivä nuorisotyö on nuorille vapaaehtoista.

Nuorten työpaja on yhteisö, jossa työnteen, tekemällä oppimisen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön arjenhallintataitoja sekä kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Lisäksi työpajatoiminnan avulla pyritään tukemaan nuoren 2. asteen opintojen suorittamista. Salossa nuorten työpajatoimintaa toteutetaan starttivalmennuksessa sekä media-, taide-, retkeily- ja kahvilapajoilla. Vuonna 2020 nuorten työpajatoimintaan osallistui 107 nuorta.

Koronapandemiasta johtuen kaupunki ei kesätyöllistänyt nuoria kaupungin palvelukseen. Vuoden 2020 kesätyöllistettävien esisijaisena kohderyhmänä olisi ollut vuonna 2002 syntyneet. Ko. kohderyhmälle lähetettiin 300 euron arvoinen kesätyöseteli, jonka kautta työllistyi 116 nuorta.

Lapset ja nuoret sekä perhekurssit

Kansalaisopisto tarjoaa monipuolisesti myös lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa. Opiston opiskelijoista vajaa 20% oli alle 19 -vuotiaita vuonna 2020. Lasten osallistuminen väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Taiteen perusopetusta toteutui 58 kurssia, joista 3 oli varhaiskasvatusta. Muuta lapsille ja nuorille suunnattua opetusta toteutui 33 kurssia, joilla oli osallistujia 366. Näiden lisäksi toteutui 17 kurssia, jotka oli suunnattu lasten ohella myös vanhemmalle tai isovanhemmalle, jolloin toteutuu ylisukupolvinen yhdessä oppiminen. Aiheina näissä oli kädentaidot sekä liikunta ja retkeily. Osallistujia oli 308.

Kurssilaji	Osallistujamäärä (brutto)
Taiteen perusopetus	600
Muu lapsille ja nuorille suunnattu opetus	366
Aikuinen lapsen kanssa	308
Osallistujia yhteensä	1274

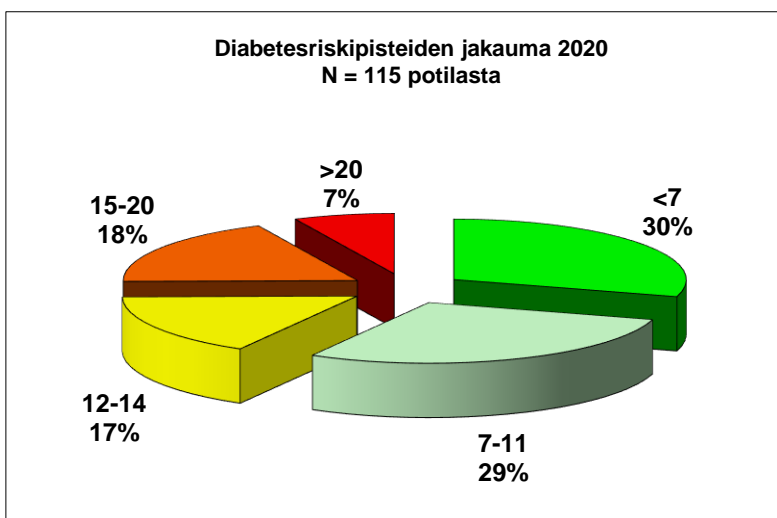
Taulukko 16. Lasten ja nuorten kurssit kansalaisopisto ja osallistujat

3.3 Työikäisten hyvinvointi

Työikäisessä väestössä terveyserot ovat selkeitä, alemmissa sosiaaliryhmissä elämänlaatu, terveys sekä työ- ja toimintakyky ovat heikompia. Elämäntapoihin ja elämänhallintaan vaikuttaminen ovat yhä keskeisemmässä roolissa vastaanotoilla. Työikäisen väestön toimintakykyä ja terveyttä heikentävät epäterveellinen ruokavalio, mielenterveysongelmat, tupakointi ja liiallinen alkoholin käyttö liikunnan puute. Ne ovat yhteydessä myös useimpiin kansansairauksiin. Elintapaohjaus nähdäänkin osana tulevia sote-palveluja ja tältä osin osana hyte työtä mutta onnistuakseen se tarvitsee muiden toimialojen sekä kolmannen sektorin mahdollisuuksia. Vastaavasti työttömien terveydestä tulee pitää huolta ja tarjota palveluja, jotka ylläpitävät työkykyä. Työpaikoilla on myös paljon mahdollisuuksia vaikuttaa työntekijöiden työhyvinvointiin.

Salossa panostetaan tyyppin 2 diabeteksen varhaiseen toteamiseen ja hoitoon. Tästäkin huolimatta diabeetikkojen määrä on kasvaa vuosi vuodelta. Työttömyys on lisännyt asiakkaiden määrää terveyskeskuksessa, kun työterveyshuollon käynnit ovat jääneet pois. Diabeetikoiden määrän ennustetaan kaksinkertaistuvan Suomessa seuraavien 10–15 vuoden aikana. Vuonna 2020 erikoissairaanhoidosta on siirtynyt hyvässä hoitotasapainossa olevia tyyppin I diabetes potilaita terveyspalveluiden hoidettavaksi. Sähköinen terveystarkastus, Duodecim Star on otettu käyttöön 2020 syksyllä. Väestöllä on mahdollisuus tehdä terveystarkastus sähköisesti sekä saada raportti ja tietoa, joka auttaa arvioimaan terveyttä ja sairausriskejä. Lisäksi saa tietoa, mitä kaikkea voi oman hyvinvoinnin parantamiseksi tehdä. Sivusto tarjoaa monipuoliset valmennusohjelmat, jossa voi asettaa elintapoihin liittyviä tavoitteita ja seurata edistymistä.

Ennaltaehkäisevä työ ja sairauksien varhais toteaminen on tärkeää yksilön kannalta. Diabeteksen paras hoito on ennaltaehkäisy kaikissa perusterveydenhuollon toiminnoissa. Myös yhteiskunnan olosuhteiden kautta voi ehkäistä tautia, mm liikuntaa suosivilla päätöksillä. Terveyspalveluista tehdäänkin liikuntatoimeen LIIKKU-lähetkeitä. Hoitotavoitteiden saavuttamista työikäisillä olisi parannettava, ja ennalta ehkäisyä tehotettava. Diabetespotilaat ovat usein monisairaita ja on syytä muistaa, että diabetes on usein yhteinen nimittäjä. Diabetespotilaille on tarjolla ryhmätoimintaa dm-ensitietoryhmiä alkuohjauksessa sekä painonhallintaryhmiä. ARKEEN VOIMAA -ryhmiin voivat osallistua mm. kroonisten tautien aiheuttamaa hoitoväsymystä potevat.

DM Riski 2020	asiakkaat 2011-2020	2020
<7	690	34
7-11	800	33
12-14	441	19
15-20	440	21
>20	119	8
	2490	115

Kuvio 24. Diabetesriskipisteiden jakauma 2020 Salon terveystalvet

Arkeen Voimaa -toimintamallin tarkoituksena on vahvistaa osallistujien itsehoitotaitoja ja sitä kautta kohentaa heidän arkipärräämistään ja elämänlaatuun. Arkeen voimaa toimintamalli on näyttöön perustuvaa toimintaa, jossa käytetään vaikuttavaksi todettuja menetelmiä. Arkeen Voimaa -ryhmiä on pidetty suunnitellusti neljä kertaa vuodessa. Osallistujia on ollut keskimäärin 10/ryhmä. Asiakkaat ovat ohjautuneet ryhmiin pääsääntöisesti lääkärin ja hoitajien vastaanotoilta. Vertaisohjaajien tapaamiset on pidetty suunnitellusti keväällä ja joulukuussa.

FCG (Finnish Consulting Group) analysoi keväällä 2017 alueen väestön kuoleman kautta ennenaikaisesti menetetyt ehkäistävässä olevat elinvuodet (PYLL = Potential Years of Life Lost) tautiryhmittäisten syiden perusteella. Kokonaistilanne Salon kaupungissa on parantunut tasaisesti samassa tahdissa kuin koko maassa kuluneiden 23 vuoden aikana ollen nyt samalla tasolla koko maan kanssa. Sama johtopäätös voidaan tehdä sekä miesten että naisten kohdalla.

- 1) Salon naisten kasvavat menetykset alkoholiperäisistä sairauksista ja myrkytyksistä johtuen - joiden suhteen trendi on jopa nouseva - on hälyttävä havainto. Vaikka Salon miehillä alkoholista aiheutuneet menetykset olivat n. 2,5 kertaa suuremmat kuin naisilla, niin positiivista on niiden väheneminen lähes puoleen 10 vuoden takaiseen verrattuna. Salossa tarvitaan nyt naisten alkoholiryhtiä ja konkreettiseksi tavoitteeksi kannattaisi ottaa suunnan muutos ja koko maan tason saavuttaminen seuraavaan mittaukseen mennessä.
- 2) Perinteisten kansansairauksien kuten verenkiertoelinsairauksien aikaisemmat huonot trendit on saatu kuriin ja suunta on nyt hyvä - koko maan tasolla ja osin jo sitä parempikin. Poikkeuksen muodostavat naisten aivoverisuonten sairaudet, joiden aiheuttaman koko maata huonomman tilanteen syitä pitää selvittää ja korjata.
- 3) Hälyttävänä voidaan pitää miesten maaliikennetapaturmista aiheutuvia menetyksiä niin Vanhakunta-Salossa kuin koko Salossakin. Liikennekurin höltyminen seudulla on ehtinyt jo herättää valtakunnan mediankin huomiota. Noin 10 vuotta sitten todettiin Salon PYLL-analyseissä sama ilmiö, joka silloin saatiin järjestykseen paikallisin toimenpitein.
- 4) Aineenvaihduntasairauksien (diabetes) tilannetta sekä miehillä että naisilla tulisi selvittää, sekä niiden havaitsemista ja hoitoa tehostaa, unohtamatta ylipainoa ja lihavuutta. Diabetesongelma oli erityisen silmiinpistävä Perttelin miehillä ja Salon keskustassa (vanha kunta).

Salon kaupungin työllisyyspalvelut toteuttavat pitkäaikaistyöttömien sekä heikossa työmarkkinatilanteessa olevien asiakkaiden laaja-alaista moniammatillista kuntoutusta kohti avoimia työmarkkinoita sekä työkyvyn arviointia. Vuonna 2017 merkittävä osa työllisyydenhoidon palveluista siirrettiin sosiaalipalveluista osaksi kehittämis-, elinkeino- ja työllisyyspalveluja, jolloin työllistämistä edistäviä toimintoja koottiin vielä vahvemmin saman katon alle Walttiin ja uuteen palvelupiste Voimalaan. Walttiin on koottu eri organisaatioiden toimintaa; lakisääteisenä kuntouttavan työtoiminnan organisointi sekä pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset, TYP-toiminta sekä velvoitetyöllistäminen. Työllisyyspalvelut vastaavat mm. kaupungin palkkatukityöllistämistä, monipuolisesta työpajatoiminnasta, palvelupiste Voimalasta, työllisyys Hankkeista, työmarkkinatukilista-työskentelystä, toimintakyvyn arviointijaksujen ja erilaisten ryhmätoimintojen toteuttamisesta.

Keskeisenä kehittämiskohteena on vuoden 2019 syksystä alkaen on ollut haku ja valmistautuminen maaliskuussa 2021 alkavaan työllisyyden edistämisen kuntakokeiluun. Kuntakokeilussa Salon kaupungin vastuulle siirretään TE-hallinnon prosesseja, asiakkaita sekä työntekijöitä. Siirtyvä asiakasmäärä alkuvaiheessa on noin 2700 henkilöä. Kuntakokeilu perustuu hallitusohjelmaan ja sen tavoitteena on edistää vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien henkilöiden työllistymistä yhdistämällä valtion ja kuntien resursseja. Salon kuntakokeilu perustuu Omavalmentaja-malliin, jossa painotetaan henkilökohtaista palvelua ja tehokasta palvelutarpeen arviota sekä työllistämistä edistäviin palveluihin ohjaamista.

Pitkäaikaistyöttömien työllisyyden edistämässä tavoitteena on kokonaisvaltainen tilannekartoitus sekä moniammatillinen ja räätälöivä työote. Asiakkaista oli vuonna 2020 työtoiminnassa 150-200 henkilöä, kuntouttavassa työtoiminnassa 450-550 henkilöä, palkkatuki- ja velvoitetyöllistämisen piirissä arviolta 160-180 henkilöä sekä TYP arvioita tehtiin 190- 230 henkilölle. Pidempään työttömänä olleiden terveystarkastusten

tavoitteena on saada työttömät asiakkaat hoidon ja kuntoutuksen piiriin tarpeen mukaan ja siten parantaa työllistymis- tai opiskelumahdollisuuksia. Vuonna 2020 työttömien terveystarkastuksia tehtiin yhteensä 223 kpl. Vuoden 2020 käynteihin on vaikuttanut koronatilanne, ja terveystarkastusajoja on siirretty tai jätetty käyttämättä.

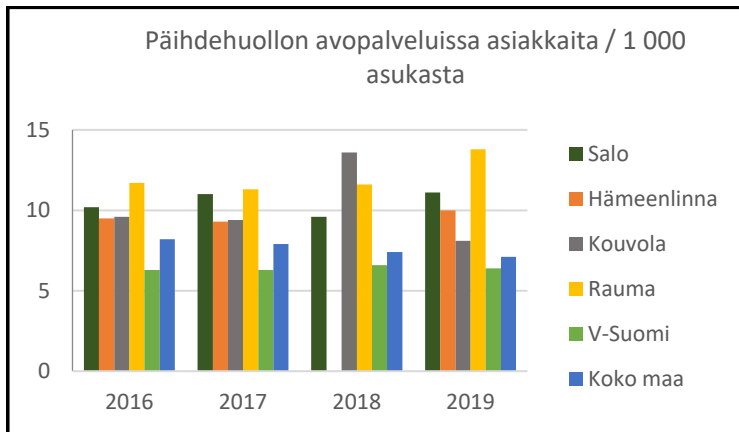
Vuonna 2020 kansalaisopisto järjesti yhteistyössä Salon kaupungin työllisyyspalveluiden kanssa työttömille työnhakijoille 29 osallistujille maksutonta, kestoltaan 70 tunnin kurssia. Kurssien aiheina on ollut mm. media ja suomen kieli, espanja, englanti, viro, käsityöt, kuvataide, kotistudio, mielen ja kehon huolto sekä kotitarveviljely. Osallistujia näillä kursseilla oli 113. Vuonna 2020 kansalaisopiston toimintaan osallistuneista maahanmuuttajista oli 52 eri äidinkieliä. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen osallistujamäärä väheni noin neljänneksellä, mutta UMAKO:n osallistujamäärä kasvoi vastaavasti liki neljänneksellä. Opisto järjesti myös myyntipalvelukoulutuksena suomen kielen sekä suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin opetusta Halikon vastaanottokeskuksessa asuville turvapaikanhakijoille.

Kelan työkyvyttömyyseläkkeiden saajia oli Salossa 2019 yhteensä 1946 henkilöä, mikä on 6,9% kuntalaisista. Iältään saajat olivat 16 - 64 -vuotiaita. Naisia oli 1057 henkilöä (7,2%) ja miehiä 987 henkilöä (6,5%). Yleisin työkyvyttömyyseläkkeen peruste on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt, toiseksi yleisin tuki- ja liikuntaelin sekä sidekudossairaudet. Työkyvyttömyyseläkkeen saaminen ilmaisee pitkäaikaista tai pysyvää työkyvyttömyyttä, mutta se ilmentää vain osin sairastavuutta, sillä eläkkeelle hakeutumiseen vaikuttavat myös mm. henkilön taloudellinen tilanne ja työttömyys.

Indikaattori	Salon 2017	Salon 2018	Salon 2019	V-Suomi 2018/2019	Koko maa 2018/2019
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläketta saavat 16-64 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	3,5 (912 henkilöä)	3,6 (917 henkilöä)	3,6 (921 henkilöä)	3,4/3,4	3,4/3,4
Tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläketta saavat, % 16-64 -vuotiaista	1,5 (464 henkilöä)	1,4 (423 henkilöä)	1,4 (414 henkilöä)	1,1/1,0	1,1/1,1
Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläketta saavat, % 16-64-vuotiaista	0,3 (101 henkilöä)	0,4 (109 henkilöä)	0,3 (100 henkilöä)	0,3/0,2	0,3/0,3
Työkyvyttömyyseläketta saavat 16-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	6,9 (2115 henkilöä)	6,8 (1975 henkilöä)	6,9 (1946 henkilöä)	5,8/5,7	5,9/5,8

Taulukko 17. Eläkkeelle siirtymiseen vaikuttavat tekijät (lähde: Sotkanet)

Päihdeiden käyttö

	2017	2018	2019
Salo	611	503	576
Hämeenlinna	626		675
Kouvola	794	1095	664
Rauma	449	458	541
V-Suomi	3019	3171	3090
Koko maa	43801	40937	39184

Kuvio 25. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1000 asukasta, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Päihdehuollon avopalveluita oli vuonna 2019 käyttänyt yhteensä 576 salolaista asiakasta. Indikaattori kuvaa A-klinikoilla tai nuorisoasemilla käyvien asiakkaiden määrää suhteutettuna koko väestöön. On kuitenkin huomattava, että kuntien tarjoamien päihdehuollon avopalveluiden määrä riippuu myös käytävissä olevista resursseista sekä vallitsevista käytännöistä.

Salon kaupunki ostaa päihdepalvelut laajalla kumppanuussopimuksella A-klinikka Oy:ltä korvaushoitoa lukuun ottamatta. Salon terveystalot vastaa korvaushoidon järjestämisestä sekä ehkäisevästä päihdetyöstä. A-klinikka Oy:n palveluihin kuuluvat lisäksi päihdekuntoutus, vertaistukitoiminta sekä A-Klinikka säätiölle edelleen toimintakeskukset ja vuodesta 2011 alkaen katkaisu- ja selviämisasema. Keväällä 2013 aloitti toimintansa dementiayksikkö päihde-dementikoille. Yksikkö siirtyi syksyllä 2019 Vanhuspalveluiden hallinnoinnista Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuuteen.

ASIAKKAAT	A-klinikka	Vertaistuki	Toimintakeskukset			As. tupa ad.17	Louhela yhteisö	Anjalan-salo	Kuntoutuskoti (ent. dem. yksikkö)	Katko	Selv. asema	YHT.
			Halikko	Perniö	Salo	Kotiklinikka 2018						
2016	605	63	69	45	130	33	35	63	17	108	94	1331
2017	586	55	50	34	109	23	37	53	20	104	105	1297
2018	514	55	0	0	0	72	41	51	20	97	106	1000
2019	477	-----	70	35	170	73	37	63	15	107	91	
2020	464	-----				70	30	55	16	73	103	

Taulukko 18. A-klinikka OY / A-klinikkasäätiö / Salo käyntimäärät 2016 – 2020, asiakkaat yksiköittäin

SALO	A-klinikka	Vertaistuki	Toimintakeskukset			As. tupa	Louhela yhteisö	Anjala kunt.yks.	Katko	Selv. asema	Kuntoutuskoti/ A-klinikkakoti
			Halikko	Perniö	Salo	Kotiklinikka					
Käynnit v.2016	7874	711	3458	3139	10795	197	2048	2355	1208	302	2223
Käynnit v.2017	6229	613	3209	3044	11887	82	2166	2549	1117	343	1930
Käynnit v.2018	5515	401	3649	2543	11917	1733	2317	1884	1092	271	2047
Käynnit v.2019	4927	786	3845	2940	11443	1665	2168	2405	1233	290	2322
Käynnit v.2020	4995	754	3414	1780	8785	1554	2484	1970	1312	444	2354

Taulukko 19. A-klinikka OY / A-klinikkasäätiö / Salo käyntimäärät 2016–2020, vuosien 2016 ja 2017 A-klinikan asiakkaat ja käynnit sisältävät Rolle-työn käynnit

Laitospalveluita käyttäneet asiakkaat			
2020/2019	Mies	Nainen	Yhteensä
alle 25	44/10	24/8	68/18
25-39	130/34	42/8	172/42
40-59	124/47	39/10	163/57
60 ja yli	36/25	10/15	46/41

Avopalveluita käyttäneet asiakkaat			
2020/2019	Mies	Nainen	Yhteensä
alle 25	58/51	48/36	106/87
25-39	75/106	36/42	111/148
40-59	108/44	60/71	168/115
60 ja yli	27/68	22/36	49/104

Taulukko 20. Laitospalvelut A-klinikka ikäjakauma

Taulukko 21. Avopalvelut A-klinikka ikäjakauma

Jalkautuva päihdetyö on Salon A-klinikka Oy:n ja Salon terveyskeskuksen yhteistyömuoto, jota toteutettiin A-klinikan sosiaaliohjaajan toimesta Salon terveyskeskuksen pääterveysasemalla. Toiminnan tarkoituksena oli tuoda päihdetyön osaamista erityispalveluista perusterveydenhuoltoon. Jalkautuvan päihdetyön tavoitteena oli päihteiden riski- ja haitallisen käytön entistä varhaisempi tunnistaminen ja mahdollisten päihteiden käytöstä johtuvien haittojen ehkäisy ja minimointi.

Korvaushoito-toiminnan järjestäminen perustuu asetukseen (33/2008) opioidi -riippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta tietyillä lääkkeillä. Päihdeyksikössä korvaushoitoasiakkaita on ollut vuoden lopussa hoidossa 72. C- hepatiittihoidot yhdessä erikoissairaanhoidon kanssa on aloitettu. Korvaushoitopotilaat ovat heterogeeninen potilasryhmä yksilöllisesti vaihtelevine hoidon tarpeineen. Laitoskuntoutuspaikkana käytetään Järvenpään sosiaalisairaala, jonka käyttötarve on lisääntynyt voimakkaasti edellisvuodesta. Säännöllistä yhteistyötä on ollut A-klinikan, katkaisuaseman ja riippuvuuspsykiatrian yksikön kanssa.

	2017	2018	2019	2020
Korvaushoitoasiakkaat	54	58	66	72
Terveysneuvontapiste Uukkarin asiakkaat	105	81	81	77
Uukkarissa vaihdetut neulat / ruiskut	n. 70 000 +14 760 +1500	n. 80 000	n.89000	n.83.000

Taulukko 22. Korvaushoito ja ehkäisevä päihdetyö 2017–2020

Yllä olevassa taulukossa on kuvattu terveystalouden korvaushoidon asiakasmäärät sekä ehkäisevän päihdetyön toiminnat. Terveysneuvontapiste Uukkari oli auki 55 kertaa pääsääntöisesti kerran viikossa. Asiakkaina oli vuoden aikana yhteensä 77 eri nimimerkkiä (2019: 81 hlöä). Asiakkaista 27% oli alle 25-vuotiaita (21hlöä), joista nuorin 18-vuotias, ikäjakauma 18-54 vuotta. Asiakkaita miehiä oli 2/3 ja 1/3 naisia.

A-klinikan toimipiste Open Door tarjoaa matalan kynnyksen palveluita sekä tukitoimintaa päihteitä, pääasiassa huumeita käyttäville. Asiakkaalla on mahdollisuus kysyä neuvoa ja saada ammatillista apua sekä vertaistukea. Open Door on kynnyksetön kohtaamispaikka, jossa voi asioida anonymisti ja ilman ajanvarausta tai lähetettä. Open Doorissa ei edellytetä päihteettömyyttä, mutta päihteiden käyttö yksikön tiloissa on kiellettyä. Kävijämäärä on 2020 (2019) aikana on ollut yhteensä 2266 (2078) käyntiä. Uusia kävijöitä on tullut kuukausittain ja ikäjakauma on ollut 18 ja 70 ikävuoden välillä, suurin osa kävijöistä on 30 ikävuoden molemmin puolin. Naisia kävijöistä on ollut n. 10 %.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuutta on kehitetty vastaamaan peruspalveluja sekä huomioitu muiden toimijatahojen toimintakäytäntöjen muutokset. Väestön tarpeita vastaava palvelukokonaisuutta kehitettäessä on pyritty huomioimaan psykiatrisen erikoissairaanhoidon 34 eri hoitopro-sessin muutokset potilaslogistiikkaan. Nettiterapioiden käyttöä on pyritty lisäämään lievempien mielenterveyshäiriöiden hoidossa. Terveysasemien depressiohoitajat hoitavat pääsääntöisesti ahdistuneita ja masentuneita asiakkaita ja psykoosisairauksia sairastavien psykososiaalisena tukena toimivat psykiatriset sairaanhoitajat. Uusi Kotikuntoutustiimi vastaa sekä päivä kuntoutuksesta että kotiin vietävistä palveluista. "Oma nimi ovesa" toimintamallia toteutetaan aktiivisesti ja asukkaille pyritään viemään tarvittavat palvelut kotiin.

Psykiatrisen erikoissairaanhoidon osalta avohoidossa olleiden potilaiden määrä väheni vuonna 2020 89 potilaalla (4,6 % lla) 1952 potilaaseen. Käyntien määrä kasvoi 24427 käynnistä 25889 käyntiin vuonna 2020. Etäkontaktien määrään lisääntymisen vaikutusta ei pystytä tässä vaiheessa erittelemään. Sairaalahoitossa olleita potilaita oli 203 ja sairaalahoitajaksoja toteutui 321 (vuonna 2019 hoitajaksoja oli 363 ja 2018 302). Psykoosipotilaiden siirtymistä perustason hoitoon ja psykoosipotilaiden asumispalveluihin on koordinoitu yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa MT-SAS työryhmässä ja vastaavasti mielialavastuualueen potilaiden siirtymistä terveyskeskuksen jatkohoitoon on koordinoitu Depressio-SAS työryhmässä.

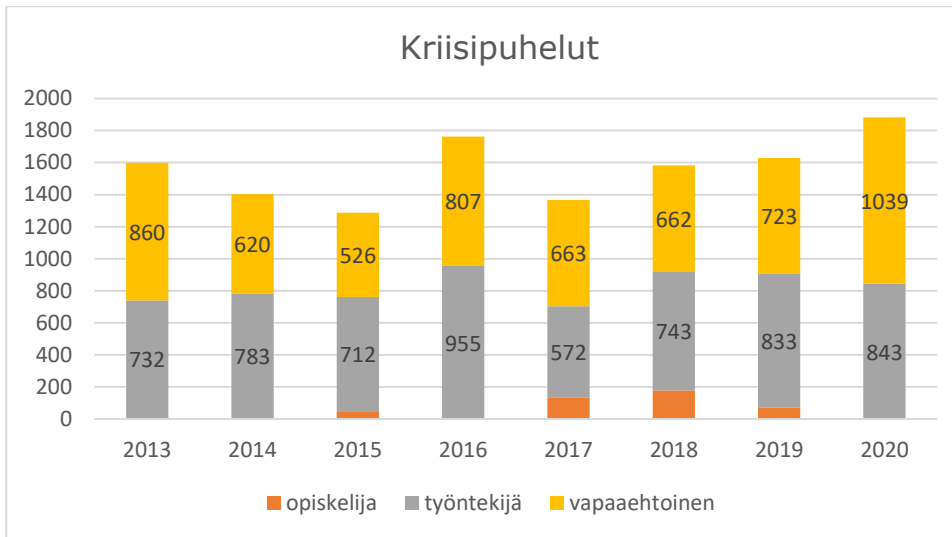
Mieli Salon mielenterveysseura ry edistää paikallisesti mielenterveyttä auttamalla vaikeisiin elämäntilanteisiin joutuneita tarjoamalla kriisiapua ja psykososiaalista tukea sekä tarjoamalla mahdollisuuden osallistua mielen hyvinvointia tukevaan vapaaehtoiseen tukihenkilötoimintaan ja erilaisiin ryhmätoimintoihin sekä vahvistaa kansalaisten mielenterveysosaamista tarjoamalla mielenterveyden ensiapu- ja vapaaehtoistoiminnan koulutusta. Toiminta jakaantuu järjestölähtöiseen auttamiseen, kehittämistoimintaan ja myytäviin palveluihin.

Kriisivastaanotto	Salo	Somero	Muut	Yht. 2020	Yht. 2019	Yht. 2018	Yht. 2017
Asiakkaat	256	9	12	277	332	371	352
Käynnit	645	22	26	693	865	1023	904
Kotikäynnit					14	13	16
Muualla	1			1	0	4	1
Suoritteet (á 45 min)	958	34	40	1032	1890	1980	1814

Taulukko 23. Kriisivastaanoton asiakkaat ja yhteydenotot asiakkaan kotikunnan mukaan vuosina 2016 - 2019

Asiakkuuksia vuoden 2020 aikana oli yhteensä 277, joista Salosta 256, Somerolta 9 ja muista kunnista 12. Muiden kuntien osuus kasvoi, koska toimintavuonna pandemiasta johtuen asiakkaita jaettiin myös valtakunnallisesti eri kriisikeskuksiin. Asiakkaista 19,58 % oli miehiä ja naisia oli 80,42 %. Asiakkuuksista valtaosa oli yksilöasiakkaita 258 (93 %). Pariskuntia oli 14 (5%) ja perheitä 5 (2%). Maahanmuuttajia asiakkaissa oli 16, kun edellisvuonna maahanmuuttajia oli yksi. Ulkosuomalaisia oli 4. Matkustus- ym. pandemiarajoitukset ovat varmasti yksi selittävä tekijä maahanmuuttaja-asiakkaiden määrän kasvussa. Pandemiavuonna 2020 kriisiasiakkaiden määrä laski kaikissa Suomen kriisikeskuksissa. Tämä aiheuttaa huolta jääkö osa kriiseistä tunnistamatta/hoitamatta. Valtaosa asiakkaista oli työssä käyviä. Työikäisten osalta asiakkuudet jakaantuvat melko tasaisesti kaikkiin ikäluokkiin. Eniten asiakkaina on 30-50 -vuotiaita.

Yhteydenoton syyt painottuvat ihmissuhdeongelmiin, joka on merkittävin yhteydenoton syy 32,86 %. Seuraavaksi yleisin yhteydenoton syy on läheisen kuolema 13,43 %. Huoli läheisestä tai muu elämänkriisi ovat noin 10 %:lla yhteydenoton syinä. Loput yhteydenottojen syyt jakaantuvat tasaisesti useaan eri tekijään. Väkivalta yhteydenoton syynä on 21 asiakkuudessa (6%).

Kuvio 26. Vastatut kriisipuhelut Mielenterveysseura v-2020

Vuonna 2020 Salon osalta yleisin soiton syy on halu kertoa kuulumiset, mikä viestii kasvaneesta yksinäisyydestä. Toiseksi yleisin soiton syy oli ihmissuhdeongelmat. Kolmanneksi yleisin soittamisen syy on paha olo (ahdistuneisuus, masennus, psyykinen kipu, syömishäiriö), joka näkyy merkittävimpana yhteydenoton syynä myös verkkoauttamistyössä. Itsetuhoisuus soiton syynä oli 23,8 %:lla puheluista, kun viime vuonna vastaavasti itsetuhoisuus oli soiton syynä 12,6 %:ssa puheluista. Itsetuhoisuus lähes kaksinkertaistui. Kaikista soiton syistä itsetuhoisuuden osuus oli 3,97 %. Kun kokonaisuudessaan Valtakunnallisen Kriisipuhelimen vastatut puhelut lisääntyivät 60 %:lla, niin voi ajatella yhä useamman löytäneen Kriisi-puhelimen ja avun hakijoiden kirjon laajentuneen pandemian myötä.

Verkkokriisityössä yhteydenoton syissä korostuu paha olo erityisesti Sekasin-chatissa. Paha olo on yli kaksi kertaa yhteydenoton syynä verrattuna seuraavana tulevaan ihmissuhdeongelmiin. Huomattavaa on, että Sekasin-chatissa nousee muista kriisiauttamisen muodoista (verkko, puhelin ja kasvokkain) poiketen itsetuhoisuus merkittäväksi yhteydenoton syyksi (noin 10 %).

Salon Klubitalon toimintaa edistää jäsenten toipumista ja parantaa heidän yleistä hyvinvointiaan. Klubitalotoiminta tukee myös jäsenten motivaatiota oman tulevaisuutensa pohtimiseen sekä paluuta opiskeluun tai työelämään. Lisäksi psykiatristen sairaala- ja avopalvelujen käyttö vähenee osallistumisen ansiosta. Klubitalokuntoutus perustuu kansainväliseen Fountain House Klubitalo –toimintamalliin. Klubitalon toiminta on lakisääteistä mielenterveystyötä täydentävää toimintaa. Klubitalo keskittyy tukemaan jäsentensä yhteiskunnallista osallisuutta koskevia toiveita ja odotuksia.

Vuoden 2020 alussa maailmanlaajuinen pandemia vaikutti myös todella radikaalisti Klubitalon toimintaan, toiminta keskeytettiin maaliskuun alussa ja nopealla aikataululla tehtiin suuri digiloikka perustamalla eKlubitalon Facebook ryhmä. Vuonna 2020 miesten käyntejä oli 1433, naisten käyntejä 1147, yhteensä käyntejä oli 2580. Klubitalon jäsenyydestä kiinnostuneita tutustujia kävi 20, joista uusia jäsenyyksiä syntyi 10. Klubitalolla kävijöiden ikäjakauma oli osallistuvista jäsenistä (N=93) oli korkeintaan 30- vuotiaita 12, 31-40-vuotiaita 35 ja 41–50 vuotiaita yhteensä 24 Yli 50-vuotiaita 22. Kävijöiden laskennallinen keski-ikä on 42 vuotta.

3.4 Ikääntyneiden hyvinvointi

Tulevaisuudessa väestön ikääntymisestä johtuva palveluntarpeen kasvu riippuu siitä, miten ikääntyneiden terveys ja toimintakyky jatkossa kehittyvät. Iäkkäiden toimintakykyä heikentävät erityisesti muistisairaudet. Muita haasteita asettavat mm. lihavuuden lisääntyminen, alkoholin ja muiden päihteiden käytön yleistymisen. Elintavat eivät kuitenkaan ole kohentuneet kaikilta osin vuosien saatossa positiiviseen suuntaan. Köyhät, vähän koulutetut, vammaiset, mielenterveyden ongelmista kärsivät syrjäytyvät helposti jo terveinä. Tavoitteena on, että kaikilla ikääntyvillä ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

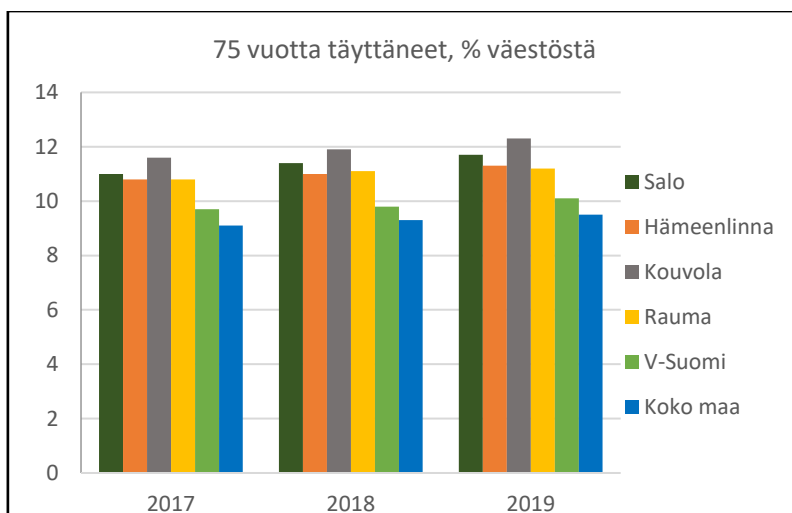

Yksinäisyys on merkittävä ongelma monille ikääntyneille. Yksin asuvien vanhusten määrää pidetään eräänä keskeisenä palvelutarpeen osoittimena. Salolaiset ikääntyneet osallistuvat kaupungin päätöksentekoon muun muassa vanhusneuvostossa. Ikääntyneet huolehtivat omasta hyvinvoinnistaan harrastamalla ja pitämällä yllä sosiaalisia suhteitaan. He ovat myös merkittävä voimavara muiden salolaisten hyvinvoinnin edistämässä.

Salon kaupungin vanhuspalvelut ovat laatineet Ikäystävällinen Salo, vanhuspalveluiden kehittämissuunnitelman vuosille 2020- 2025. Ohjelmassa on viisi painopistealuetta ja yhtenä tavoitteena hyvinvointia edistävät palvelut – ikääntyminen toimintakykyisenä. Salolaisten ikääntyneiden hyvinvoinnista on tietoa, jonka avulla voidaan kohdentaa ohjausta, neuvontaa ja tarvittaessa palveluita. Lisäksi vuosittain tehdään hyvinvointikyselyt säännöllisesti kyseisenä vuonna 80-vuotta täyttävälle, ei palveluiden piirissä oleville ikäihmisille. Tarkoituksena on hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja palvelutarpeiden selvittäminen.

Kotona asuminen on ensisijainen vaihtoehto kaikille, joilla ei ole sille erityistä estettä. Suurin osa ikääntyneistä ja erityisryhmiin kuuluvista asuu kotona eikä tarvitse asumisensa tukemiseksi palveluja. Osa pärjää kotona kotihoitoon, omaishoidon tuen tai muiden kotiin vietävien palvelujen turvin ja vain pieni osuus tarvitsee asumispalveluja

Tilastokeskuksen kokonaisväestöennusteen mukaan Salon väestö vanhenee muuta Varsinais-Suomea nopeammin. Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa ja samaan aikaan syntyvien lasten määrä vähenee. Väestön ikääntyminen lisää sairastavuutta ja palvelutarvetta. Maakunnan väestö on muuta maata selvästi iäkkäämpää, 75 vuotta täyttäneen väestön osuus koko väestöstä oli 10,1 %. Koko maassa yli 75 vuotta täyttäneiden osuus oli 9,5 % väestöstä vuonna 2019, Salossa vastaavasti 11,7 %. Vuonna 2025 Salossa on 75 vuotta täyttäneitä väestöennusteen mukaan yli 8000

	2017	2018	2019
Salo	5845	5939	6058
Hämeenlinna	7320	7460	7619
Kouvola	9734	9882	10061
Rauma	4262	4356	4402
V-Suomi	46247	47069	48369
Koko maa	501800	511969	524583

Kuvio 27. 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (lähde: Sotkanet)

Keskeisten palveluiden kattavuussuosituksot 75 vuotta täyttäneille ovat seuraavat

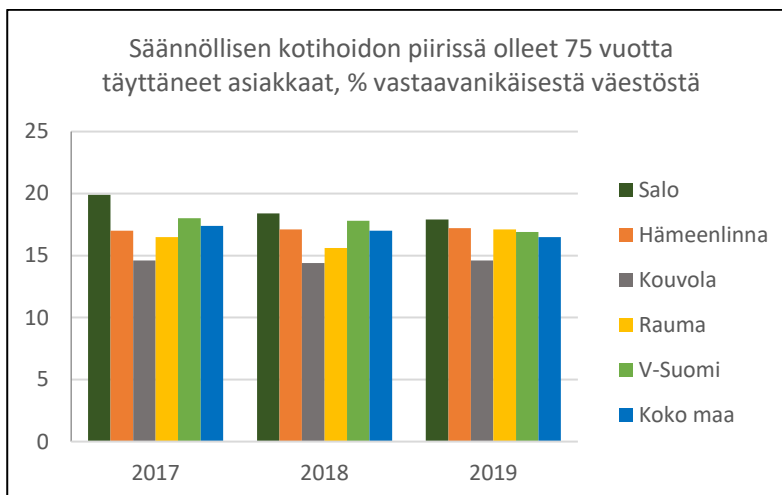
- 91–92 % asui kotona itsenäisesti tai palveluiden turvin
- 13–14 % sai säännöllistä kotihoitoa
- 6–7 % sai omaishoidon tukea
- 6–7 % tehostetussa palveluasumisessa
- 2–3 % vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa hoidossa terveystieteiden vuodeosastoilla.

Palvelurakennetta on Salossa tietoisesti muutettu kotona asumisen suuntaan. Viimeisimmän Sotkanet-tietokannan mukaan Salossa ympärivuorokautisen hoidon kokonaiskattavuus on 7,6 %, josta tehostetussa palveluasumisessa on 4,3 %. Varsinais-Suomessa vastaava luku ovat 8,1 %, josta tehostettua palveluasumista 7,1 %. Viimeisimmät kattavuustiedot ovat vuodelta 2019. Salossa asui eniten 75 vuotta täyttäneistä kotona verrattuna vertailukuntiin, maakuntaan ja koko maan vastaavan ikäiseen väestöön.

	2017	2018	2019
Salo	5388	5470	5591
Hämeenlinna	6612	6771	6941
Kouvola	8722	8889	9297
Rauma	3836	3946	4007
V-Suomi	42024	42791	44202
Koko maa	457078	467291	481263

Kuvio 28. Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

	2017	2018	2019
Salo	1166	1091	1086
Hämeenlinna	1247	1279	1313
Kouvola	1425	1427	1472
Rauma	703	679	754
V-Suomi	8302	8400	8172
Koko maa	87131	87284	86419

Kuvio 29. Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

Toimintavuonna omaishoidettavia oli yhteensä 446 (412). Määrä on noussut vuoden takaisesta, mikä on ollut tavoitteena. Iältään omaishoidettavat jakaantuivat seuraavasti (Taulukko 24).

Ikäryhmät vuosina	Hoidettavien lukumäärä
65–74	118
75–79	88
80–84	89
yli 85	151

Taulukko 24. Omaishoidettavien jakaantuminen ikäryhmittäin vuonna 2020 (Salon kaupunki vanhuspalvelut)

Vanhuspalveluiden hyvinvointikysely, jossa kartoitetaan vastaajan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja kognitiivista toimintakykyä sekä asuinympäristöä, lähetettiin 80 vuotta täyttävälle, ei vanhuspalveluiden palveluiden piirissä oleville. Vastausprosentti on joka vuosi ollut hyvin korkea. Toimintavuonna se oli 81% (324kpl). Tavoitteena on puuttua ennakoivasti ongelmiin kotona asumisen mahdollistamiseksi ja raskaamman hoidon tarpeen siirtämiseksi. Keskeisimpinä asioina nousivat esiin liikkumiseen ja apuvälineisiin, suun terveyteen sekä aikuisneuvonnan alueeseen liittyvät asiat. Kyselyyn vastanneella saattoi olla haasteita

useammallakin toimintakyvyn alueella. Ns. riskiryhmiin kuuluville vastaajille soitettiin ja/tai tehtiin kotikäynti. Merkittävälle osalle vastaajista lähetettiin tiedotteita vanhuspalveluiden toiminnasta sekä liikuntaesitteitä.

Kotikuntoutuksella, sekä fysio- että toimintaterapian keinoin, tuetaan asiakkaan kotona asumista. Fysio- ja toimintaterapian asiakkaat ovat pääsääntöisesti kotona asuvia koti- ja omaishoidon sekä vanhuspalveluiden intervallihoidossa olevia asiakkaita, joilla on ongelmia liikunta- ja toimintakyvyssä tai apuvälineiden käytössä. Vanhuspalveluiden hyvinvointikyselyjen kautta tulee apuvälineitä, asunnonmuutostöitä tai kuntoutusohjausta tai lyhytaikaista terapiaa tarvitsevia asiakkaita. Myös sotaveteraani saa tarvitessaan ohjausta ja neuvontaa liikunta- ja toimintakyky sekä apuväline- ja tukipalveluasioissa. Vuonna 2020 asiakkaita oli yhteensä 881 (876), kotikäyntejä tehtiin 3907 (4048).

Ikäinfoltapäivät vuonna 2020 jouduttiin peruuttamaan Koronan vuoksi. Ikäkeskustoiminta perustuu tiiviiseen yhdistysten, vapaaehtoisten, seurakunnan ja liikuntatoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Ikäkeskus Majakassa vuonna 2020 kävijämäärä oli 4523. Reimarissa kävijöitä vuonna 2020 oli 660. Keväällä 2020 kohdennettiin ikääntyneisiin rajoituksia valtakunnallisesti koronapandemian vuoksi. Ikääntyneiden tilanteen kartoittamiseksi soitettiin Salossa kaikille yli70-vuotiaille. Soitot toimivat vanhustyön välineenä ja ikääntyneitä ohjattiin erilaisten palveluiden piiriin.

Keväällä 2020 kohdennettiin rajoituksia koronapandemian vuoksi myös ikääntyneisiin. Ikääntyneiden tilanteen kartoittamiseksi soitettiin Salossa kaikille yli 70- vuotiaille. Soitoilla tavoitettiin yhteensä 8508 ihmistä ja tavoittamatta jäi 346 ikäihmistä. Lähes kaikki ikäihmiset, jotka tavoitettiin, olivat tyytyväisiä, että kaupunki otti heihin yhteyttä. Monet kertoivat, että tuntui hyvältä, kun kaupunki välittää ja soittaa. Soittojen perusteella koettiin, että erityisesti nuorempi ikäryhmä, eli 70 vuotta täyttäneet, olivat varsin hyväkuntoisia ja aktiivisia. Myös vanhemmassa ikäryhmässä oli valtaosa ikäihmisiä, jotka pärjäsivät hyvin. Jonkin verran esille tuli myös tarvetta asiointiavulle, ja puheluiden jälkeen tieto avun tarpeesta ohjattiin palveluohjaukselle. Kuitenkin joukossa oli ikäihmisiä, jotka toivat esille esimerkiksi yksinäisyyden, joka korostui aiemmasta tilanteesta keväällä vallinneen poikkeuksellisen ajanjakson aikana.

Kansalaisopisto tarjoaa myös ikääntyneille monia mahdollisuuksia perustaitojen sekä digi- ja erityistaitojen kehittämiseen. Liikuntakursseissa on ollut paljon tarjontaa, joka on soveltunut heille. Ikääntyvien yliopisto keräsi jälleen mukavasti osallistujia. Eläkeläisiä oli vuonna 2020 opiston toimintaan osallistuneista lähes kolmasosa. Ikääntyneet osallistuivat ilahduttavasti myös etäopetukseen ottaen haltuun uusia oppimisen tapoja.

3.5 Salolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteet ja vahvuudet 2020

Haasteet

- Negatiivisen väestönkehityksen pysäyttäminen
- Väestön tarpeita vastaava palvelurakenne
- Salon kaupungin ikääntyneiden osuus väestöstä lisääntyy
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittäminen ja tukeminen
- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden vaikuttavia ennaltaehkäiseviä ja avopalveluita tulee kehittää
- Nuorten päihdemyönteisyys
- Aikuisväestön sairastavuus: Diabetes, alkoholiperäiset sairaudet, keuhkosityöpä,
- Kevyen liikenteen reitistöt eivät kaikkialla tue aktiivista liikkumista

Vahvuudet

- Terveydenedistämisaktiivisuus hyvällä tasolla (TEA-viisari)
- Aktiivinen liikunta toiminta
- Aikuissosiaalityössä palveluohjaus on onnistunut
- Työllisyys –kuntakokeilu alkaa
- Systeeminen malli jalkautunut lastensuojelun toimintaan
- Matalan kynnyksen palvelu Hyvinvointipiste Linjuri
- Yhdistysyhteistyö ikäkeskuksissa, kotiin vietävä kuntouttavaa toimintaa on lisätty.
- Vapaa-ajan palveluja monipuolisesti ja edullisesti tarjolla laajalti ympäri kaupunkia.
- Palveluliikennettä on lisätty

LIITTEET

Liite 1: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä vuonna 2020

Franck Päivikki, johtava sosiaalityöntekijä, Kasvatus- ja perheneuvola

Halmetkangas Birgitta, vs. perhesosiaalityön päällikkö, Sosiaalityön palvelut

Hyvärinen Janne, kehityspäällikkö, Kehittämisen-, elinkeino- ja työllisyyspalvelut

Karlsson Anna, varhaiskasvatuspäällikkö, Varhaiskasvatuspalvelut

Korhonen Anna-Kristiina, talousjohtaja, Talouspalvelut

Lehtinen Leena, kaavoitusinsinööri, Maankäyttöpalvelut.

Liimatainen Anne, työsuojelupäällikkö, Henkilöstöpalvelut

Lindegren Salla, vanhuspalveluiden johtaja, Vanhuspalvelut

Mannervesi Mika, kaupunkikehitysjohtaja, Kaupunkikehityspalvelut

Mattila Jussi, Sosiaali- ja terveysjohtaja (1.6.2020-30.11.2020)

Metsäpalo Mika, johtava sosiaalityöntekijä, Aikuissosiaalityö

Niemelä Jari, apulaiskaupunginjohtaja, Hyvinvointipalvelut (-31.5.2020)

Nissinen-Paatsamala Kaisa, terveyspalveluiden johtaja, Terveyspalvelut

Paananen Johanna, nuorisopalvelu päällikkö, Nuorisopalvelut

Purhonen Eeva, sosiaalipalveluiden johtaja, Sosiaalipalvelut

Päivärinne Marita, terveyden edistämisen koordinaattori, Terveyspalvelut

Setälä Pia, lasten ja nuorten palveluiden johtaja, Lasten ja nuorten palvelut

Sirkelä Sari, terveyden edistämisen yhdyshenkilö, Terveyspalvelut

Söderholm Mikko, suunnitteluinsinööri, Suunnittelu- ja rakennuttamistiimi

Tanska Hilpi, vapaa-aika johtaja, Vapaa- ajan palvelut

Liite 2: Keskeiset hyvinvointiin liittyvät asiakirjat ja ohjelmat Salon kaupungissa

Salon kaupungin strategia (päivitys)

Ehkäisevän päihdetyönsuunnitelma 2021–2025

Esi- ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma

Ikäystävällinen Salo Vanhuspalveluiden kehittämisohjelma 2020-2025

Kehitysvammahuollon kehittämisohjelma 2020-2024

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintasuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (päivityksessä)

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (päivityksessä)

Oppilashuollon toimintasuunnitelma

Pyöräilyn ja kävelyn kehittämisohjelma

Päihdekasvatus ja lasten / nuorten päihteidenkäyttöön puuttuminen Salon kaupungissa 2019

Salon kaupungin Asuntopoliittinen ohjelma 2030

Salon esi- ja perusopetuksen tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Salon kaupungin tasa-arvo–ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2016

Salon kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelma vuosille 2012 – 2015

Salon kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2020-2024

Salonkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019

Terveyden edistämisen suunnitelma (päivityksessä)

Tuotot/kulut €
Tammikuu-Joulukuu 2020
560 Salon kaupunki
Toimintakatetilit
Summatasot: Toimielin

	Ta 2020	Toteutunut 2020	Jäljellä	Tot% Ta/Tot	TP2019
10 Tarkastusltk					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-112 198	-76 478	-35 720	68	-68 094
Netto	-112 198	-76 478	-35 720	68	-68 094
11 Keskusvaaliitk					
Tuotot	0	0	0	0	180 981
Kulut	-3 160	-8 047	4 887	255	-215 190
Netto	-3 160	-8 047	4 887	255	-34 209
12 Kaupunginvaltuusto					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-327 326	-329 059	1 733	101	-322 301
Netto	-327 326	-329 059	1 733	101	-322 301
13 Kaupunginhallitus					
Tuotot	10 540 749	8 885 061	1 655 688	84	8 973 518
Kulut	-30 476 349	-26 930 441	-3 545 908	88	-27 617 148
Netto	-19 935 600	-18 045 380	-1 890 220	91	-18 643 629
20 Sosiaali ja terveystk					
Tuotot	23 739 069	22 860 206	878 863	96	23 333 925
Kulut	-212 122 307	-210 562 336	-1 559 971	99	-211 508 096
Netto	-188 383 238	-187 702 130	-681 108	100	-188 174 172
31 Opetuslautakunta					
Tuotot	4 374 807	4 445 222	-70 415	102	5 021 358
Kulut	-92 239 141	-86 902 180	-5 336 961	94	-91 165 982
Netto	-87 864 334	-82 456 958	-5 407 376	94	-86 144 623
41 Vapaa aikaitk					
Tuotot	2 036 822	1 609 667	427 155	79	2 193 077
Kulut	-13 444 835	-12 588 218	-856 617	94	-13 123 323
Netto	-11 408 013	-10 978 550	-429 463	96	-10 930 246
50 Kaupunkikehityslautakunta					
Tuotot	44 362 871	43 446 012	916 859	98	44 604 118
Kulut	-46 840 190	-43 816 849	-3 023 341	94	-44 864 159
Netto	-2 477 319	-370 837	-2 106 482	15	-260 041
70 Rakennus ja ympäristötk					
Tuotot	684 845	802 482	-117 637	117	733 936
Kulut	-2 261 274	-2 167 529	-93 745	96	-2 087 438
Netto	-1 576 429	-1 365 047	-211 382	87	-1 353 501
80 Vesihuoltolaitoksen johtokunta					
Tuotot	9 218 586	9 169 251	49 335	100	8 699 722
Kulut	-3 916 002	-3 926 084	10 082	100	-3 682 353
Netto	5 302 584	5 243 167	59 417	99	5 017 369
RAPORTTI YHTEENSÄ					
Tuotot	94 957 749	91 217 902	3 739 847	96	93 740 635
Kulut	-401 742 782	-387 307 221	-14 435 561	96	-394 654 084
Netto	-306 785 033	-296 089 319	-10 695 714	97	-300 913 448

Hyvinvoinnin ja Terveyden edistämisen työryhmä

Marita Päivärinne
Terveyden edistämisen koordinaattori
marita.paivarinne@salo.fi